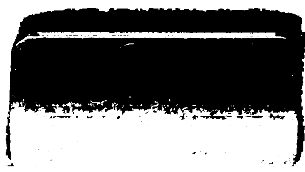








BRIEVEN

AAN EENEN

PARTICIPANT

IN DE

OOST-INDISCHE COMPAGNIE,

DOOR

GYSBERT KAREL VAN HOGENDORP.

Oud-Raad en Pensionaris der Stad Rotterdam.

Te AMSTERDAM, by

DE WED. J. DÓLL,

1802.

Amſterdam den 16den Augustus 1802.

ZEER WAARDE VRIND!

Ik ben zeer genegen, om U myne gedagten over de ſchaêvergoeding van de Participanten, of Actiehouders, van de Oost Indiſche Compagnie mede te deelen. Gy hebt myne VERHANDELINGEN OVER DEN OOST-INDISCHEN HANDEL geleezen, die ik voorleeden winter uitgegeven, en nu derdehalf jaar geleeden, opgeſteld heb. Met deeze Verhandelingen heb ik het welzyn van ons Vaderland in het algemeen, en dat van den Koophandel in het byzonder beöogd, en ik verblyde my, daar by te mogen voegen, dat het welzyn der Participanten met dit één en ander ſtrookt. Naar myn oordeel heb ik vry klaar aangetoond, dat het oude ſtelſel van de Oost-Indiſche Compagnie door een beter kan vervangen worden, en dat niet alleen het Land en de Koophandel, maar ook de Participanten, er by winnen zullen.

Volgens dit beter ſtelſel zouden ſlegts eenige Artikelen, die voor den uitſluitenden Handel vatbaar zyn, aan eene Compagnie blyven; de Bezittingen zouden gebragt worden onder een Polityk Beſtuur, en de Vaart op dezelven zoude worden opengeſteld voor de Kooplieden in het algemeen.

 Ten

Ten einde deeze denkbeelden te ontwikkelen en aan te dringen, heb ik de gewigtigste Staatsstukken, aangaande de Oost-Indische Compagnie, aangehaald en onderzogt, de voornaamste denkbeelden getoetst, en aangetoond, dat de kundigste Lieden, voor my, ongevoelig, en door de kragt der Waarheid, zo verre waren gebragt geworden, dat zy wynig minder hadden voorgedraagen en aangeraaden, en dat zulk een stelsel waarschynlyk onder het oude Bestuur zoude zyn ingevoerd geworden, indien de Revolutie van 1795 niet tusschen beide gekomen ware.

Ik heb by deeze eerste Verhandeling eene tweede gevoegd, om de stelselen van andere Natien met het onze te vergelyken, en aan te toonen, dat onze eenigste groote Mededingster in Indie, de Engelsche Natie, onder andere naamen en vormen, in de daad zulk een stelsel hadt ingevoerd, en daarmede groot geworden was. Ook deeze tweede Verhandeling rustte op geen minder aantal Staatsstukken, dan de eerste, dog welke den Nederlandschen Leezer niet by de hand kunnen zyn, weshalven ik ze niet zo gevoeglyk aanhaalen kon. Dan ik ben bezig met dit gebrek te verhelpen, en uit deeze Stukken een TAFREEL VAN DEN HANDEL EN HET BESTUUR DER ENGELSCHEN IN OOST-INDIE op te maaken.

De Compagnie, volgens het beter stelsel, geen Polityk Bestuur uitöefenende, geen kosten van Defensie hebbende, zoude vervolgens, door den Handel

del in Speceryen en Thee, in ſtaat geraakt zyn, om alle de oude ſchulden over te neemen, en, buiten en behalven de gewoone uitdeelingen, een jaarlyksch baatig ſlot over te houden. Deeze uitkomst zal men ligt inzien, als men bedenkt, wat de kosten van Regeering en Defenſie waren, en wat al ſchadelyke zaaken de Compagnie deedt, zo als, by voorbeeld, den geheelen Handel om de West van Indie. Alle deeze Kosten vervallende, bleef de winstgeevende Handel alleen over, en uit de winſten werden de Interesten en Uitdeelingen betaald en de Afloſſingen gedaan.

De Kosten van de Regeering en Defenſie der Bezittingen werden van de Compagnie op het Polityk Beſtuur overgebragt, en dit zou dezelven vinden uit zulke belastingen, als in alle welgeregelde Staaten daartoe dienen, en als in onze gemelde Bezittingen veel, zeer veel meer zullen opbrengen, wanneer zy niet meer onder een Mercantiel, maar Polityk Beſtuur zullen ſtaan, niet meer onder een groot Monopolie, maar onder een ſtelſel van Eigendom en vryen Handel, waar ons Land en alle bloeiende Landen in de weereld mede groot geworden zyn.

Dit ſtelſel van Beſtuur en Handel, myn waarde Vrind, heb ik een beter ſtelſel genoemd, omdat het aan alle de vereischten voldoet, de veiligheid van onze Bezittingen door eene goede Defenſie bevordert, den Koophandel van het Vaderland een nieuw leven byzet, de Finantien ſtyft, de Koop-

vaardy en Oorlogsmarine onderfteunt en uitbreidt, en eindelyk, in de plaats van eene fteeds wankelende, eene folide Compagnie ftelt, die alle haare fchulden betaalt, en goede uitdeelingen doet.

Dit laatfte is voor ons, op dit oogenblik, de groote zaak, en wy moeten nu alles in een meer bepaalde betrekking tot onze Actien befchouwen. Uwe vraag is zeker, wat meerder foliditeit eene Actie onder het nieuw ftelfel, dan onder het oude heeft? In myne gemelde Verhandeling heb ik beweezen, dat al gelukten de beste Ontwerpen tot herftel der oude Compagnie, onder het oude ftelfel, er altyd twee wezentlyke gebreken zullen overfchieten, 1°. de Compagnie zal een aanzienlyk jaarlyksch Kort in Indie overhouden, 2°. zy zal de Bezittingen met geen behoorlyk Defenfie-Wezen kunnen beveiligen. De bewyzen hiervan kan ik nu niet overfchryven, om dat myn Werkje in Uwe en elks handen is; maar de gevolgen daarvan moet ik herinneren. Actien in zulk eene Compagnie, die geduurig eene Indifche fchuld vermeerderen moet, en die haare Bezittingen niet behoorlyk verdedigen kan, zyn geen Solide effect, en ftaan verre beneden de Actien van eene Compagnie, die geen Bezittingen heeft, maar flegts een winstgeevenden Handel dryft, zo op vreemde Gewesten, als op Bezittingen, welken veel beter door den Staat zelven verdedigd worden, en die, verre van een jaarlyksch Kort over te houden, vooruit negotieert.

Dan is de Compagnie, die men nu oprigten wil, zulk

zulk eene Compagnie, als ik ontworpen hadt, en is eene Actie in de Chinasche Compagnie zo goed als eene Actie zyn zoude volgens myn ontwerp? Vergelyken wy, om dit behoorlyk te beantwoorden, het Plan tot Schaêvergoeding, door het Staatsbewind voorgeslaagen, met myne gemelde schets eener Compagnie.

Deeze Compagnie zou den Handel in Speceryen en Thee doen, en het Staatsbewind wil aan de Participanten den Handel in Thee opdraagen. In zo verre is dan de Compagnie, die wy bedoelden, voor den Theehandel opgerigt. De Bezittingen blyven geenzins tot haaren last, maar de Staat draagt de Kosten van haare Regeering en Defensie. Zy doet verder geenen handel, die nadeelig uitvallen kan, zo als die om de West van Indie, maar is vry, om overal, of nergens buiten China, te handelen. Wat de Speceryen betreft, zo is er, door het verlies van Ceylon en de verspreiding van den Nagelboom, zulk eene verandering in dit gewigtig Artikel voorgevallen, dat ik gereedelyk van myn eerste Plan, in dit opzigt, afzie. De Kaneel was zulk een gewigtig deel van den Speceryhandel, dat, als dezelve ontvalt, myne uitrekening ook geheel veranderd moet worden. Met de Speceryen en de Thee rekende ik, dat de nieuwe Compagnie alle de Schulden kon overneemen, en door de Kaneel alleen verliezen wy veele tonnen gouds in het jaar. Thans blyft er eigentlyk maar ééne Specery over, die een Monopolie kan uitleveren, de Nooten.

Deezen, en de Foely, die er aangroeit, kunnen alleen in onze berekening komen, en zy zyn een Artikel van te wynig omflag, om daar op eene Compagnie te vestigen. Als de Compagnie op den Theehandel zal gevestigd zyn, moge men, ten voordeele van den Staat, met haar contracteeren over de Nooten en Foely; zo zal het oogmerk gemaklyker bereikt worden.

Stappen wy van de Artikelen van het nieuw Monopolie tot de Finantien der nieuwe Compagnie over. Ik had uitgerekend, dat zy in ſtaat zoude geweest zyn, om alle de ſchulden van de oude over te neemen, interesten te betaalen, aflosſingen en uitdeelingen te doen. Maar nu gaat er Ceylon af, en daar uit volgt van zelfs, dat, naar maate zy daardoor een aanzienlyk gedeelte van haar inkomen mist, zy ook ontlast moet worden van een gelyke ſom in haare uitgaven. Zy moet, of minder Interesten van de ſchuld betaalen, of van een gedeelte van die ſchuld bevryd worden. Zo is het ook gefteld met de Nagelen, in zo verre deezen haar ontvallen. Als wy nu de veranderingen nagaan, welken door deeze omſtandigheeden in het Finantieele noodzaaklyk worden, hindert het luttel aan ons Plan, dat de Staat alle Compagnies ſchulden heeft overgenomen, daar hy tog voor het gemis van Kaneel en Nagelen het grootst gedeelte derzelven zoude hebben moeten overneemen. Daartegen ſpreekt het van zelf, dat de nieuwe Compagnie zo veel uit haare winſten aan het Land afſtaa,

ſtaa, als zy beſteed zoude hebben aan Intereſten en Afloſſingen. Nu wordt dit ook voorgeſlaagen door het Staatsbewind, een gedeelte van de Winſten zal tot Uitdeelingen verſtrekken, een gedeelte zal opgelegd worden, en een gedeelte zal aan den Staat vervallen.

De Compagnie, die wy in het oog hadden, die wy onder een beter ſtelſel in de plaats der oude wilden brengen, of veelmeer de oude Compagnie verbeterd, is derhalven juist hetgeen ons aangebooden wordt, en onze Actien blyven het geen zy waren, Aandeelen in eene handelende Maatſchappy, maar in eene Maatſchappy die *vooruitgaan* en goede Uitdeelingen doen kan, die geene ondraaglyke Koſten van Defenſie en geen jaarlyksch Kort te vreezen heeft.

Het is dus geen nieuwigheid, dat men de Participanten vraagt, of zy op China willen vaaren; zy hebben altyd op China gevaaren, en op Japan, en op geheel Indie, daarboven. Nu vaaren zy op China, zo als van ouds, zy contracteeren mogelyk over een Artikel van Speceryen, met één woord, zy doen minder zaaken, dan voor deezen, maar ſolider, en de Actien worden er beter door. De Participanten waren, voor deezen, Heeren van Nederlandsch Indie, en de zaaken ſtonden ſlegt; nu zullen zy, als in de dagen van ouds, by den oorſprong der Compagnie, goede Kooplieden worden, en het Comptoir zal winſten doen.

Uit deeze vergelyking van het Aanbod van het Staatsbewind met myne Ontwerpen tot algemeen

welzyn, zo als ik dezelven in myne meergemelde Verhandeling heb voorgedraagen, zal U dan blyken, myn waarde Vrind, dat de overeenkomst treffende is, wat het wezen der zaak en de gronden aanbelangt, en dat ik, in zo verre de korte woorden van het Staatsbewind een eindelyk oordeel toelaaten, reden heb, om met het Aanbod te vreden te zyn, en om U aanteraaden het zelfde te doen. Myne Verhandeling Uwe goedkeuring weggedraagen hebbende, zo volgt daaruit, dat diezelfde goedkeuring ook nu dient gegeven te worden, of, in andere woorden, dat Uwe Actie U toeschynen moet, solider geworden en van aart verbeterd te zyn.

Het zoude my leed doen, dat iemand van onze Vrinden verleid werdt, om anders te denken en zig van zyne Actien te ontdoen, waar hy naderhand berouw van zoude hebben. Ik hoor met zo wynig kunde van deeze zaak spreeken, dat ik vrees, dat veelen zig zonder grond bekommeren en bang laaten maaken. Ik weet, dat myne Verhandelingen voor geen oppervlakkigen Leezer geschikt zyn, en kan derhalven deeze Brief van eenig nut voor het Publyk zyn, en inzonderheid aan goede Renteniers, die zig op geen kennis van den Oost-Indischen Handel toeleggen; zo maak er het gebruik van, dat U goeddunkt, en laat hem gerustelyk drukken.

Ik verblyve, enz.

An-

II.

Amsterdam den 18den Augustus 1802.

ZEER WAARDE VRIND!

Indien *myne redenen U overtuigd* hebben, en Uwe Actie meer waarde in Uwe oogen verkreegen heeft, dan zy zelfs by een volslaagen herstel der Oost-Indische Compagnie op den ouden voet gehad zou hebben; begryp ik aan den anderen kant zeer wel, dat eenige bedenkingen, die U hier en daar voorgekomen zyn, nogthans min of meer gewigt voor U hebben, en dat Ge wenscht ook daar op myne gedagten te verneemen.

De Compagnie, zegt Ge, blyft eigentlyk in wezen, maar wordt bepaald tot mindere werksaamheeden, van welken al wat Polityk is, overgaat tot een Polityk Bestuur. Nu hadt de oude Compagnie eene Directie van Bewindhebberen, die immers het zelfde goeds zoude kunnen uitvoeren, het nieuwe beter stelsel zoude kunnen doorzetten, en geen plaats behoeft te maaken voor een nieuwe Directie. Dit beken ik. Indien de oude Bewindhebberen gedeeltelyk in het Polityk Bestuur over de Indische Bezittingen, en gedeeltelyk in het nieuw mercantiel Bewind kwamen, zouden zy, zo wel als anderen, het werk verrigten kunnen. Daartoe zou slegts dit vereischt zyn, dat zy het beter stelsel omhelsden. Voor het Polityk Bestuur zyn zy, als de meesten hunner in de Regeering geweest zynde, ook zeer be-

bekwaam. Voor het mercantiel Bewind zouden diegeenen onder hen, welken Kooplieden waren, ook by voorkeur kunnen dienen. Het is derhalven geen tegenwerping, die ons hier voorgedraagen wordt, en de Participanten hebben slegts oude Bewindhebberen uit de Commercie te verkiezen, de Staat heeft slegts oude Bewindhebberen in het Polityk Bestuur aan te stellen. Ik zie hier geen andere zwaarigheid, dan by die Bewindhebberen, welken het nieuwe stelsel geen beter stelsel noemen, en die niet overtuigd zyn geworden door myne en andere Verhandelingen. In dit beter stelsel zelf is er even min eenige zwaarigheid, om gebruik te maaken van de oude Directie, als er aan de andere zyde in het behoud van het oude stelsel een volstrekte reden lag, dat de Bewindhebberen, by eene Revolutie, in hunne posten bleeven. Dat men de oude Directie dan wederom kan aanstellen, is eene zaak op zig zelve, daar de verandering van stelsel niets toe doet, en men kan zeer wel in éénen adem beweeren, dat het ééne veranderen moet, en dat de *andere* blyven kan. Degeenen, die meenen, dat hier uit eene tegenwerping te haalen is, zyn derhalven het spoor geheel byster, en verwisselen twee zeer verschillende zaaken. Zy bewyzen altoos niets tegen de nuttigheid van het omhelzen van een beter stelsel.

Andere bedenkingen wierden by sommigen uit de Voordragt zelve van het Staatsbewind aan het Wetgeevend Lichaam gehaald. Zy zyn gekwetst door de uitdrukkingen van *insolvent lichaam* en van *zeer sleg-*

ſlegte Directie. Zy haalen het frai Rapport aan, door Bewindhebberen, vóór hunne afdanking in 1795, uitgebragt, om aan te toonen, dat zy, zonder de ſlagen van den Oorlog, aan alle hunne Verbintenisſen hadden kunnen voldoen. Ik neem gaarne deeze ſtelling als eene waarheid aan, en beſluit mede, *dat de Compagnie in zo verre* NIET *inſolvent* was. Dan komen wy nu wederom op onze zaak terug, namelyk, op het beter ſtelſel, en op de waarde der Actien, in gevolge van het één of ander ſtelſel. Laaten wy de vraag in het midden, of de Compagnie den naam van inſolvent verdiende, en neemen wy zelfs het tegendeel aan, Dan volgt ſlegts daar uit, dat er met regt geklaagd kan worden over deeze onverdiende beſchuldiging. Maar het oude *ſtelſel behoudt niettemin alle zyne gebreken*, het kan de Bezittingen in geen behoorlyken Staat van Defenſie ſtellen, het kan het Kort in Indie, op den duur, niet te boven komen. Ja, die ſlagen van den oorlog, die eene inſolventie, hoe ongelukkig dan ook, te wege moeten brengen, laaten wy ééns onderzoeken, of die, onder het beter ſtelſel, ook zo gedugt zullen zyn. Onder dit ſtelſel is de Compagnie geen Souverein meer, en het Polityk Beſtuur heeft geen één Pakhuis met goederen over. Worden dan de Bezittingen genomen, zo valt er voor geen gulden aan Koopmanſchappen in vyands handen, en alle de Koopmanſchappen, particuliere eigendom zynde, worden zo geëerbiedigd, als, volgens het Europisch regt der Volken, parti-

cu-

culiere eigendommen altyd worden. Geschiedt hier inbreuk op, zo is het gevaar niet grooter, dan by het overgaan van Amsterdam; terwyl, onder eene Souvereine Compagnie, of mercantiele Regeering, alles goede prys verklaard wordt. Met de Schepen is het niet anders gelegen, en de onnoemlyke schatten, op Compagnies Schepen op weg zynde, by het uitbreeken van de Engelsche oorlogen in 1781 en 1795, zouden onder een beter stelsel van vryen Handel verdeeld geweest zyn tusschen eene menigte Particulieren, op een grooter aantal van kleiner Schepen, die gedeeltelyk het gevaar ontzeild, gedeeltelyk in vreemde havens ingezeild, en allen geässureerd geweest zouden zyn. De oorlog zou dan den Oost-Indischen Handel niet meer getroffen hebben, dan den Levantschen, den Oostzeehandel, en anderen, by welken door veele Particuliere Kooplieden zwaare schade geleeden is, dog niet zo, dat alle de Kooplieden, in dezelven betrokken, insolvent geworden zyn, zo als de Maatschappy van Kooplieden op Oost-Indie door de oorlogslagen geworden is. Even zo als met de Insolventie, zie ik niet dat de aantyging eener *zeer slegte directie*, al is het beweezen, dat zy zonder eenigen grond is, de minste tegenwerping uitleveren kan op ons beter stelsel, en op ons besluit tot instandhouding van de waarde van onze Actien. Ik wil aanneemen, dat het stelsel slegt was en de Directie niet; dat de Directie onder dat stelsel goed was, met opzigt tot de getrouwe naarkoming der grond-

wet-

wetten, die Bewindhebberen niet gemaakt hadden; en dat zy dus eene goede Directie hielden onder een kwaad ſtelſel. Dan hebben zy wederom reden, om over de uitdrukking van het Staatsbewind te klaagen; maar wat vloeit, daar uit, ſtrydigs met ons beter ſtelſel, voort? Moeten wy daarom geen beter *ſtelſel verkiezen*, en *de gelegenheid* voorbyzien, om onze Actien tot meer Soliditeit te brengen? Het zou zeer wel kunnen gebeuren, dat het Staatsbewind zig in dit opzigt vergist hadt, zonder dat deszelfs Aanbod aan de Participanten, om een beter ſtelſel te bevorderen, iets van zyne waarde verloor.

Nog anderen zeggen, dat de nieuwe Compagnie vallen zal in handen van Vreemden, die Actien koopen. *Indien zy Actien koopen mogen*, zal de oude Compagnie, als men dezelve aanhoudt, dan ook in hunne handen vallen, vermits dezelfde Actien voor beiden dienen. Of veelmeer, *het is*, gelyk wy meermaalen gezegd hebben, maar ééne en dezelfde Compagnie, van welke het ſtelſel ſlegts verandert. De Maatſchappy blyft dezelfde, de Actien zyn niet nieuw. Indien men derhalven beletten kon, dat de oude Compagnie in geen vreemde handen viel; zo kan men het ook van de nieuwe voorkomen. Of wil men, *zo* als het Parlement van Engelland, er voordeel voor het Land in zien, dat Vreemdlingen Actien koopen; zo ſtelle men dit vry, en de Buitenlander hebbe zyn Hollandſchen Oost, gelyk als hy zyn Engelſchen Oost heeft. Ik kan hier

hier niet uitwyden op de polityke ekonomyke gronden van de zaak, en wil nu niet aantoonen, wat het belang van het Land hier vereischt; het is genoeg, dat de Staat de beslissing by het nieuw stelsel zo wel in handen heeft, als by het oud stelsel, en dat alle tegenwerping uit zulk eenen opkoop wederom vervalt. Dan, vergun *my nu*, om een nieuw bewys voor het beter stelsel uit deeze omstandigheid te haalen. De Vreemden zyn niet gesteld op onze fondsen, en hier, zegt men, speculeeren zy op de Actien onder een nieuw stelsel. Waarom? Om dat zy oordeelen, dat de zaaken voorspoedig moeten gaan, dat dit stelsel de Uitdeelingen zal bevorderen, dat het Kapitaal der Actien jaarlyks meer waarde zal krygen, met één woord, omdat zy oordeelen, dat onze wenschen *ter verbetering* onzer Actien zullen vervuld worden. En onder zulke omstandigheeden verkoopt myn kortzigtige Landgenoot zyne Actien! Ik heb het mynen Vrinden afgeraaden, ik heb de Koopers aangemoedigd, ik heb hier en daar eene Actie voor my, of voor Vrinden, gekogt, en deeze Actien althans zullen in het Land blyven, en niet vallen in vreemde handen, waar in diegeenen ze jaagen, die met bedenkingen optreeden, daar een zwaarmoedig Rennier zig ongerust om maakt, en die by kundige Vreemdlingen aanleiding tot spot met ons geeven.

Ge ziet, myn waarde Vrind, dat middelyk noch onmiddelyk eenige redenen tegen het besluit pleiten, dat ik U aangeraaden heb, en daar ik meen, dat

wy

wy ons wel by zullen bevinden. Doen wy hetgeen wy doen kunnen, om een ſtelſel te bevorderen, het welk tot nut van den algemeenen Koophandel en tot verbetering van de waarde onzer Actien ſtrekken zal. Gaan daar andere zaaken mede gepaard, die er geen gevolgen van zyn, zo als beſchuldigingen van het *oud Bewind*, ter zyde ſtelling van oude Bewindhebberen, dit neemt niets weg van de deugd van een beter ſtelſel, en van de noodzaaklykheid om het ter verbetering onzer Actien te verkiezen. Onze meening van het gedrag van het oude Bewind, onze waare agting voor dat Lichaam, kunnen wy daar om behouden, en wy moeten altyd ons herinneren, dat de eerſte Miniſter van dat oude Bewind, veele jaaren geleeden, een Plan heeft ingeleverd, dat ſchier geheel met ons ſtelſel ſtrookte. Konden wy er iets toe doen, om de oude Bewindhebberen in hunne Ampten te herſtellen, wy zouden gaarne daartoe medewerken, en niet meer eiſchen, dan dat zy het beter ſtelſel met de zelfde trouwe en bekwaamheid ter uitvoer bragten, als zy het oude gedaan hebben. Wordt ons gevoelen daaromtrent gevraagd, zo brengen wy dit ongeveinsd uit. Moeten wy ons daartegen, niet op de perſoonen, maar op de zaaken uiten, zo als nu het geval is; denken wy dan ook om de zaak, en houden wy vooral geen nadeelig ſtelſel de handen boven het hoofd, in den waan, dat wy eenige perſoonen daarmede zouden kunnen helpen.

Zie daar myn vrymoedig antwoord. Maak er gebruik van, als van het eerste, en schryf altyd aan myne vrindschap dezelfde opregtheid toe, als aan myne gevoelens over deeze belangryke nationaale zaak.

Ik verblyve, enz.

III.

Amsterdam den 21sten Augustus 1802.

WAARDE VRIND!

Gy beschryft my Uwe tegenwoordige *geestgesteldheid* zo levendig, dat ik U als voor myne oogen zie, en Uwe woorden schyn te hooren. Naauwlyks had ik U van Uw belang overreed, en U zelfs verlof gegeven, om gebruik van myne uitlegging deezer geheele zaak by de verdere Participanten en by het Publyk te maaken; of de kans is gekeerd, wy worden niet meer gevraagd, of wy de gemelde schaêvergoeding willen hebben, en het Wetgeevend Lichaam oordeelt, dat het Plan veel te voordeelig voor ons zoude zyn. Nu verlangt Gy, dat ik de arme Actiehouders voorspreeke, en dat ik voor hen by het Bewind pleite. Nu komen U alle myne beweegredenen, om het Plan door de Participanten aan te doen neemen, schier gevaarlyk

voor

voor, omdat de Wetgeevers slegts bevestigd zouden worden in hun denkbeeld.

Indien ik my door oppervlakkige voor- en tegenspreekers had laaten heen en weder slingeren, zo zoude ik nu, myn lieve Vrind, zeer verlegen zyn, en mogelyk Uwen raad volgen, met myne eerste brieven aan *U* te vergeeten, en *de zaak* eeniglyk van de andere zyde te beschouwen. Maar overtuigd, zo als ik ben, door lange en diepe overweeging, dat het algemeen belang van het Vaderland de invoering van de gronden eischt, daar ik U over onderhouden heb, en dat het belang van Participanten door deeze zelfde *beginselen* bevorderd wordt; ben ik niet zo ligt door een uitstellend Decreet aan het wankelen te brengen, en durve ik vryelyk onderneemen, om en myne gemelde brieven onder het oog van Participanten, en hetgeen ik U heden te melden heb, onder het oog van het Bestuur te laaten komen.

Het Plan, in zo verre ik het uit de gegeven Schets heb kunnen beoordeelen, voegt aan de Actiehouders geen zo onmaatige voordeelen toe. Onderzoeken wy ééns, wat de oorsprong van deeze Actien is, wat zy aan de Houders waard zyn, en in welke omstandigheeden deeze Houders zig bevinden.

Voor tweehonderd jaaren, toen de Staat onder de oorlogslasten bezweek, hebben eenige van onze moedige en schrandere Voorouderen het gewaagd, om eenen nuttigen Handel gewapenderhand voort

ſchikt, uit 's Lands Kas in onze handen overgaan? Neen. Het zal veelmeer de vrugt zyn van onze nyverheid, van ons beleid, of veelmeer van de keuze van goede Waarneemers van onze zaaken, en goede Beſtuurders van onzen Handel. De uitdeeling wordt op zekere percenten bepaald, het *Plan* zegt dat zy maatig zyn moet, en waar blyft de verdere winst? Derdehalve ton geeft men jaarlyks aan het Land, en raakt die kwyt by eene *vernieuwing* van het Octroy, buiten andere lasten, die ons dan kunnen opgelegd worden. Van de verdere Overwinst, indien er eenige is, trekt het Land een derde; en hoe meer wy voorſpoed hebben, hoe beter wy het aanleggen, des te ruimer aandeel in deeze Winſten bezorgen wy aan het *Land*. De *ſchaêvergoeding* komt derhalven meestal voort uit onze eigen poogingen, of, zo Ge wilt, uit ons geluk; maar niet uit 's Lands Kas, en deeze wordt veelmeer geſtyfd door dat middel zelf, welk ons als eene ſchaêvergoeding aangerekend is.

Heb ik dan, in myne voorige Brieven, op goede gronden aangetoond, dat de Participanten alle reden hadden, om de aangebooden ſchaêvergoeding aan te neemen; zo hoop ik, dat Gy uit deeze voordragt opmaaken zult, dat het Land er wel afkomt, en geen kwaaden koop met ons doet. Gy zult verder uit deeze omſtandigheeden met my beſluiten, dat, vermits de middelweg van billykheid en regtvaardigheid in dit Plan betragt was, de eindelyke

uit-

uitkomst der Deliberatien ook waarschynlyk daarmede overéénstemmen zal.

Veele Participanten zyn blind genoeg geweest, om hun klaar belang voorby te zien; geen wonder, dat ook de Leden van eene Vergadering, by de eerste Deliberatien op dit Stuk, niet het punt van volmaaktheid getroffen hebben. Maar de Tyd zal plaats bereiden voor de waarheid, en waar het verschil van gevoelen zo gemaklyk als hier te vereffenen is, daar ben ik niet bevreesd, onder onze bedaarde en rekenkundige Natie, dat men lang van elkanderen verwyderd blyven zal.

Ik altoos wenschte hartelyk, dat alle de uitéénloopende belangen met geen meerder zwaarigheid te vereenigen waren, en wekke U tot eene gelyke gerustheid op.

Verblyvende, enz.

IV.

Den 1sten September 1802.

ZEER WAARDE VRIND!

Ik bedank U voor de toezending van het Besluit van het Wetgeevend Lichaam, waarin ik de rede-

nen voorgedraagen vinde, om welken het gemeend heeft, nog niets omtrent den Chinaſchen Handel en Schadeloosſtelling der Actiehouders te moeten bepaalen.

Eigentlyk komt dog alles daarop neder, dat de Staat te veel zoude geeven en de Participanten te veel zouden ontvangen; want de redenen van uitſtel, die er bygevoegd zyn, om het Reglement van Beſtuur en Handel voor de Oost-Indiſche Bezittingen aftewagten, pleiten noch voor, noch tegen de zaak zelve.

Myn laatſte brief kan dus tot antwoord op Uwe vraag aangaande dit Beſluit dienen, vermits ik in denzelven aangetoond heb, dat het Plan van het Staatsbewind niet te voordeelig voor de Actiehouders, en niet te ſchadelyk voor den Staat was, en dat men daarby een wyzen middelweg gehouden hadt.

Ik verwagt ook, dat het Wetgeevend Lichaam dit zal inzien, dat het uit de Reglementen op het Beſtuur en den Handel zelfs blyken zal, en dat de uitkomst deezer geheele zaak met het waar belang van den Staat en de Regtvaardigheid ſtrooken zal.

Bedenk tog ééns, myn waarde Vrind, wat de Staat niet al eenen ſchat voor de Nationaale Welvaart uit de Oost-Indiſche Bezittingen haalen kan.

Wy zien nu reeds, met den Kaap de Goede Hoop, dat er veele groote Schepen in lading liggen, om goederen derwaards te brengen, en producten aldaar in te neemen. Wy weeten, dat er

vee-

veele andere groote Schepen van particuliere Kooplieden Koffy van Batavia gaan haalen. Wy hooren dagelyks van Schepen, die gekogt worden met een voorneemen, om ze in de vrye vaart op de Oost te gebruiken. Er is een nieuwe yver ontstaan, om aan den Kaap de Goede Hoop den landbouw door te zetten, en eene gelyke lust zal er met den tyd voor den kostelyken grond van Java opluiken. Eene Maatschappy wil de Walvischvangst op de Zuidkusten van Afrika onderneemen, en offchoon ik meen, dat dezelve, zonder een uitsluitend regt, nuttiger aan den Staat zoude zyn geweest, of, zo Gy wilt, dat de vrye Visschery het veel verder gebragt zoude hebben, zal er egter meer voordeel nu van de vischrykheid dier Zeeën getrokken worden, dan voorheen onder de Oost-Indische Compagnie.

Indien de Bezittingen onder een goed Bestuur gebragt, indien de landbouw aangemoedigd, indien de producten vry mogen verkogt en herwaards overgebragt worden; zo zal de bloeiende Staat derzelven evenredige inkomsten aan de Republyk bezorgen, als de Engelsche Bezittingen doen, welken thans ruim tien millioenen ponden sterling, dat is, ruim honderd tien millioenen guldens, 's jaars opbrengen. Dan zullen wy ook de kosten van Regeering en Defensie uit onze Inkomsten kunnen goedmaaken; en alle de voordeelen van een ruime Vaart en Handel zullen, buiten eenig bezwaar van den Lande, in beide het Vaderland en de Bezittingen toevloeiën.

Het is tog eene bekende zaak, dat de Natiën van Europa geduurige en gelukkige poogingen doen, om ieder haaren eigen Koophandel voor *zig zelve* te houden, en uit de handen van vreemden te rukken. Vermits nu onze Nederlandsche Koophandel met producten van ons land gering, en slegts met die van andere landen zo groot is, verliezen wy het meest by deeze poogingen, en zouden tot niets wegsmelten, indien wy niet met de producten onzer Bezittingen en Kolonien aan den markt verscheenen. Deeze producten te vermeenderen is derhalven het egte middel, om onzen Handel gaande te houden en zelfs uit te breiden. Zo hebben wy nu onze West-Indische Kolonien in eenen zeer verbeterden Staat terug bekomen, omdat er zo veele nieuwe Plantagien aangelegd zyn, en wel *met* vreemde Kapitaalen, zodat wy zelfs buiten voorschot gebleeven zyn. Alle de vrugten van den grond, welken nu meer dan voor den oorlog worden aangeteeld, ter waarde van eenige millioenen, zullen jaarlyks in ons Land aankomen, en grootendeels verzonden worden aan den Buitenlander, die er retouren voor in de plaats geeven moet, gedeeltelyk voor onze flyt, en gedeeltelyk voor den weder uitvoer. Zo zet de Handel zig zelven, en als het ware in het oneindige, voort, als er een eerste grondslag gelegd is, als de vrugten van den grond een voorwerp van uitvoer geworden zyn, en als het gemak om ze uit te voeren een prikkel by den landbouwer verstrekt, om geduurig meer vlyt te besteeden.

Wy

Wy mogen ook meer vertrouwen stellen op het behoud van onze Bezittingen en Kolonien, nu wy in deezen verschriklyken oorlog ondervonden hebben, dat het belang der groote Zeemogenheeden niet toelaat, dat wy van dezelven geheel berooft worden, en dat wy dezelven nu door Frankryk van Engelland weder bekomen hebben, zo als wy ze eertyds met Engelland tegen Frankryk bewaard hadden. Eene zo gelukkige omstandigheid maakt dat wy dezelven in een nog hooger trap als onzen eigen grond, als een deel van het Gemeenebest, beschouwen kunnen. En is dit het geval, zo zyn zy voor den Koophandel nuttiger, nu zy over Zee gelegen zyn, dan indien zy als gewesten van de Republyk een geheel met dezelve uitmaakten. Nu tog geeven zy aanleiding tot eene groote Zeevaart, om producten van andere weerelddeelen en van andere lugtstreeken voor alle markten aan te voeren.

Gelyk onze Koophandel zo onwaardeerbaare voordeelen uit deeze Bezittingen haalen kan, zo is teffens de Koophandel de eenige ruime grondslag, waarop een herstel van onze vervallen Finantien kan gebouwd worden. Om aan onze verbintenissen te voldoen, om de lasten op te brengen, en de Nationaale Schuld draaglyk te maaken, daar toe behoort eene groote, steeds toeneemende welvaart, en deeze kan niet dan voornaamlyk uit eenen uitgebreiden Handel voortspruiten. De Bezittingen en Kolonien, wel bestuurd, zyn derhalven het waaragtig, het

eenig

eenig Redmiddel ook van onze Finantien, welken niet anders te behouden noch te verbeteren zyn.

Zo groote voordeelen uit een goed Bestuur derzelven te wagten zynde, was het te wenschen, *dat* een Collegie in de Republyk inzonderheid gelast was met de bewaaring en de instandhouding van een goed stelsel, en met voordragten van tyd tot tyd, om hetzelve toe te passen en vrugtbaar te maaken. Men heeft altyd verlangd naar eene Commerciekamer voor de geheele Republyk, en aan dit verlangen zoude hier mede kunnen voldaan worden. Ja, de zorg van zodaanig Collegie zoude zig kunnen uitstrekken tot Landbouw en Fabryken, en dus de geheele Nationaale Welvaart omvatten. In zulk een Collegie, vry van alle andere zorgen en betrekkingen, zou de Polityke Economie de groote zaak zyn; er zou geen ander voorwerp van deliberatien zyn, dan het bevorderen der Nationaale Welvaart; het zoude alle de deelen van dezelve in hun verband beschouwen, het zou geduurig bezig zyn, om nuttige Voordragten te doen, ter bereiking van het onveranderlyk oogmerk, en het zou tegen alle verzoeken opstaan, die met den schyn van het algemeen Welzyn pronkende, slegts eigenbelang en eenen geest van uitsluiting zouden ademen. Het Gouvernement heeft allerhande zaaken, veele loopende zaaken, het wordt afgetrokken van de Beginselen door de Voordragten van allen aart, het verandert van Leden, enzovoorts. Maar zulk eene

eene Kamer, zulk een Collegie, zulk een Raad, zoude bestendig zyn, door niets dergelyks afgetrokken worden, en geduurig het zelfde Systhema volgende, geen afwykingen toelaaten en de deur voor verrassingen sluiten.

Mogelyk is er, onder de aanwezige Collegien, alreeds *één* voorhanden, welk tot deeze oogmerken byzonder geschikt zoude kunnen zyn, zodat het slegts den naam by de zaak zoude behoeven te voegen, opdat elk weeten konde, dat in deeze behoefte van den Staat voorzien is. Dan zoude ons slegts deeze wensch overblyven, dat het egte stelsel van Nationaale Welvaart in het algemeen, en van Koloniaale voorspoed in het byzonder, in hetzelve bekend en aangenomen was, of nog mogt worden.

Ik heb wat verre uitgeweid, myn Vrind, op het Stuk van alle de voordeelen, welken een beter Bestuur van onze Bezittingen aan den Staat belooft. Deeze vooruitzigten verwyden myn hart en streelen myne verbeelding. Ik heb onder de zwaarste rampen van myn Vaderland aan het herstel van zynen bloei gewerkt, toen ik myne GEDAGTEN OVER DE FINANTIEN en myne meergemelde VERHANDELINGEN OVER DEN OOST-INDISCHEN HANDEL schreef, zonder schier te kunnen hoopen, dat zy immer of ooit zouden te pas komen. Na den Vrede heb ik ze in druk uitgegeven, en 't sedert werkt myn geest altyd op alzulke goede instellingen, waardoor wy wederom een bloeiend Volk zouden kunnen worden.

Dog laaten wy nu dit tafreel van mogelyke, ja waar-

genig Redmiddel ook van ... vraag toe pas-
niet anders te behouden ... ok eene vraa
. Zo groote voordeele ... krygen, d
zelven te wagten zyn ... en nog
een Collegie in d ... Zal me
was met de bev ... vord
een goed ftelfel ... g
tyd, om het ... en ...
maaken. M ... eene handelwyze
merciekam ... Land, en het zal nu
verlanger ... even worden.

Ja, d ... ing van den Chinafchen Handel
nen ... erigt, dat de Actiehouders een maatige
de ... g genieten, en dat hun Kapitaal in den
... van 25 jaaren beter wordt; al het verdere
komt in 's Lands Kas. De vraag is dan, of zy regt op een maatige uitdeeling en op een zekere waarde van hunne Actien hebben; het welk voorwaar buiten allen twyfel is. Welke nu deeze uitdeeling en welke deeze waarde zyn moeten, in Cyferletters uitgedrukt, zal ik niet berekenen, maar ik verbeelde my, dat men een gemiddeld getal van voorige jaaren zoude moeten uitkiezen, en dit fchynt het Staatsbewind ook gedaan te hebben.

Ik verblyve, enz.

N. S. Zo even komt onder myn oog een Stukje *over het 25 jaarig Octroy*. De Schryver oordeelt met my, dat de Actiehouders een billyke fchadeloos-

...telling hebben ... afkoop zou op dien
...ewind ftaat ... Ik heb ... toen zelf
...aren, 24½ ... De vrede
...ude hier ... nde, moes.
...ers een ... n zouden
...end ... ik my
...s ... aan
... ...en

... Uitdeeling in 25 jaaren, 12 millioe...
... p. c. de Actie . . 12 ——

——

24 millioenen.

Zodat, naar zyne Rekening, de Actiehouders geen onmaatige, en flegts een billyke fchaêvergoeding, zouden ontvangen, al maakten zy 24½ millioenen in de 25 jaaren, blyvende het overige voor het Land. Dan het is er verre van daan, en onze Schryver moet éénen post van 6 millioenen tweemaal ftellen, om zyn facit te krygen, gelyk als de minstkundige Rekenaar op bl. 16 ontdekken zal. Schrapt hy, derhalven, deezen dubbelen post uit, zo komt het voordeel van de Actiehouders nog verre beneden zyn grondbeginfel te vallen, en zyne zogenaamde tegenwerping bevestigt flegts de gemaatigdheid van het Plan.

V.

V.

Amsterdam den 3den September 1802.

ZEER WAARDE VRIND!

Indien ik U vroeger geschreeven, en verlof tot het uitgeeven myner brieven vergund had, zoude ik daar wynig mede uitgerigt hebben, en ik zou zelfs wynig hebben kunnen schryven van het geen ik U nu gemeld heb. Er is derhalven niets verzuimd geworden, en de staat der Actiehouders is geenzins van erger aart, dan hy zyn zoude, indien ik iets uitgegeven had.

De Participanten in het algemeen hadden zeker eenige inlichting noodig. De groote vraag by hen was niet, welk stelsel van Bestuur en Handel in Oost-Indie het beste was. Daar waren zy al te lang buiten gehouden, en het Gouvernement, de Hooge Regeering, hadt dit ten allen tyde beslist, en stondt dit wederom te beslissen. Voor de Actiehouders was veelmeer dit de eenvoudige vraag, wat gedrag moeten wy houden, om ons Effect zo goed als mogelyk te maaken? Indien zy ten dien einde uitstel noodig hadden, moesten zy uitstel vraagen. Dit hebben zy gevraagd en verkreegen, vóór een jaar of drie, toen men hun de Actien wilde afkoopen, en alle de Bezittingen schier in

En-

Engelsche handen waren. Een afkoop zou op dien tyd allerschadelykst geweest zyn. Ik heb toen zelf het bekende Request mede getekend. De vrede daar een langen tyd naderhand op volgende, moesten wy toen verwagten, dat wy wederom zouden opgeroepen worden, en op dit geval had ik my voorbereid, met aan myne mede-Participanten aan te toonen, dat niet alleen het belang van den Staat, maar ook ons eigen belang vereischte, dat de Bezittingen, de Regeering en de Defensie, met één woord, de geheele Souvereiniteit, aan den Staat verviel. In myn eersten brief heb ik U, myn Vrind, dit uitvoerig herinnerd, en doen zien, dat het Plan van den Chinaschen Handel, naar de veranderde omstandigheeden, met dit denkbeeld strookt. Ik heb my zelfs niet onttrokken, om myne gedagten voor eenige maanden op te geeven, en mede te werken, om, hetgeen men nu eene schadeloosstelling noemt, aan de Actiehouders te bezorgen, terwyl het in waarheid eene aanhouding en voortzetting van de Compagnie is, maar zonder Souvereiniteit, en met een Monopolie van dat Artikel, welk er vatbaar voor is, blyvende alle de verderen vry. Deeze zyn myne werkzaamheeden ten nutte van de Participanten geweest, en zo heb ik getragt hen voor te lichten, hen te beweegen, om hun belang te betragten, en hun de beste voorwaarden te bezorgen. Meer konde ik niet doen, en moest niet meer doen, of ik gaf hunnen tegenstreeveren wapenen in de hand. Van het tekenen

van Requesten, waarmede ik oordeelde, dat zy zig in den grond hielpen, heb ik my onthouden, en ik heb verscheidenmaalen aan de Gecommitteerden voorgeslagen, om met hen in overleg over het belang van Participanten te treeden; dog zonder vrugt.

Ik klaag egter niet over de Actiehouders, ik beschuldig ze ook niet; ik toon U slegts, dat ik genoeg voor hen gedaan heb. Zy moesten by voorraad stil zitten, tot dat hun een aanbod van het Gouvernement gedaan werdt. Wy Participanten zyn tog de zwakke party tegen het Gouvernement, en wy moeten ons aan oude en erkende regten houden, zonder daar van aftegaan, tot dat het Gouvernement zig aan iets verbonden heeft, met een bepaald aanbod te doen. Dan kunnen wy eerst van het erkende regt afwyken, iets toegeeven, en de voordragt aanneemen. Was ons nu het aanbod van den Chinaschen Handel gedaan, zo zoude ik ook aanstonds voor myn gevoelen uitgekomen zyn, en aan myne mede-Participanten geraaden hebben, om het zekere voor het onzekere, en het maatige in de daad voor het meerdere op de hoop te kiezen. Ik denk ook, daar ik de hoogste agting voor de rekenkunde myner landgenooten omdraag, dat geen hunner, als hy tyd daar toe gehad hadt, zoude geweigerd hebben, ten zy om eenig byzonder belang, nog zwaarder weegende, dan het belang der Actie. Zo denken, naar alle gissing, de duizend, die nooit geen Request getekend hebben,

en

en tot zulke gedagten zouden ook veele tekenaars gebragt geworden zyn, op een zeer natuurlyken weg, namelyk, door den wenseh om van hunne Actie een redelyk goed Effect te maaken. Dan nu is ons geen zodaanig aanbod gedaan, en wy hebben ons niet kunnen uiten, wy hebben moeten ſtil zitten, of zo wy iets zeiden, hebben wy moeten ons oud regt vast houden. Ik kon wel aan de Actiehouders hun belang aanwyzen, als zy zouden opgeroepen werden, en daartoe dienen myne VERHANDELINGEN. Ik kon hen nog meer daartoe aanſpooren, met aan te toonen, dat zy hun belang volgende, het algemeen belang teffens bevorderden. Ook daartoe ſtrekken myne VERHANDELINGEN. Maar om hun aan te raaden van, met een verzoek, hun regt in twyfel te ſtellen, dit kon ik niet doen, en dit heb ik niet gedaan.

Het Staatsbewind, wel is waar, kwam met een Ontwerp uit, en daarmede hadden de Actiehouders hun genoegen kunnen toonen. Dog het werdt hun niet gevraagd, en het kwam den 3*den* Augustus in de Wetgeevende Vergadering, die er den 18*den* een Beſluit op nam. Trek van deeze 14 dagen eenige dagen af, eer het Plan publyk was, en ſtel dan het Rapport eenige dagen vóór het Beſluit is opgemaakt. Hoe kon men dan, in den korten tusſchentyd, iets gedaan krygen, of zelfs zyn eigen gevoelen bekend maaken. En wat zou het gevolg van zulk eene bekendmaaking geweest zyn, (al was zy mogelyk geweest? Wy hebben dit in myn derden

 brief

brief afgehandeld, en ik zal het nu niet herhaalen. Zo als de zaaken ſtonden, was al wat ik voor de regtvaardige aanſpraak der Actiehouders zeggen kon, een wapen in de handen van degeenen, die hun het Plan, als niet voordeelig genoeg, afraadden, en al wat ik voor het aanneemen van het Plan zeide, een gelyk wapen in de handen van degeenen, die het te voordeelig vonden. Ik had in myne VERHANDELINGEN den middenweg betreeden, ik had genoeg voor beide de partyen gezegd, en daar was niets by te voegen.

Thans zyn er tegenwerpingen van beide zyden gemaakt, zo van die het te mooi, als van die het niet mooi genoeg vinden, thans denkt en ſpreekt het publyk over de zaak, thans beginnen de Participanten wakker te worden. De Debatten, de Beſluiten, zo wel als de Voordragt, komen eenigzins in de plaats van die oproeping der Actiehouders, waar ik naar wagten moest, om myn gevoelen aan deezen voor te draagen, en hun aan te toonen, wat hun waar belang medebragt. Ik doe dit vervolgens nu met genoegen, in deeze brieven, welken Gy kunt publyk maaken, en ik hoop dat zy mogen medewerken, om het algemeen welzyn, het welzyn van den Koophandel, het belang der Actiehouderen te bevorderen. In waarheid, alle de belangen loopen hier op één en het zelfde punt uit, en ik ben verzekerd, dat alle de belanghebbenden ook te vreden zouden zyn, indien ik zo gelukkig zyn mogt, om nog voor één lichaam te kunnen zorgen. Dan

dit

dit is buiten myn bereik. Ik meen het ongelukkig en verstooten lichaam van de oude Bewindhebberen, waarvan, ja, veelen overleeden zyn, veelen mogelyk naar geen werksaamheid meer verlangen, en slegts eene honorabele Resolutie begeeren, dog sommigen, in het best hunner jaaren, zo wel eenig deel in het Bewind aanneemen zouden, als verscheiden oude Regenten met vrugt daar toe uitgenoodigd geworden zyn.

Ik meen inmiddels, dat ik hun ook geen ondienst in deeze brieven gedaan heb, en ik wenschte hartelyk, dat, als de zaaken ééns in orde gebragt zullen zyn, ook om de persoonen zal kunnen gedagt worden.

Waarmede, in de hoop van U eenig genoegen te hebben gegeven, en eenigzins tot welzyn van het Algemeen te hebben toegebragt, verblyve, enz.

I N H O U D.

By de uitgeefster dezes, de WED. J. DOLL, wordt uitgegeven en is alom verzonden:

I. VERHANDELINGEN OVER DEN OOST INDISCHEN HANDEL, door G. K. VAN HOGENDORP, *Oud-Raad en Pensionaris der Stad Rotterdam*, Eerste Stuk, het tweede en derde Stuk is op de pers.

II. GEDAGTEN OVER 'S LANDS FINANTIEN, door *denzelfden*.

VERVOLG
OP DE
BRIEVEN
AAN EENEN
PARTICIPANT
IN DE
OOST-INDISCHE COMPAGNIE,
HANDELENDE
OVER
EEN STELSEL VAN BESTUUR EN HANDEL VOOR NEDERLANDS INDIE.

DOOR

GYSBERT KAREL VAN HOGENDORP,
Oud-Raad en Penſionaris der Stad Rotterdam,

Te AMSTERDAM, by
DE WED. J. DÓLL,
1802.

VI.

Amsterdam den 15den October 1802.

ZEER WAARDE VRIND!

Ik heb het Adres van eenige Participanten aan het Staats-Bewind, de week eer het uitgegeven werdt, door de genegenheid van eene onbekende hand, die ik er gaarne voor bedanken zou, ontvangen. Hetzelve komt, wat de eischen op schaêvergoeding en het betoog van regten aangaat, geheel op myne aanmerking in ééne myner voorgaande Brieven uit, namelyk, dat Participanten, die verkiezen te spreeken, nog voor dat hun een bod gedaan wordt, hunne regten niet vast genoeg houden, noch hunne eischen hoog genoeg spannen kunnen.

Ik heb er vervolgens nog veel zaaken van min gewigt in gevonden, en die althans niets doen tot de groote vraag, welk stelsel op de Vaart en Handel het best geschikt is voor Oost-Indië, ten einde den Lande het meest mogelyk nut aan te brengen, zo als Gy U ligtelyk daarvan overtuigen zult, met de Recapitulatie van het verhandelde over te leezen, op *bl.* 157. enz.

Aldaar vinde ik de Vraagen, of de Compagnie vernietigd is, of zy heeft kunnen vernietigd worden, of haar bestaan van haar Octroy afhing? Deeze vraagen geeven zekerlyk aanleiding tot na-

denken, en zelfs tot zeer verſchillende begrippen. Maar hoe men dezelven ook beäntwoorde, zo wordt daarmede het nut van het één of ander ſtelſel, noch voor den Staat, noch voor de Compagnie, betoogd. Daar kan alleen uit voortvloeien eene bepaaling van de Regten der Compagnie buiten het Octroy, van de Regten verleend door het Octroy, van de Regten der verdere Ingezetenen, als het Octroy uit is, en dergelyken meer. Dan, wanneer alle deeze Regten zullen uitgemaakt zyn, zal dan de Staat bloeien, zullen dan de Ingezetenen in het algemeen welvaaren, en zal de Compagnie zelve er ryke vrugten van plukken? Indien wy eèn goed ſtelſel voor den O. I. Handel, voor het Beſtuur over de O. I. Bezittingen, hadden uitgevonden, indien de belangen van den Staat, van de Compagnie, van de verdere Ingezetenen daar gelykelyk mede bevorderd wierden; wie zou dan nog lust hebben, om zyn regt uit te pluizen, en niet liever aan allen twist in ééns een einde maaken? Als de Participant, by voorbeeld, meer aan zyne Actie hadt, door middel van zulk eene Inrigting, dan zelfs door het ſtaan op zyn uiterſte regt, wat zoude hy verkiezen?

Aldaar, in deeze Recapitulatie, vind ik wyders de ſtelling, dat de Bezittingen en Etablisſementen in Oost-Indië een wettig eigendom van de Compagnie zyn, dat zy dien eigendom kan verkoopen, ja zelfs aan vreemde Mogenheden. Ik wil dit, in het afgetrokkene, niet ééns onderzoeken, veel min

te

tegenspreeken; want hoe zoude het ooit kunnen gebeuren, dat zulks, buiten goedvinden van de Regeering, geschiedde? Het bewys van deeze stelling wordt zekerlyk om geen andere reden voorgedragen, dan om, in geval van schaêvergoeding, dezelve des te grooter te bedingen, en om, in alle gevallen, daar uit af te leiden, dat de Compagnie niet insolvent is. Deeze stelling komt ook wat verder voor, en dient al mede, om aanvallen op de Compagnie, op gronden van Regt, af te weeren, en om haare eischen op een Herstel, of schaêvergoeding, te ondersteunen. Dan vloeit er iets uit dit alles voort, ten voordeele van het nut van het oude stelsel, of zelfs van het nieuwe stelsel door deeze Participanten aangepreezen? Blykt daaruit, dat het Octroy nuttig was, het zy voor den Staat, of voor de Ingezetenen, of voor de Compagnie?

Aldaar, in de Recapitulatie, leeze ik, dat zeker Decreet van 15 September 1795 tegen alle redekunde zondigt, dat de Souverein geen regt hadt, om zig het bestuur over Compagnies zaaken aan te maatigen, dat het Land geen regt heeft, om zyne schuldeischen op de Compagnie in ééns, en vóór den vervaltyd, in te vorderen, dat de dankbaarheid voor de oude diensten van de Compagnie aan den Staat eer eenig uitstel van betaaling vorderde. Ik zie egter niet, dat alle deeze stellingen ingeruimd zynde, daar uit iets afgeleid zoude kunnen worden ten voordeele van het één of ander stelsel van Bestuur en Handel, of aangaande het Belang, het zy

van het Algemeen, of van de Compagnie en van Participanten.

Nu beslaat de ontwikkeling van alle deeze vraagen en stellingen de ruimste plaats in het Adres, het welk met goede oogmerken geschied mag zyn; dog by my weegt altyd het onderzoek van een goed stelsel van Bestuur en Handel het zwaarst. Indien zulk een stelsel kan uitgedagt worden, door middel van het welk onze Koophandel het meest bevorderd wordt, door onzen Koophandel onze Finantien verbeterd en hersteld kunnen worden, dienvolgens de drukkende belastingen verminderen en ophouden, en eindelyk, met dit al, de Participanten een beter Effect aan hunne Actie verkrygen, dan met elk ander stelsel; zo verbeeld ik my, dat de verdere punten van onderzoek kunnen slaapen, en dat geen mensch de overtollige moeite neemen zal, om dezelven ter toetse te brengen.

Met opzigt tot zulk een stelsel ontmoet ik in de gemelde Recapitulatie maar één of twee punten, namelyk, dat de val der Compagnie slegts aan den Oorlog van 1780, en dus aan toevallige oorzaaken, zou toe te schryven zyn, en dat de vernietiging der Compagnie en het geheel openzetten van Vaart en Handel verderflyk zouden zyn. Ten einde dit laatste punt nader te betoogen, gaat het Adres over tot de IV^de^ Afdeeling, op *bl.* 161, welke een stelsel van Bestuur en Handel behelst. Deezen zyn derhalven de deelen van het Adres, die onzen aandagt behooren te trekken, daar wordt het algemeen Belang,

lang, het Belang van Participanten, onderzogt, en hier kan de Vriend van zyn Vaderland zynen tyd en moeite met vrugt besteeden, om of door de kragt der waarheid overtuigd te worden, of dwaalingen te ontdekken en open te leggen.

Ik zal U, myn waarde Vrind, met de eerste post, myne denkbeelden op het stelsel van deeze Participanten mededeelen, zo als het agter het Adres bygevoegd is, onder den naam van PLAN VAN BESTUUR enz., met calculative berekeningen.

Ik verblyve, enz.

VII.

Amsterdam den 20sten October 1802.

ZEER WAARDE VRIND!

Er zyn nu eenige Stukken bekend geraakt, die veel licht over de vraag verspreiden, welk stelsel van Bestuur en Handel het meest geschikt voor onze Asiatische Bezittingen zyn zoude.

Onder anderen kunnen wy dit PLAN VAN BESTUUR, door eenige Participanten ontworpen, vergelyken met TWEE STELSELEN, het één van de Engelschen, zo als ik dit voorgedraagen heb uit de

de Parlements-Acte, of OOTROY, van 1793, en het ander uitmaakende het derde gedeelte van myne eerste VERHANDELING over den Oost-Indischen Handel, en getrokken uit de menigvuldige Stukken en Schryvers, die ten grondslage van die Verhandeling gelegd zyn.

Wy kunnen zeer gemaklyk dit nieuw PLAN VAN BESTUUR volgen, en by elke vastfelling herinneren, hoe de Engelschen het begreepen hebben, en wat in myne gemelde Verhandeling daaromtrent voorgesteld is. Uit deeze vergelyking zullen wy de veele overeenkomsten tusschen de drie stukken, en de geringe verschillen, naar evenredigheid altoos, met een opslag van het oog gewaar worden. De overblyvende verschillen moeten vervolgens alleen onzen aandagt trekken, ten einde ook deezen, is het mogelyk, te vereffenen.

POLITYK BESTUUR IN INDIE.

Het ADRES spreekt hier klaar en duidelyk, zodat er geen schaduw van twyfeling overblyft, en scheidt de Politie, Justitie, Militie en Defensie geheel van de Commercie af, draagende de eerstgemelden aan het Gouvernement, en de laatstgemelde aan de Compagnie op.

De Belastingen worden er by aan het Gouvernement gelaaten, en zullen geheeven worden door, of van wegen hetzelve.

Op dit hoogstgewigtig punt vindt derhalven eene vol-

volstrekte overéénstemming plaats, tusschen dit Plan en het Plan voorgedraagen in myne VERHANDELINGEN, welken geduurig daarop aandringen, en de noodzaaklykheid 'er van uit veelerhande gezigtspunten hebben aangetoond.

Beide deeze Plans gaan verder, dan zelfs de ENGELSCHEN, niet wat de zaak aangaat, die by dezelven even zo begreepen geworden is, maar wat den Vorm betreft, waar omtrènt de Engelschén nog huiverig waren, omdat zy geen voorbeeld, geen ondervinding vóór zig hadden. Wy hebben de ondervinding der Engelschen vóór ons, en kunnen daarom ook den naam by de zaak voegen.

HANDEL IN INDIE.

Het ADRES stelt het bestuur over denzelven in handen van Compagnies Dienaaren, door de Compagnie benoemd. Het voegt er de Inzameling der Producten by.

In myne VERHANDELINGEN is de Compagnie zo vry omtrent haaren handel, als elk particulier Koopman omtrent den zynen, en allen staan zy onder de wetten en de Regeering, van welken zy eene gelyke bescherming genieten. De Speceryen worden door Compagnies Dienaaren ingezameld, en de geleverde Producten van sommige vorsten, welken haar toegeweezen zyn, ontvangt zy uit de handen van de Regeering, tot den prys, dien zy aan dezelve kosten.

By de ENGELSCHEN is, in de daad, de Compagnie vry met opzigt tot haaren handel, en de particuliere Koopman even vry omtrent den zynen, en beide ſtaan zy onder het Polityk Beſtuur; maar in den Vorm gebiedt de Compagnie ook over de particuliere Kooplieden, en voert met opzigt tot dezelven de wetten uit, aan welken zy gebonden is. Leverantien van Producten komen by hen wynig te pas, de voornaame takken van Compagnies Handel zyn, de Thee, die in een vreemd Land gekogt wordt, en de Lywaaten, die mede gekogt worden van de Fabrykanten in hunne eigen Bezittingen, eérst door de Compagnie, en dan door Particulieren. De Producten van Indigo, Suiker, Katoen, worden meest door Particulieren gewonnen, dog zonder leverantie, en zo als de veldgewasſen in Europa, met vrye handen.

Hier is derhalven, by veel overéénkomst tusſchen de drie ſtelſelen, ook eenig verſchil, hetwelk dient uitgekipt te worden.

EERSTE VERSCHIL. De HANDEL IN INDIE van Particulieren ſtaat volgens *het Adres* onder de Compagnie, en volgens de Verhandelingen, gelyk mede by de Engelſchen, onder de Regeering.

TWEEDE VERSCHIL. De INZAMELING DER PRODUCTEN geſchiedt volgens het Adres geheel door Compagnies Dienaaren, volgens de Verhandelingen ſlegts gedeeltelyk, en by de Engelſchen in nog geringer maate.

PO-

POLITYK BESTUUR HIER TE LANDE.

Het ADRES neemt hier hetzelfde grondbeginsel aan, als in Indie, en draagt het Polityk Bestuur aan negen Raaden, en het Commercieel aan zes Bewindhebberen op. Dog zo, dat de Bewindhebberen schynen mede te zullen stemmen over polityke zaaken, en dat de negen Raaden niet vermogen zullen, de Bewindhebberen te overstemmen in zaaken van Commercie.

In de VERHANDELINGEN is het geheel Bestuur aan de Regeering opgedraagen, onder welke de Compagnie en de Particulieren elk zynen Handel dryven, en aan welke zy hunne belangen kunnen voordraagen, zonder dat de Koopman Souverein, noch de Souverein Koopman wordt.

By de Engelschen heeft hetzelfde in de daad plaats; maar de vorm, gelyk zo menigmaal is aangemerkt, geeft eenen naam van Souvereiniteit aan de Compagnie.

Hier is dus wederom, by zeer groote overeenkomsten, ook eenig verschil, dat wy behoorlyk moeten aantekenen.

DERDE VERSCHIL. Het POLITYK BESTUUR HIER TE LANDE is volgens het Adres gebonden in zaaken van Commercie, terwyl hetzelve, in de Verhandelingen, gelyk mede by de Engelschen, vryelyk beschikt over allerhande zaaken, ingevolge

de

de wetten, en eene gelyke bescherming verleenen kan, zo aan Compagnie, als aan Particulieren.

VRYE VAART EN HANDEL VAN HIER OP INDIE.

Het ADRES strekt dezelven uit over de geheele West van Indie, laat nog in twyfel, of de goederen zullen moeten verkogt worden op Compagnies gewoone Verkoopingen, en behoudt aan dezelve eene billyke Recognitie voor.

In de VERHANDELINGEN wordt deeze vrye Vaart en Handel insgelyks aangepreezen, dog over meer plaatsen uitgebreid. Het punt van de Verkoopingen wordt er ook niet stellig beslist. In de plaats eener Recognitie worden er in en uitgaande regten voorgeslaagen.

By de ENGELSCHEN is de Handel vry en de Vaart niet; dog de kragt der zaaken heeft reeds vlooten van Indische particuliere Schepen naar Engeland gebragt, dit punt is in overweeging by het Parlement, en het is niet moeilyk te voorzien, wat de uitkomst zyn zal.

Hier is, by veel overeenkomst, wederom eenig verschil.

VIERDE VERSCHIL. Het Adres en de Verhandelingen gaan reeds verder, dan de Engelschen, niet in de daad, maar met hunne instellingen, gegaan zyn. Dog het Adres bepaalt zig tot een kleiner gedeelte van Indie, dan de Verhandelingen.

 Het

Het ADRES (*bl.* 5 *van het Plan*) staat aan alle ingezetenen deezer Republyk toe, alle goederen naar Indie te verzenden, met de Schepen van den Raad, als mede om alle soorten van Producten op dezelfde wyze te laaten overkomen, uitgezonderd die, van welken de handel uitsluitend aan de Compagnie zal gebleeven zyn.

In de VERHANDELINGEN wordt aan de Compagnie haare eigen vaart naar welgevallen, en aan Particulieren de hunne vrygelaaten, zonder dat Particulieren genoodzaakt worden, Compagnies Schepen te gebruiken, noch de Compagnie om voor Particulieren te laaden. Zy kunnen zig daar omtrent verstaan, als zy willen, gelyk als Kooplieden onderling doen, en zy kunnen ook buiten eenige betrekking blyven, zo als het wederzydsch belang dit medebrengt.

By de ENGELSCHEN moet de handel ook door Particulieren op Compagnies Schepen gedreeven worden; dog wy hebben gezien, dat de praktyk van particuliere Vaart reeds aanwezig is, en dat de wet denkelyk zal volgen. Wat den Handel betreft, zonderen de Engelschen alle Krygsbehoeften uit, en laaten den overvoer derzelven aan geen Particulieren vry.

VYFDE VERSCHIL. Het Adres kan hier niet zo verre gaan, als de Verhandelingen, omdat het met de Vaart niet zo verre gegaan is. Dat het den uitvoer van Krygsbehoeften naar Indie, door Particulieren, niet uitgezonderd heeft, is denkelyk één bloot verzuim.

KAAP

KAAP DE GOEDE HOOP.

Het ADRES ſtemt, met opzigt tot de behandeling van deeze Kolonie, volkomen overéén met de VERHANDELINGEN, en met het gedrag door de ENGELSCHEN aldaar gehouden.

Het denkbeeld, dat het groote kosten zoude vereiſchen, (*zie bl.* 4) om deeze Kolonie aanzienlyk te maaken, neem ik niet op, offchoon ik er anders op denk, omdat het geen invloed heeft op den voorgedraagen afſtand derzelve aan den Staat. Wy zyn het ééns in de uitkomst.

Hoe wenschlyk ware het geweest, dat de Staat eene proeve hadt genomen van eenen geheel vryen handel en vaart op den Kaap, en dat elk van hier vryelyk hadt mogen zyne Rheedery aanleggen op de walvischvangst daar, zo als op die van het Noorden, en dat elk Kolonist hadt mogen zyn Traan kooken, gelyk als de ingezetenen van de Republyk hier te lande doen! Maar dit heeft niet mogen gebeuren, en er is verzoek gedaan en verleend geworden, om deezen aanzienlyken tak niet alleen van Vaart en Handel, maar ook van Neering, voor het grootst gedeelte, door een uitſluitend regt, Compagnieswyze, aan den band te leggen.

FINANTIEN.

Het ADRES voegt de Inkomſten, zo van belastingen, als anderzins, by de winſten op den Handel,

del, en verdeelt dezelven tusschen het Land en de Compagnie, zo egter, dat de Participanten een vaste uitdeeling vooruit ontvangen.

In de VERHANDELINGEN trekt de Regeering een Inkomen uit belastingen, de Compagnie geniet ten vollen haare winsten, gelyk ieder Koopman doet, en de Particulier, aan regten, of andere belastingen onderhevig, heeft geen recognitien te betaalen aan de Compagnie, die slegts een Huis van Negotie naast hem is.

By de ENGELSCHEN heeft men wynig op met leverantien en recognitien, zodat de Particulieren voldoen, met de vragt en andere provisien aan de Compagnie, als aan een Commissionair, te betaalen, en wyders brengt elk, zo Engelschman, als Indiaan, geregelde belastingen van allerlei aart op, waarvan, na dekking van de kosten van Regeering en Defensie, het overschot wordt besteed aan goederen, en alzo naar het Vaderland overgemaakt. Alles komt dan neder, volgens den Vorm, op handelwinsten, en van deezen heeft eene verdeeling plaats tusschen den Staat en de Compagnie, met eene bepaalde uitdeeling aan de Participanten vooruit.

Hier is wederom een verschil, voornaamlyk uit de Leverantien spruitende. In het mengen van Inkomsten en Winsten, is er veel overeenkomst tusschen het Plan van het Adres en het stelsel der Engelschen. In de wyze om, en de winsten op den handel te verkrygen, en de belastingen uit te schry-

schryven, is er veel overeenkomst tusschen het Plan van de Verhandelingen en het stelsel der Engelschen.

ZESDE VERSCHIL. De FINANTIEN zyn in het Plan van het Adres, en by de Engelschen, wat de uitdeeling aan Participanten betreft, aan een vasten regel gebonden; terwyl, volgens de Verhandelingen, de uitdeeling meer of min bedraagt, naar maate der winsten van het Comptoir. De FINANTIEN zyn verders, wat de verdeeling tusschen het Land en de Compagnie aangaat, in het Plan van het Adres, en by de Engelschen, in een onzekeren staat, die aanleiding tot geschil en verwarring geeft; terwyl, volgens de Verhandelingen, de Inkomsten uit de belastingen in de publyke Kas komen, en de handelwinsten in handen van den Koopman, Compagnie of Particulier, blyven, en er dezelfde orde heerscht, als in elk welgeregeerd Land van Europa.

ZEVENDE VERSCHIL. Dit is van meer gewigt nog, dan het voorgaande. De FINANTIEN bestaan, volgens het Adres, meestal uit handelwinsten op geleverde Producten, en wynig uit gewoone belastingen. Zy bestaan, daartegen, by de Engelschen, meestal uit belastingen op alle de Ingezetenen der Bezittingen, en dus voornaamlyk op den Inlander, die, het zy Manufacturier, of Landbouwer, zyn werk, of zyne vrugten, verkoopt, en uit de verkoopspryzen de belastingen voldoen kan. Volgens het Plan van de Verhandelingen zyn de

In-

Inkomsten niet meestal, maar geheel, voor de publyke kas, en de handelwinsten geheel voor den Handelaar, Compagnie of Particulier. Eenige Leverantien, volgens contracten met verbonden vorsten, worden aan de ééne of andere Compagnie of Societeit verpagt, zodat er een vaste som voor inkomt by de Regeering. Dan is die som een waare schatting, en de Kooper handelt met zyne gekogte waar naar goedvinden. De Regeering blyft Regeering, en de Koopman blyft Koopman, ook in dit singulier geval.

HANDELFONDS.

Het ADRES vraagt om eene Som van twaalf millioenen aan het Land, ter leen, (*bl. 6 en* 18) als waarschynlyk zullende voldoen in de eerste twee jaaren.

In de VERHANDELINGEN komen geen voorschotten van wegen het Land voor, de Staat begint te regeeren, en de Compagnie handel te dryven, elk voor zig, en ontbreekt het de Compagnie aan eenige penningen, hetwelk niet veel kan zyn, zo zet zy haare Actien uit.

By de ENGELSCHEN heeft de Compagnie, of crediet, zo in Indie, als in Europa, om penningen op te neemen, of bevoegdheid, om voor een groote som nieuwe Actien uit te geeven.

Hier is geen de minste overeenkomst tusschen het Plan van het Adres en de beide andere Stelselen.

AGTSTE VERSCHIL. Het HANDELFONDS van het Adres moet door den Staat opgeschooten worden.

CHINA.

Het ADRES, reeds zulk een zwaare som, voor de eerste twee jaaren, aan het Land gevraagd hebbende, wil liever niets voor den Chinaschen Handel vraagen, en staat denzelven af aan Particulieren.

In de VERHANDELINGEN wordt de Thee, een Monopolie by den onafhanklyken Verkooper zynde, ook als een noodzaaklyk voorwerp van Monopolie by den Inkoop beschouwd. De Chinasche Handel wordt derhalven van den vryen Handel uitgezonderd, en aan de geöctroijeerde Compagnie overgelaaten, om tot eenen steun van dezelve te verstrekken.

By de ENGELSCHEN is de Inkoop van Thee schier het eenigst zuiver Monopolie, op grond van de bovengemelde redenen.

Hier is in den grond eene overeenkomst, namelyk, dat het Adres den Handel der Particulieren op China mede op de wyze van een Compagnieschap met een octroy schynt te willen inrigten. Dog de zwaarigheid, om het fonds te vinden, geeft aanleiding, om als het ware een nieuwe Compagnie van particuliere Kooplieden daar toe voor te draagen.

NE-

NEGENDE VERSCHIL. Het Adres verlangt den CHINASCHEN HANDEL niet voor de Compagnie; terwyl de Verhandelingen, als mede de Engelschen, denzelven als uitneemend geschikt voor de Compagnie aanzien.

RECOGNITIEN.

Het ADRES eischt Recognitien door geheel Indie, van de Particulieren, die er zullen handelen; zelfs van de Chinavaarders, ten behoeve der Compagnie, boven en behalven de Leverantien der Voortbrengselen van de Bezittingen, en een groot Kapitaal van het Land tot een Handelfonds.

In de VERHANDELINGEN bestaat de Compagnie, als een handeldryvend Lichaam, zonder alle deeze hulp, behalven de leverantien der Speceryen. Zy brengt niet te min ook regten op, gelyk een ander Koopman. De particuliere handelaar voldoet met deeze regten de Hooge Overheid, maar betaalt niets aan de Compagnie.

By de ENGELSCHEN worden geen Recognitien voor de vrye vaart en handel geëischt.

TIENDE VERSCHIL. Het Adres eischt RECOGNITIEN.

CALCULATIVE BEREKENINGEN.

Het ADRES levert ons veele opgaven; van bl. 7 van het Plan af, tot het einde, bl. 26, toe; en

 dan

dan volgen nog verscheiden Staaten, of Tafelen. Deezen behelzen verscheiden grondslagen, welken de ondervinding voor zig hebben, en ook onderstellingen, die onzeker zyn.

In de VERHANDELINGEN worden de Calculative Berekeningen ten gronde gelegd, die uit de laatste Compagnies Rapporten getrokken waren. Maar sedert dien tyd is Ceylon verlooren gegaan.

Op dit stuk kunnen wy de vergelyking niet tot de ENGELSCHEN uitstrekken.

Men zoude over zulke Calculatien geheele boekdeelen kunnen schryven; alles komt er op meer of min waarschynlyke gissingen aan, en die zyn de besten, welken de minste grove gebreken hebben. Inmiddels waren er minder berekeningen noodig, in de Verhandelingen, omdat de omslag der Compagnie met meer dan drie vierde verminderd werdt. Voor de Inkomsten van het Polityk Bestuur kwam het er niet zo zeer op sommen aan, als op een algemeen betoog, dat een beter stelsel van Regeering over die Landen, gelyk in alle welgeregeerde Landen, ook een ruimer Inkomen, dan de Compagnie met haare mercantiele Regeering trok, aan den Staat bezorgen zoude.

ELFDE VERSCHIL. Het geheele Plan van het Adres rust op eene menigte van BEREKENINGEN, die uit den aart onzeker zyn, en altyd aan grove gebreken onderhevig blyven.

Zie daar, myn waarde Vrind, eene eerste beschouwing, eene nog maar oppervlakkige vergelyking, tus-

tusschen de TWEE STELSELEN van Bestuur en Handel, voor Nederlandsch Indie opgegeven, en het STELSEL in Britsch Indie aangenomen. Wat vinden wy niet eene overeenkomst tusschen alle drie derzelven, in veele gewigtige stukken! Hoe gering is in evenredigheid het verschil!

Van alle zyden wordt een POLITYK BESTUUR, zo wel hier te Lande, als in Indie, aangeraaden, en dus een Mercantiel Bestuur in polityke zaaken afgeschaft. Van alle zyden wordt een VRYE VAART EN HANDEL van hier op Indie aangeraaden, welken de één verder, dan de ander, uitbreidt. Van alle zyden wordt de geheele overgifte van den KAAP DE GOEDE HOOP aan het Land aangeraaden, om buiten alle gemeenschap met de Compagnie, ten zy als Koopman, te komen. Van alle zyden wordt de CHINASCHE HANDEL, altoos wat den Inkoop van Thee betreft, als een voorwerp van Monopolie beschouwd. Van alle zyden, eindelyk, wordt er eene GEOCTROIJEERDE COMPAGNIE als nuttig voorgedraagen, mits zy min of meer bepaald blyve binnen den kring van zekere werksaamheeden. Zulke treffende overéénkomsten, op zo gewigtige stukken, als het POLITYK BESTUUR, de VRYE VAART EN HANDEL, den KAAP DE GOEDE HOOP, den CHINASCHEN HANDEL en de COMPAGNIE in het algemeen, zyn een gunstig voorteken van eenigheid omtrent de verderen, die nog te verëffenen staan.

De voornaamste verschillen bestaan omtrent DE

UITGEBREIDHEID VAN DEN PARTICULIEREN HANDEL, DE INZAMELING DER PRODUCTEN, HET BESTUUR DER COMPAGNIE OVER DEN HANDEL IN HET ALGEMEEN, DE VERWARRING VAN INKOMSTEN EN HANDELWINSTEN, HET HANDELFONDS EN DE RECOGNITIEN. Dan een verschil over de UITGEBREIDHEID van den Particulieren Handel, is gering by een verschil over den Particulieren Handel zelven. De INZAMELING van SOMMIGE Producten wordt van wederzyde toegegeven, en de vraag is slegts, WELKEN? Het bestuur der Compagnie over haaren EIGEN Handel spreekt haar niemand af. En de verdere verschillen zyn bloote gevolgen van de reeds genoemden, zo dat zy vervallen, gelyk wy nader zien zullen, als deezen weggenomen zyn.

Dat ik dit in deezen reeds zo langen Brief niet doe, zult Gy niet ongaarn zien, te meer, om dat dezelve onderstelt, dat Gy myne VERHANDELINGEN, het ADRES, en het ENGELSCH OCTROY, zo al niet in het hoofd, ten minsten by de hand, en nu en dan onder het oog genomen hebt.

Neem derhalven myne bede om verschooning aan, niet alleen, dat ik het verdere tot eene volgende gelegenheid uitstel, maar veelmeer dat ik deeze reis zo veel op één gestapeld heb. Bedenk, dat de zaak uit haaren aart omslagtig is, herinner U den stapel van Stukken en Papieren, die naast my

lag,

lag, toen ik myne Verhandelingen schreef, en geloof vry, dat ik niet minder noodig heb tot het Tafreel van het Bestuur en den Handel der Engelschen, daar ik nu aan werk. Het is niet ledige zaak, zo veel moeite te doen, als ik U verg; maar wie de Redmiddelen voor onze vervallen nationaale welvaart, uit Oost-Indië te haalen, kennen wil, moet zig ten minsten eenige moeite troosten.

Ten einde U wat op te beuren, en niet al te ernstig en droefgeestig uit te scheiden, zal ik U eene Aanmerking voorloopig onder het oog brengen. Die vrye vaart en handel, of particuliere handel, welken het Adres nu toegeeft, is veele jaaren door de Compagnie met groote schade gedreeven, gelyk Gy leezen kunt op bl. 89, voorgaanden en volgenden, van myne Verhandelingen, waar de bewysstukken aangehaald zyn. Andere winsten deeze schade dekkende, bleef zulks onbekend aan het Publyk en aan de Regeering, en de Compagnie verspilde haare penningen ongestoord, en weerde teffens de particuliere Kooplieden uit Indie. Toen haare zaaken veragterd waren, en een onderzoek aangesteld werdt, bleek de waarheid, en vervolgens kon zy dit gedeelte van het uitsluitend Regt met geen schyn meer staande houden. En zo, myn Vrind, als het hieromtrent is gegaan, even zo zal het omtrent meer gaan, nu men door lang onderzoeken de waarheid in meer opzigten ontdekt heeft. Dit voorspelt eene gelukkige uitkomst in deeze geheele moeilyke zaak.

Ik beschuldig egter de Compagnie niet van een kwaad inzigt, met ook deezen Handeltak te hebben willen behouden. Elk, in den Staat, zorgt voor zig zelven, en de Regeering moet voor het Algemeen zorg draagen. Zo gaat het, en zo zal het blyven gaan. Heeft een Compagnie eens een uitsluitend Regt, zo zal zy het niet ligt overgeeven; maar waarom heeft de Staat het haar verleend? Diezelfde yver der Bewindslieden voor Compagnies welvaaren, die een kwalyk verleend Regt tot schade doet gebruiken, zal met een goed Octroy veel voordeel toebrengen, zelfs aan het Algemeen. Schelden wy vooral niet op het Bewind van zodaanige Compagnie, maar raaden wy de Hooge Overheid aan, om wyzer instellingen te maaken. Daar was een gunstige Tyd toe gebooren, vóór de laatste Omwending, en daar is nu wederom een gelukkig oogenblik toe gekomen. Verheugen wy ons in het vooruitzigt, dat het zal genuttigd worden, en scheiden wy heden met deeze blyde gedagte.

Ik verblyve, enz.

VIII.

Amsterdam den 27sten October 1802.

ZEER WAARDE VRIND!

Wy hebben tot nog toe de Overeenkomsten en Verschillen der drie bewuste Stelsels slegts opgezogt, zonder deeze laatsten uitvoerig te onderzoeken, hetwelk nu met meer vrugt zal kunnen geschieden.

Neemen wy dan de aangeweezen Verschillen één voor één op, en voegen er de noodige opheldering by, ten einde daar over te kunnen een geschikt oordeel vellen.

Ik zal ze telkens uit myn voorigen letterlyk uitschryven, en verzoek U, als er eenige duisterheid in gelegen is, dien brief wederom in te zien, om er de woorden in hun verband over te leezen.

EERSTE VERSCHIL. De HANDEL in INDIE *van Particulieren staat volgens het Adres onder de Compagnie, en volgens de Verhandelingen, gelyk mede by de Engelschen, onder de Regeering.*

Het is eene vrugtelooze moeite, myn waarde Vrind, den Handel aan particuliere Kooplieden vry te geeven, indien zy dien moeten dryven onder het bestuur van de Compagnie. Ik ben in myne Verhandelingen menigmaal op dit stuk terug gekomen, om dat de waarheid daar omtrend gezegd en her-

 zegd

zegd moet worden. Meer dan ééns heeft men getragt, den particulieren Handel *in Indie* op te beuren, dezelve heeft eenigzins gebloeid onder de Gouverneurs Generaal Imhoff en Mossel, en onder hun bestuur is het agterweezen in Indie zeer verminderd; dog dezelve heeft op den duur niet kunnen bestaan, en de Compagnie heeft altyd wederom de winstgeevende takken, uit de handen der particulieren, aan zig getrokken, deezen daarmede bedorven, en er zig niet mede verrykt. Wat ook de Engelschen voor den particulieren Handel doen, hoezeer het Polityk Bestuur daar voor waakt, hoe men ook het gezag der Compagnie over denzelven gesnuikt heeft, kunnen zy egter niet beletten, dat de Compagnie onophoudelyk reden tot klagten geeft. Beproef hetzelfde met de Compagnie onder het bestuur van particuliere Kooplieden te stellen, of den éénen Koopman onder den anderen; zo zult Ge dezelfde uitkomst beleeven. De Kooplieden moeten allen, Compagnie of Particulier, onder de gelyke bescherming der Wetten, onder een gelyk Gezag der Overheid staan. Elk Koopman, Compagnie of Particulier, werkt voor zig zelven, en niet voor zynen buurman, om niet meer te zeggen, en de Overheid beschermt allen en bestuurt het gemeen belang. Uit deeze werksaamheid der Ingezetenen, onder een goed Bestuur, worden voorspoed, welvaaren en het algemeen nut gebooren. Zonder het opzigt van de Regeering spruit er verwarring, twist, onderdrukking uit voort. Met het opzigt over de ge-

gezamentlyke Kooplieden aan éénen hunner op te draagen, komt men niet veel verder, en men offert op zyn minst de anderen aan hem op. De Handel in Indie moet derhalven bestuurd worden door het Bestuur.

Of zoude hier de meening zyn, dat de Compagnie slegts haaren eigen Handel in Indie wil besturen? Ik kan haast niet denken, dat een zo eenvoudige waarheid in dit Plan zoude gespeld zyn, daar myns weetens geen mensch ooit aan de Compagnie dit natuurlyk regt betwist heeft. Dog zo ik my vergist had, en dit de meening was, zoude ik my al wederom verheugen, dat er een verschil minder tusschen de voorgedraagen Stelselen was.

TWEEDE VERSCHIL. *De* INZAMELING DER PRODUCTEN *geschiedt volgens het Adres geheel door Compagnies Dienaaren, volgens de Verhandelingen slegts gedeeltelyk, en by de Engelschen in nog geringer maate.*

Men heeft in veele welgeregeerde Landen eenige Producten, of Landeryen waar op zy groeien, aan de Kroon of den Souverein toegeweezen, als Domeinen, om daar de algemeene uitgaven mede te dekken. De Bosschen kunnen hier ten voorbeeld strekken. Deezen zyn geen voortbrengsel van menschlyke nyverheid, in den zin, waar in men gewoon is, dit woord te gebruiken. De graanen, daar tegen, zyn een uitmuntend product der Nyverheid, en een vrye handel daar in zal den aanbouw sterk aanmoedigen. Maar eene onbepaalde vryheid, om

hout

hout te hakken, kan een land binnen kort van hout berooven, en dan groeit het niet schielyk weder aan. Zo zyn er ook in Indie sommige producten geschikt, om Domeinen te worden, en anderen bekwaame voorwerpen van de nyverheid der ingezetenen. De grondslag van het onderscheid is niet in alle gevallen dezelfde. Hier althans komen, op onze bezittingen, en China voor als nog daar laatende, de Speceryen in aanmerking, uit hoofde van de ongemeene winsten, welken daar op zitten, en van de bepaalde slyt derzelven. Al moedigde men hier de Nyverheid aan, al kwam er nog zo veel van in Europa, zou de slyt niet toeneemen, en de pryzen zouden slegts daalen. Alzo wordt dit ten minsten vry algemeen begreepen, en daar wy geen bewyzen hebben van het tegendeel, houde ik my aan het aangenomen begrip, en sla toe, dat de Speceryen kunnen worden als een Domein beschouwd, en aan de Compagnie ter inzameling overgelaaten.

Maar alle de Producten van het groot Eiland Java, of van onze uitgestrekte Ryken op hetzelve, en van onze verdere Bezittingen, gelyk te stellen met die van de Specery-Eilanden, is, dunkt my, het gevolg van een verkeerd begrip, en wederlegd door de ondervinding in alle weerelddeelen, en in Oost-Indie zelve.

De Koffy, Peper, Indigo, Suiker, Katoen, enz., kunnen in veel grooter menigte voortgebragt worden, door middel van de aangemoedigde nyverheid,

heid, zo van den Nederlander, als Inlander, dan door middel van Leverantien aan eene Compagnie. Misschien kan de Compagnie deeze Producten, als zy ze inzamelt, beter koop verkrygen, en dus grover winsten daar op behaalen; maar in deeze winsten van de Compagnie is het algemeen welzyn niet gelegen. Indien eene grooter hoeveelheid deezer producten werdt voort- en herwaards aangebragt, om wederom uitgevoerd te worden, zou het algemeen oneindig meer daar by winnen, offchoon de aanbrengende Koopman, of de verzendende Planter, minder kwamen te winnen. Deeze waarheid, vertrouw ik, is thans algemeen erkend en vereischt by U altoos geen betoog. Maar de vraag blyft, of er meer van deeze producten op onze markten kan gesleeten worden, of er gelegenheid is tot aanmoediging der nyverheid op onze Bezittingen, en wat er zonder gevaar ten deezen einde kan gedaan worden?

Op deeze vraagen antwoord ik U met een voorbeeld uit Indie zelve gehaald, namelyk, met het product van Indigo in Bengalen, hetwelk sedert eenige jaaren, door de vryheid, aan Particulieren vergund, niet om in te zamelen, zo als wy dit woord nu verstaan, maar om den grond te gebruiken, en zonder slaaven zelfs, en met vrye handen te bewerken, ter waarde van een millioen Sterling in het jaar naar Engelland wordt overgevoerd. Deeze Indigo was eerst slegt, dog is jaarlyks beter geworden, en evenaart nu reeds de beste soorten,

vol-

volgens het oordeel van kenners. Bedenk nu, myn waarde Vrind, dat dit maar een enkel product is, dat de flyt in Europa is, en oordeel wat meer andere producten nog zouden uitleveren, vooral met den markt van Asie daar by te voegen. Zo hebben de Engelschen voor de Katoen een ruime markt in China, om de balans van Thee te salderen.

Het middel, om de nyverheid aan te moedigen, is egter niet de bepaaling, dat alle de oogsten slegts voor een enkelen Kooper zullen zyn, en dit Monopolie dooft veelmeer de nyverheid geheel uit. Aan den anderen kant is het opheffen van het Monopolie ook niet al wat er vereischt wordt, om de nyverheid aan te moedigen. Wanneer de Compagnie niet alleen en uitsluitend zal mogen koopen, en haare Dienaars niet inzamelen zullen, is de hinderpaal aan een meerdere voortteeling weggenomen; maar daar schiet nog veel over om te doen. Dan de vrugtbaarheid der gronden op Java komt ons hier ongemeen te gemoet. Sla de oogen, myn Vrind, op de Kaarten van Suriname en de verdere W. I. Kolonien, met de Plantagien in dezelven; hoe klein zyn die Kolonien, welk een gering gedeelte van dezelven is er beplant! Beschouw St. Domingo, hoe gering is het Fransch gedeelte, van waar jaarlyks driehonderd groote schepen eene ongelyk grooter waarde aan producten naar Frankryk overbragten, dan wy ooit uit alle onze Oost-Indische Bezittingen gehaald hebben! Wy hebben op Java

uit-

uitgestrekte Landeryen, in handen van Nederlanders, welken gebruik zouden maaken van de vryheid van Handel, om plantagien aan te leggen. Dit middel alleen zou mogelyk voldoende zyn, om aanstonds eene groote vermeerdering van aanbouw te veroorzaaken. Dan het is niet het eenige, en veele Landeryen konden er nog uitgegeven worden, op dezelfde wyze, als in de West-Indien by ons heeft plaats gehad, of zo als de Engelschen in Bengalen gedaan hebben. Wat de Inlanders betreft, en of zy ook Planters kunnen worden, laaten wy dit by eene andere gelegenheid onderzoeken, als ik U van de Engelsche Indiaanen onderhouden zal, by welken Compagnie en Particulieren te koop komen, met het geld in de hand. Nu zal ik dit punt besluiten met U te verzoeken, in onzen landgenoot Stavorinus na te leezen, hetgeen ik U ééns voorgeleezen heb, van zynen omgang en verkeering met Opperhoofden der Javaanen, die men hier fatsoenlyke lieden zoude noemen, en oordeel, of deeze menschen ongeschikter zyn, dan de Hindoes onder de Engelschen, om de burgerlyke vryheid te genieten, en door dezelve tot nyverheid aangespoord te worden. Uwe overdenkingen omtrent de eenvoudige verhaalen van deezen Zee Officier, die zonder systhema reisde en schreef, zullen U dan eenigzins voorbereiden tot een nader onderzoek van dit gewigtig stuk, hetwelk nog meer dan ééns zal te pas komen.

DERDE VERSCHIL. *Het* POLITYK BE-

STUUR

STUUR HIER TE LANDE *is, volgens het Adres, gebonden in zaaken van Commercie, terwyl hetzelve, in de Verhandelingen, gelyk mede by de Engelschen, vryelyk beschikt over allerhande zaaken, ingevolge de wetten, en eene gelyke bescherming verleenen kan, zo aan Compagnie, als aan Particulieren.*

Het Adres schynt de negen Polityke Leden van den oppersten Raad hier te lande de handen te willen binden, op eene wyze, die wy hierboven, by gelegenheid van het eerste Verschil, wat Indie betreft, alreeds uitvoerig wederlegd hebben. Al hetzelve geldt ook hier, en in nog ruimer maate. De Compagnie blyve vry, geheel vry, zo vry als elk Koopman in Amsterdam, om haaren eigen handel naar genoegen te dryven; maar zy gehoorzaame aan de Regeering en Wetten, zo als elk Amsterdamsch Koopman aan de Regeering en Wetten gehoorzaamt. Vooral maatige de Compagnie zig geen gezag aan over andere Kooplieden. Ik begryp daarom ook niet, wat haare Bewindhebberen in den Indischen Raad zouden doen, en wensch, als Participant, geenzins, dat de Compagnie ooit wederom eenige de minste polityke magt verkryge. Van dat oogenblik af, zoude ik ongerust worden voor myne Actie, welke altyd voor my een beter Effect zal zyn, als de Bewindhebberen bloote Kooplieden zullen zyn. Ge ziet, myn Vrind, dat dit derde Verschil dus geheel overéénkomt met het eerste, en dat deeze twee er slegts één uitmaaken. Ik besluit dit punt, derhalven, met U uit het bekend Octroy te herinne-

neren, dat de Engelsche Bewindhebberen, in het Polityke, niet dan Secretarisfen van het Collegie van Commisfarisfen des Konings zyn, dat zy, met opzigt tot den Particulieren Handel, by de wet aangestelde Commisfionairs, en geheel niet Bestuurders van denzelven zyn, en dat zy, voor Compagnies eigen handel, Kooplieden, aan de Regeering en Wetten onderhoorig, zyn.

VIERDE VERSCHIL. *Het Adres en de Verhandelingen gaan* (met opzigt tot de vrye Vaart) *reeds verder, dan de Engelschen, niet in de daad, maar met hunne instellingen gegaan zyn. Dog het Adres bepaalt zig tot een kleiner gedeelte van Indie, dan de Verhandelingen.*

Wy hebben reeds uitgeweid, myn waarde Vrind, over de treffende en ruime overeenkomst, welke op dit voornaam stuk van de vrye Vaart plaats vindt, tusschen de drie Stelselen. Nu moeten wy ons bezig houden met eenige byzonderheeden, waar het Verschil in gelegen is. Het Adres, daar in één met de Verhandelingen, verleent eene Vaart met Particuliere Schepen, zo wel als den Particulieren Handel, terwyl de Engelschen deeze Vaart nog niet gewettigd hebben, en de wet nog aan de praktyk ontbreekt. Dit Verschil met de Engelschen is dus maar in schyn, en staat te verdwynen. Het Verschil tusschen de Plans van het Adres en van de Verhandelingen, omtrent de uitgebreidheid der vrye Vaart, is van meer aanbelang. Het Adres, het beginsel aanneemende, strekt hetzelve slegts uit

over de West van Indie, en, gelyk wy by een ander punt reeds opgemerkt hebben, ook over den Kaap de Goede Hoop. Zo begon de West-Indische Compagnie ook met eenige deelen van haaren handel over te geeven, met de Vaart gedeeltelyk open te stellen, tot dat zy begreep, dat er voor haar geen artikelen van Monopolie aanwezig waren, en alles overgaf, waarmede de West-Indische Handel begonnen is, een steenpilaar van onze nationaale welvaart te worden. In Oost-Indie zyn er Artikelen van Monopolie, dog niet zo veelen, als men eertyds dagt, en als het Plan van het Adres nog onderstelt. By het Adres worden wel veele Artikelen overgelaaten, die eertyds beschouwd werden, als noodzaaklyk tot den bloei der Compagnie, zo als het allergewigtigst Artikel van de Lywaaten, hetwelk thans voor ons Vaderland, door den Particulieren Handel, een grondslag van de uitgebreidste Vaart en Handel worden kan. Maar geheel anders denkt men, volgens het Adres, op het stuk van de kostbaare producten onzer eigen Bezittingen, en uit éénen aadem den Handel, met de Vaart, op de beide Kusten van het Schier-Eiland van Indie vrygeevende, alwaar de Engelschen Meester zyn, behoudt men voor de Compagnie de Koffy, Peper, Indigo, Katoen, Suiker, enz. enz., van Java en de verdere Bezittingen. De reden van deeze afwyking van het Beginsel van eene vrye Vaart, is te vinden in het gemak der inzameling van producten. De Lywaaten moet men koopen, dit is negotie,

en

en de Compagnie kan deeze negotie niet met vrucht doen, niet tegen Particulieren uithouden. Zie waderom, myn waarde Vrind, hetgeen daar omtrent op bl. 88, voorgaanden en volgenden, van myne Verhandelingen is aangetekend, met de aangehaalde bewysstukken. Op Java, in tegendeel, is het geen Negotie, maar een gedwongen Landbouw ten behoeve der Compagnie, die den Inlander noodzaakt, om kostbaare producten tot laage pryzen te leveren, waaruit dan groote winsten by den verkoop hier te Lande vallen. Zulk een Aanvoer van Koopwaaren, op het stelsel van Inzameling gegrond, kan de Compagnie uithouden, en daarom wil zy dezelve niet aan Particulieren overgeeven. Dan laaten wy een oogenblik het byzonder belang der Compagnie daar, om ons oog op het algemeen belang te wenden. Indien de Particulieren, die zo veel beter koop vaaren en handelen, dat zy by den Lywaathandel Recognitien aan de Compagnie kunnen opbrengen, gelyk staande met Compagnies bevoorens genooten winsten, (zie myne Verhandelingen. l. c.) en dan nog een Koopmanswinst overhouden, indien, zeg ik, deeze Particulieren op Java mogten vaaren, zouden zy dan niet meer voor de producten kunnen besteeden, dan de Compagnie, en egter even veel kunnen winnen? Hetgeen zy meer kunnen besteeden, heffe men gedeeltelyk voor het Land, in regten, en het kome gedeeltelyk aan den Landbouwer, zo zullen en 's Lands Finantien daar mede vooruitgaan, en de Landbouw aan-

 ge-

gemoedigd, en meer producten geteeld worden. Zie daar, myn waarde Vrind, wat het algemeen belang gebiedt. Dog nu denkt Gy ook om Uwe Actie, nu beklaagt Gy de arme Compagnie. Neen, zy is niet te beklaagen, dat zy voor het algemeen belang wyken moet, vermits haar eigen belang hier in met het algemeene overeenſtemt. Ik ben ook Participant, anderen, die zo als ik denken, zyn ook Participanten, en wy oordeelen, dat de Compagnie, buiten deeze Artikelen, aan de Inzameling der Speceryen, en aan den Chinaſchen Handel, genoeg heeft, om meer dan ooit te bloeien, en dat, met deezen minderen omſlag, onze Actien een veel beter Effect zyn zullen, dan met den omſlag van de Leverantien op Java en de verdere Bezittingen.

Inmiddels hangt dit Verſchil naauw met de voorigen, omtrent den Handel, ſaamen, en het ſpreekt van zelf, dat een Plan, welk den Handel bepaalt, ook de Vaart bepaale. Dit vierde Verſchil is er dus eigentlyk geen op zig zelf, en wy hebben er tot nu toe, in de daad, maar twee te onderzoeken gehad. Verſcheiden van de volgende Verſchilpunten zullen wy, op dezelfde wyze, zien verſmelten in de voorgaanden.

Vyfde verschil. (Omtrent den Handel van Particulieren op Compagnies Vaartuigen.) *Het Adres kan hier niet zo verre gaan, als de Verhandelingen, omdat het met de Vaart niet zo verre gegaan is. Dat het den uitvoer van Krygsbehoeften naar Indie, door*

door Particulieren, niet uitgezonderd heeft, is denkelyk een bloot verzuim.

Wy zullen het laatste gedeelte van dit Verschilpunt overslaan, omdat er voorzeker geen wezentlyk verschil daaromtrent plaats heeft. Maar wat het eerste, den Handel van Particulieren op Compagnies Schepen, betreft, zo kon dit niet anders gesteld worden by het Adres, wanneer men de voorgaande Verschilpunten in aanmerking neemt. Als de Handel op Java en andere Bezittingen schier geheel in handen van de Compagnie moet blyven, als zy de Inzameling der Producten behoudt, moet zy ook alleen vaaren, en de Particuliere Handel kan niet wel op eigen Vaartuigen toegelaaten worden. Vervalt daartegen het Beginsel, zo storten ook de gevolgen in, en derhalven beroep ik my op de voorgaande overweegingen, en houde dit punt voor geen Verschil op zig zelf.

ZESDE VERSCHIL. *De* FINANTIEN *zyn in het Plan van het Adres, en by de Engelschen, wat de uitdeeling aan Participanten betreft, aan eenen vasten regel gebonden; terwyl, volgens de Verhandelingen, de uitdeeling meer of min bedraagt, naar maate der winsten van het Comptoir.*

Het Plan van het Adres komt in de schikkingen van Finantie redelyk wel overéén met het Stelsel der Engelschen, die mede de Lands Inkomsten en Handelwinsten door één gemengd hebbende, naderhand de verdeeling van het zuiver overschot, niet zonder moeite, tusschen het Land en de Compagnie

 maa-

maaken. By de Engelschen was dit een onvermydelyk kwaad, omdat zy den naam der Compagnie tot het Bestuur over Indie noodig hadden, eene omstandigheid, die ik in het OCTROY DER ENGELSCHE O. I. COMPAGNIE breedvoerig opengelegd heb. By ons, die het onderscheid in de vormen by het onderscheid in het wezen der zaak kunnen voegen, omdat tog alles door den oorlog afgebroken is, en wy met even veel gemak een nieuw gebouw behoorlyk kunnen opzetten, by ons, zeg ik, is deeze verwarring van de Finantien ligt te vermeiden, en wy kunnen 's Lands Kas met meer gemak afgezonderd van Compagnies Kas houden, dan wy beide dezelven zouden kunnen vermengen. Uit deeze algemeene Aanmerking vloeit aanstonds een gevolg voort, met opzigt tot de Uitdeeling, of het Dividend, namelyk, dat by het Adres het voorbeeld der Engelschen, met al deszelfs zwaarigheeden, heeft moeten tot een rigtsnoer genomen worden, en dat in de Verhandelingen de grootste eenvoudigheid heeft kunnen bewaard blyven. Compagnies Handel op zig zelven staande, en afgezonderd van 's Lands Inkomsten, deelt dezelve iets of niets, veel of wynig uit, naar maate van de winsten, zo als in elk Huis van Negotie onder de Assocíés plaats heeft.

VERVOLG VAN HET ZESDE VERSCHIL. *De* FINANTIEN *zyn verders, wat de Verdeeling tusschen het Land en de Compagnie aangaat, in het Plan van het Adres, en by de Engelschen, in een on-*

onzekeren ſtaat, die aanleiding tot geſchil en verwarring geeft; terwyl, volgens de Verhandelingen, de Inkomſten uit de belastingen in de publyke Kas komen, en de Handelswinſten in handen van den Koopman, Compagnie of Particulier, blyven, en er dezelfde orde heerscht, als in elk welgeregeld Land van Europa.

Ik geloof niet, myn waarde Vriend, dat iemand eene ſchikking van Finantie, die aanleiding geeft tot twist en verwarring, boven eene andere verkiezen zal, die zig door haare eenvoudigheid aanpryst, ten zy de eene of andere omſtandigheid hem daartoe dwinge, en hy in de verbeelding ſta, dat hy het minder kwaad gekoozen hebbe. Dit is juist het geval der Engelſchen, die, om verſcheiden redenen, de Vormen en Figuuren eener Adminiſtratie van de Compagnie behouden wilden en moesten. Dit wordt ook ons geval, indien wy, volgens het Adres, aan de Compagnie eenig Beſtuur over het Commercieele in het algemeen, en vooral de Inzameling van Producten moeten laaten. Dog is dit niet noodig, ja nadeelig, en ſchadelyk voor de Compagnie zelve, zo komt er geen verdeeling van Inkomſten en Winſten tusſchen het Land en de Compagnie te pas, en deeze geheele omſlag vervalt met het beginſel, waaruit het voortvloeide.

Dit geheele Verſchilpunt, als wy het ter deege overdenken, komt derhalven mede op de voorigen uit, dat is, dat het geen nieuw verſchil is, maar ſlegts een gevolg, en dat het een geheel met de an-

anderen uitmaakt. Laat de Compagnie een Huis van Negotie zyn, zonder eenig deel in het Polityk Bestuur te hebben, laat haar Monopolie zig bepaalen tot den Chinaschen Handel en de Speceryen; zo vervallen alle de verschillen, die wy tot nu toe overwoogen hebben.

ZEVENDE VERSCHIL. *Dit is van meer gewigt nog, dan het voorgaande. De* FINANTIEN *bestaan, volgens het Adres, meestal uit Handelwinsten op geleverde Producten, en wynig uit gewoone belastingen. Zy bestaan, daartegen, by de Engelschen, meestal uit belastingen op alle de Ingezetenen der Bezittingen, en dus voornaamlyk op den Inlander, die, het zy Manufacturier, of Landbouwer, zyn werk, of zyne vrugten, verkoopt, en uit de verkoopspryzen de belastingen voldoen kan. Volgens het Plan van de Verhandelingen zyn de Inkomsten niet meestal, maar geheel, voor de publyke Kas, en de Handelwinsten geheel voor den Handelaar, Compagnie of Particulier.*

Ge ziet, myn waarde Vrind, in deeze drie Instellingen, de vorderingen van de Regeerkunde. In de eerste wordt eenigzins afgeweeken van de Mercantiele Regeering, in de tweede is daar wynig van overgebleeven, en in de derde is er niets van bewaard. Dit is het natuurlyk gevolg van Ondervinding en van Onderscheid van Tyden. De Engelschen hebben de nadeelen der Mercantiele Regeering ingezien, en eene proeve genomen, die welgelukt is. Wy zien, dat de Engelschen welvaaren by een beter

ter ſtelſel, en wy voeren het met minder beſchroomdheid in, omdat wy hun voorbeeld hebben. Hier komt vooral de overweeging van het OCTROY DER ENGELSCHE O. I. COMPAGNIE te pas, hetwelk ik uitgegeven heb, ten einde alle twyfelingen omtrent eene zo gewigtige voordaad weg te neemen, en opdat men het niet langer omtrent die zaak onéénś blyven mogt. Dat de Engelſchen niet nog éénen ſtap verder hebben kunnen gaan, veroorzaakt, niet alleen by de verdeeling der Overwinſten tusſchen den Staat en de Compagnie, gelyk wy zo even gezien hebben; maar ook in de middelen, om aan die overwinst te komen, gelyk hier blykt, eene zekere duisterheid en verwarring. Men twist onder de Engelſchen, over de ſom, die uit Compagnies Handel, en de ſom, die uit de Inkomſten voortvloeit, en kundige Compagnies Dienaaren hebben deezer dagen beweerd, dat de ſlotſom van haaren Handel nadeelig is, en door de Inkomſten uit belastingen alleen die ſchade gedekt, en overwinst behaald wordt. Scheidt men nu de Compagnie geheel af van het Beſtuur, en den Koophandel van de Belastingen, zo kan men elk voorwerp op zig zelf, in zynen oorſprong nagaan, de noodige verbeteringen aan elk op zig zelf toebrengen, de misbruiken van elk op zig zelf ontdekken en weeren, en, vooral, den geest van Koophandel buiten het Polityk beleid, en de Staatkunde buiten den Koophandel houden. In die overſchoone Bezittingen verdienen niet alleen de voortbrengſelen van den

grond den aandagt van het Bestuur, maar ook verscheiden Fabryken, en uit den bloei van Landbouw en Nyverheid moet de Koophandel opgroeien. Een wys Bestuur zal deeze voorwerpen gezamentlyk behartigen, zo als wy dit in ons Vaderland ondervonden hebben, hetwelk op deeze wyze groot geworden is. Geef daartegen aan een Land, het zy ons Vaderland, of onze Bezittingen, om hetzelve te bestuuren, eene Compagnie van Landbouwers, of van Fabrykanten, of van Kooplieden, vooral indien zy uitsluitende regten bezitten; zo moet één tak van bestaan de anderen verderven, en daar mede eindelyk zelf te gronde gaan. Van daar, dat doorkundige Mannen den val van onze O. I. Compagnie, buiten alle de toevalligheeden van oorlog, of anderzins, voorspeld hebben. Van daar, dat de Engelschen de Mercantiele Regeering schier geheel den bodem ingeslaan hebben. Van daar, dat wy, die zulk eene proeve vóór ons hebben, onze redding moeten zoeken in de geheele afscheiding van Handel en Bestuur, van Handelwinsten en Inkomsten uit Belastingen.

Dan het Plan van het Adres was hier wederom gebonden door de voorgaande grondslagen, en namelyk de *Leverantien*, welke zulk eene afscheiding niet toelaaten. Moeten er producten, niet gekogt worden door, maar geleverd worden aan eene Compagnie; zo moet die Compagnie dezelven ook innen, en de belastingen, of het staatsinkomen, moeten er door lyden. Het gevolg is onvermeidelyk,

en

en zo doende zou dit verschilpunt wederom, hoe aanzienlyk ook, in de reedsgemelden opgesloten liggen, en geen nieuw verschil opleveren.

VERVOLG VAN HET ZEVENDE VERSCHIL. *Eenige Leverantien, volgens Contracten met verbonden Vorsten, worden aan de eene of andere Compagnie of Societeit verpagt, zodat er een vaste Som voor inkomt by de Regeering. Dan is die Som een waare Schatting, en de Kooper handelt met zyne gekogte Waar naar goedvinden. De Regeering blyft Regeering, en de Koopman blyft Koopman, ook in dit singulier geval.*

Deeze Leverantien maaken eene uitzondering uit, omdat zy niet door onze Onderdaanen, maar door vreemde Vorsten gedaan worden. Indien men dezelven affchafte, zouden zy mogelyk niet, of niet allen, door betere middelen vervangen kunnen worden. Het Bestuur moet dan zulke Leverantien blyven ontvangen, tegen de gestelde pryzen, dog behoeft daarom geen Koopman in zodaanige producten, het zy peper, tin, amphioen, of anderen, te worden. Het Bestuur kan die geleverde Producten aan Kooplieden verpagten, liefst aan Compagnieschappen, omdat enkele Kooplieden geen zo groote inkoopen zouden kunnen doen. Inmiddels zou geen Particulier, die de middelen hadt, daarom uitgesloten zyn. Voor het Bestuur zouden deeze pagtpenningen, in zo verre zy de gestelde pryzen, aan de Vorsten betaald, overtroffen, een waare schatting, of tribuut, van wegens die Vorsten zyn, en

de

de publyke Kas zou er mede geſtyfd worden. Op deeze wyze treedt de uitzondering in het ſpoor van den grondregel terug, en Handel en Beſtuur blyven afgeſcheiden.

AGTSTE VERSCHIL. *Het* HANDELFONDS *van het Adres moet door den Staat opgeſchooten worden.*

Hier, myn waarde Vrind, zyn wy aan een ontzettend Verſchil genaderd, een Verſchil, hetwelk aan het Plan van het Adres ſchier alle de vooringenomenheid, uit veele overéénkomſten geſprooten, op één oogenblik onttrekt. Hoe! De Engelſche Compagnie vindt alle de noodige Fondſen, om zelfs zwaare oorlogen te voeren, om jaaren lang een Leger van honderd duizend Man in het veld te houden, om Egypte met Indiaanen te heroveren, — het Plan van de Verhandelingen brengt en de aanblyvende Compagnie, en het aankomend Polityk Beſtuur aan den gang, zonder voorſchotten van den Staat, — en het Adres vraagt *twaalf millioenen, als waarſchynlyk zullende voldoen in de eerſte twee jaaren.* Helaas! Deeze eiſch herinnert my aan de geduurige eiſchen om penningen aan de Staaten van Holland, die geduurig wederom kwamen, als men dagt, dat er over genoeg gegeven was. Dog ik wil myne VERHANDELINGEN niet uitſchryven, noch veel min de authentyke ſtukken aldaar aangehaald. Ik wil liever dit onderwerp van het Handelfonds, ééns, in deszelfs ſaamenhang met vroegere tyden, in deszelfs betrekking tot de ver-

ſchil-

ſchillende Stelſelen van Beſtuur en Handel, en in deszelfs afhanklykheid van de *Leverantien*, met U onderzoeken en beredeneeren.

Het oude Handelfonds der vereenigde O. I. Compagnie was vier en zestig Tonnen gouds, een Kapitaal zeer groot in het jaar 1602, en voldoende tot de Vaart en Handel van die Tyden. De Compagnie kogt en verkogt toen, maar beheerde geen Koninkryken. Zy wapende haare Scheepen, maar naar den eisch van die dagen. Zy beſtondt, en bloeide welrasch, door de vereeniging van Winſten en van Buit. Naderhand werdt zy eene Mogenheid, hadt polityke uitgaven en inkomſten, dog kon de eerſten niet dekken met de laatſten. Van daar het Kort in Indie, die bekende Kanker van de Compagnie, en die uit haar Mercantiel Beſtuur ontſtondt, volgens welk de Leverantien, gelyk wy nu reeds duidelyk gezien hebben, in den weg ſtonden van de Belastingen. Langen tyd maakten de voordeelige Verkoopingen van de geleverde producten het Kort in Indie goed, en er ſchoot ruim over. Dog het Kort nam toe, en de Winſten namen af, zodat het Kapitaal of Handelfonds, geheel ingeſtoken werdt. Toen handelde de Compagnie zonder Kas, nam anticipatie-penningen op, te betaalen uit aanſtaande Verkoopingen, vondt crediet in de Bank op denzelfden grond. Crediet, bloot Crediet, was toen het Handelfonds! In de oorlogen, daar wy Engelland tot vrind hadden, kwamen de Retourvlooten vry geregeld aan, en het Crediet,

op

op de Verkoopingen gevestigd, bleef staande. Dan, na eene eeuw vrede, geduurende welke men op den rand van dien afgrond gesluimerd hadt, verklaart Engelland ons den oorlog, de Scheepvaart is gestremd, de Verkoopingen kunnen geen voortgang naar gewoonte hebben, de Anticipatie-penningen, daarop gevestigd, worden opgezegd, en de Compagnie kan niet betaalen.

Van dit noodlottig tydstip af, heeft de Compagnie geen Crediet gehad, en wy hebben gezien dat het Crediet haar Handelfonds was. Toen moest de Staat doen, het geen aan de Compagnie onmogelyk geworden was, een Handelfonds bezorgen, en van daar alle de leeningen aan dezelve, of alle derzelver geldligtingen onder garantie. Vooreerst ontving zy, op deeze wyze, de penningen, om de Indische Comptoiren te voorzien, voor het tweede de penningen, om de geleeden schade door den oorlog te herstellen, voor het derde de penningen, om Vaart en Handel wederom aan den gang te brengen. Toen zag men eerst in, wat een Handelfonds zulk een Huis van Negotie eigentlyk noodig hadt, en wat een verbaazende onevenredigheid er was tusschen een fonds van zes millioenen en den omslag van zulk een Comptoir. De Engelsche Compagnie, die, volgens een beter stelsel, ontzaglyke territoriaale Inkomsten uit belastingen trekt, en slegts den naam leent aan het Polityk Bestuur, de Engelsche Compagnie die aan alle zyden, voor Engelschen en Vreemden, in Europa en Indie, den

Han-

Handel heeft moeten afstaan, de Engelsche Compagnie, die slegts haaren byzonderen Handel te beheeren heeft, en jaarlyks vier millioenen ponden Sterling aan Inkoopen in Asie besteedt, de Engelsche Compagnie heeft een Handelfonds van vyf millioenen Sterling. Haare uitdeelingen van 10 pCt. bedraagen omtrent zo veel als het geheel Kapitaal van onze Compagnie. Geef aan de Engelsche Compagnie het uitsluitend regt der onze, de Leverantien der onze, met één woord, het stelsel der onze, zo heeft zy aan geen Handelfonds van twintig millioenen Sterling genoeg, om haare zaaken en haar crediet, in vrede en oorlog, staande en gaande te houden.

Het is de moeite waard, eenige oogenblikken by dit denkbeeld stil te staan. Thans zyn er, in Britsch Indie, behalven het gemelde Handelfonds der Compagnie, verscheiden andere Fondsen in volle werking. Vooreerst het Fonds der vrye Kooplieden in Indie, die er altyd onder de Compagnie geweest zyn, die er den zogenaamden binnenlandschen Handel (*Commerce d'Inde en Inde*) voerden, en die deezen Handel, om zo te spreeken, geheel aan onze Compagnie uit de handen gewrongen, en alzo den grond tot haar agterwezen gelegd hebben. Om een denkbeeld van het Fonds, tot deezen Handel vereischt, te geeven, zal ik slegts een enkel Artikel opnoemen, de Katoen, die naar China gaat. De laatste jaaren heeft dit Artikel zestig duizend baalen 's jaars bedraagen, waartoe twintig duizend

ton

ton scheepsruimte noodig was, en welke Vaart en Handel geheel door Particulieren in Indie wordt gedreeven. In de tweede plaats het Fonds voor den particulieren Handel tusschen Indie en Europa, welke langen tyd zeer gering is geweest, en meest door de Vergunning aan de Scheeps-officieren van Compagnies Scheepen werdt opgehouden. Het laatst Octroy, van 1793, dat ik uitgegeven heb, heeft deezen Handel opzettelyk bevorderd, en de uitslag is alle gedagten te boven gegaan. Drie duizend ton scheepsruimte was er, des noods, aan de Particulieren verleend, en zy hebben reeds, na slegts agt jaaren, elf duizend ton noodig; ja, wil men hun de Vaart met in Indie gebouwde Schepen vergunnen, zo zullen zy twintig duizend ton kunnen gebruiken. De Verkoopingen van goederen van Particulieren te Londen bedroegen in 1799—1800 reeds byna drie millioenen Sterling, en zyn 't sedert toegenomen. De Indische Schepen, in 1800 te Londen binnen gevallen, hebben voor verscheiden honderd duizend ponden Sterling aan Britsche Manufactuuren medegenomen. In de derde plaats het Fonds van alle de vreemde Natien saamgenomen, die jaarlyks in de Vry Havens van Britsch Indie aankomen, Portugiezen, Amerikaanen, Deenen, Zweeden, Duitschers, Franschen, en die zulke aanzienlyke Ladingen van daar overbrengen. In de vierde plaats het Fonds van den Inlander, van den Indiaan zelven, die of deel neemt in de speculatien van de Europeaanen in het algemeen, of *tusschen*

hem

hem en de eerste hand in staat. Alle deeze Fondsen zyn vereischt, om den landbouw en de fabryken van Britsch Indie in staat te houden, en om, door den verzekerden aftrek van voortbrengselen en manufactuuren, aan de talryke Ingezetenen het opbrengen van ruime belastingen mogelyk te maaken. De Inkomsten uit deeze belastingen zouden vervallen, indien de gemelde Fondsen ontbraken. Wanneer derhalven de Engelsche Compagnie een uitsluitend regt bezat en uitoefende, zo zoude zy een Fonds, gelyk aan alle deeze Fondsen, moeten hebben en gebruiken. Dan, stel dat zy dit bevondt onmogelyk te zyn, gelyk het onmogelyk is, dat zy egter haar uitsluitend regt wilde uitoefenen, dat zy dus van het inkoopen van producten en goederen afzag, en dat zy zig alles deedt *leveren*, ten einde een minder fonds noodig te hebben, en zo veel op den verkoop der *geleverde* waaren te winnen, dat het ontvallen der Inkomsten uit belastingen er door vergoed werdt. Dan zoude zy eene Nederlandsche Compagnie worden, gelyk zy eertyds min of meer was. Maar hoe zou het dan staan met de voortbrengselen des lands en met de manufactuuren? Dan zou de Landman en de Fabrykant niet meer voor zyn huisgezin, maar voor den Gaarder van de *Contingenten*, werken, dan zou hy niet meer des te ruimer een bestaan hebben, naar maate van zyne grooter nyverheid. Als hy het leven houden kon, zouden zyne Meesters te vrede zyn, en zyn meeste tyd zou ten hunnen dienste staan. Op

G deeze

deeze wyze zoude zyne lust uitgedoofd worden, en zyne natuurlyke vadzigheid, in die heete lugtstreek, zoude in egte luiheid en in eene domme onverschilligheid ontaarden. Behalven dan, dat de voortbrengselen van den grond en de kostelyke manufactuurwaaren geduurig zouden verminderd zyn, zo dat de massa van den Handel en de uitgestrektheid van de Vaart schier weggesmolten zouden zyn, is het te verwagten, dat, by het nageslagt, de Voorstanders van de Compagnie geen geloof meer zouden slaan aan den tegenwoordigen staat van Britsch Indie, en dat zy degeenen, die alsdan een beter Stelsel zouden voordraagen, ten einde den Handel wederom op te beuren, zo behandelen zouden, als heden ten dage, myn waarde Vrind, Gy en ik, die met goeden raad voor den dag komen, wel eens voor onze ongevergde moeite behandeld zyn. Te vergeefsch zou dan iemand, die zo dagt, als wy thans denken, de Engelschen toeroepen, dat zy een particulieren Handel in Indie gehad hadden, die in korte jaaren eenen uitvoer van zestig duizend baalen Katoen naar China schiep, waarmede Contanten tot den Inkoop van Thee werden uitgespaard. Te vergeefsch zoude hy opgeeven, dat in nog minder tyd het Artikel van Indigo, door de aanplanting van Particulieren, en den aftrek naar Europa, van niets op een millioen ponden Sterling is gebragt, en van eene vry slegte hoedaanigheid op eene deugd schier gelyk aan de Spaansche. Men zoude hem, met zyne uitrekeningen, hartelyk uitlachen,

en

en mogelyk als een voldoenend antwoord opdisschen, dat de Compagnie op haar Kapitaaltje eenige percenten meer winst deedt, en dat dit wel zo veel waard was, als die bloeiende ſtaat van de Bezittingen, die ontlasting van den uitvoer van Specie naar China, dat vertier van Britſche manufactuuren in Indie, die aanvoer uit Indie van ruwe Stoffen, die ongelooflyke Inkomſten, uit belastingen, tot dekking der kosten van Regeering en Defenſie; ter aanhouding van legers en vlooten, en die fortuinen eindelyk, welken jaarlyks, in den dienst of in den handel gemaakt, (zonder hier de oneerlyken in aanmerking te neemen) op de wettigſte wyze naar Engelland zyn overgemaakt.

Getroffen door zo groote nationaale voordeelen, verre boven de ruimſte winſten van een uitſluitenden Handel in geleverde Producten uitmuntende, heb ik in het Plan, by myne Verhandelingen voorgedraagen, ook getragt, de gronden van een beter Stelſel voor ons Beſtuur en Handel te leggen, en onder anderen is het my daar mede gelukt, alle Voorſchot van den Staat te vermyden, de Compagnie, zo als ik ze aanhouden wilde, in haar zelve van een genoegſaam Fonds te voorzien, en den Staat zulk een Inkomen te bezorgen, dat de Kosten van Regeering en Defenſie daaruit konden gevonden worden, en meer. Wy zullen dit één en ander nog nader beſchouwen, in het vervolg van dit ons onderzoek; maar nu komt het aan op een Handelfonds voor de blyvende uitſluitende Compagnie.

 gnie.

gnie. Dit Fonds behoeft niet meer zo groot te zyn, omdat de voorwerpen van den Handel zig bepaalen tot de Speceryen en den Chinafchen Markt, en dat de uitfchotten voor de Speceryen ongemeen gering zyn, en de winften ongemeen groot, terwyl voor den Handel op Kanton alreeds veel Oost-Indifche waaren, zo als Peper, Tin, enz kunnen gebruikt, en te Batavia op crediet ontvangen worden, en in het vervolg de Katoen van Java dienen kan, om de geheele fom van Inkoop van Thee te vinden. Op zulke gronden gebouwd zynde, kan eene Compagnie met een gering Fonds veel uitrigten, en kan zy zelfs de kleine fommen, vereischt om aan den gang te komen, met gemak uit haare winften afbetaalen.

Degeenen, die *twaalf millioenen voor de twee eerfte jaaren eifchen*, hebben mogelyk wel den naam van Handelfonds gebruikt, zonder nogthans van deeze fom de noodige Kosten van Regeering, Defenfie, enz. uit te fluiten, en in dit geval zouden zy my kunnen vraagen, of ik even gemaklyk, als ik de Compagnie op haare wieken laat dryven, ook nu het Polityk Beftuur, zonder voorfchot, kan aan den gang brengen. Ik heb dit, myn waarde Vrind, in het Plan van myne Verhandelingen aangeweezen, en zal U by voorraad naar die fchets terugzenden. In het vervolg zal ik er veel by te voegen hebben, wanneer wy in dit ons onderzoek verder gevorderd zullen zyn. Alleenlyk moet ik U hier doen opmerken, dat als de Specery-Eilanden alleen aan Leve-

ran-

rantien onderhevig blyven, en de Compagnie daar genoeg aan heeft, de geheele Landbouw van Java en van onze verdere Bezittingen vrykomt, ten einde voortbrengfelen aan de nationaale Vaart en Handel op te leveren, en de Verpondingen op de Landeryen, de Middelen van Confumtie, en de in- en uitgaande Regten voorts door en voor het Polityk Beftuur kunnen geheven worden. Wy zullen deeze opmerklyke punten wel allen hierna opzettelyk verhandelen; dog nu reeds kan de opnoeming derzelven eenig genoegen aan Uwe nieuwsgierigheid verleenen. Om aan den gang te komen kreeg het Beftuur de befchikking over de volle Pakhuizen van Batavia, welke goederen tot geld te maaken waren, door de Compagnie flegts over veele maanden, maar door het Beftuur naar goedvinden. Wy hebben dit voorleeden winter gezien, toen de aanzienlyke hoeveelheid van vyftien millioenen ponden Koffy en eenige millioenen ponden Suiker, tot hooge pryzen, aan particuliere Kooplieden zyn afgezet, een derde betaalbaar hier te lande, op het oogenblik, een derde te Batavia by den ontvangst, en het verdere by behouden aankomst. Wy zullen ook op dit fpreekend blyk, in andere opzigten, terug komen; dog, myn waarde Vrind, verwarren wy niets door overhaasting. Hier hebben wy genoeg gezegd, wat het Handelfonds, middelyk of onmiddelyk, betreft, en wy kunnen dit Verfchilpunt befluiten met de algemeene aanmerking, dat het Adres gaarne buiten zulk een bezwaarlyken eisch, die op niet min dan

eene byzondere gedwongen Geldheffing *ad hoc* uitkomt, zoude gebleeven zyn, indien dit ondraaglyk bezwaar niet regtstreeksch voortvloeide uit het Stelsel van *Leverantien*, dewelken, zonder een zo drukkend middel voor de reeds uitgeputte Ingezetenen, niet langer aan te houden zyn.

NEGENDE VERSCHIL. *Het Adres verlangt den* CHINASCHEN HANDEL *niet voor de Compagnie; terwyl de Verhandelingen, als mede de Engelschen, denzelven als by uitneemenheid geschikt voor de Compagnie aanzien.*

Gy weet, myn waarde Vrind, dat de Bestuuren, welken het oud Bewind der Compagnie gevolgd zyn, den Handel op China voortgezet hebben, met en door middel van particuliere Kooplieden. Het verbod van Invoer bleef stand houden, de hoeveelheid van alzo aan te brengen Thee werd bepaald voor elk jaar, en het was een geoctroijeerde Handel, zo als onder de Compagnie, dog met telkens andere Deelgenooten. In den grond erkent dus het Adres, dat de Chinasche Handel voor een Monopolie geschikt is, en stemt daarin met de Verhandelingen en met de Engelschen overéén. Dit algemeen gevoelen vloeit uit den aart der zaak voort. In China is de Verkoop een Monopolie, geschonken aan eene Compagnie, en gedreeven in een enkelen haven van het Ryk. De Theehandel is gebleeven, sedert eeuwen, het geen de Handel in alle de Oost-Indische waaren, in de eerste tyden van onze Compagnie, geweest is, een Domein, een

Re-

Regale van den Vorst, die of zelf den Handel met de Buitenlanders dreef, of dit regt aan eenige zyne onderdaanen opdroeg. Zulk eene gewoonte maakte het nadeelig voor de Koopers, dat zy elkanderen overboodden, en gaf aanleiding tot eene gelyke gewoonte onder hen, om ook, of voor de Natie, of voor de Kroon, in te koopen, en dus Monopolie tegen Monopolie over te stellen. Wy, die niet in staat waren, om voor de Natie handel te dryven, uit hoofde van het onvermogen van den opkomenden Staat, wy vereenigden onze onderscheiden Compagnieschappen tot ééne Compagnie, aan welke de Staat zo veel noodig was van zyne regten afstondt. Hetgeen de Staat toen uit onvermogen schynt gedaan te hebben, was nogthans eene betere staatkunde, dan het dryven van eenigen Handel voor rekening van het Land, door den Staat zelven. De reden hiervan is thans, by de Theorie en Praktyk, die wy van den Koophandel verkreegen hebben, zeer tastbaar. Gelyk een Particulier zyne eigen zaaken beter en zuiniger beschikt, dan eene Compagnie, zo beschikt eene Compagnie de haaren wederom beter en zuiniger, dan de Staat. Al wat dus door Particulieren kan bedreeven worden, als de Handel vry en beschermd is, zal best in hunne handen gelaaten zyn, en al wat geen Particulieren, maar wel eene Compagnie uitvoeren kan, doet de Staat wel, met zig niet zonder nood aan te trekken.

Deeze eeuvoudige gronden wyzen ons aan, waar-

om de groote verandering, in Oost-Indie voorgevallen, door dat wy zelven meester geworden zyn van veele Landen, daar wy eertyds als vreemdlingen kwamen, eene even groote verandering in den Handel wettigt, met denzelven uit de handen der Compagnie in die van Particulieren over te brengen. Ja, zo sterk is deeze noodzaaklykheid, zo onweêrstaanbaar is de kragt der omstandigheeden, dat de Compagnie het niet tegen den particulieren Handel heeft kunnen uithouden, en dat het Adres zelf, op het voetspoor der Engelschen, die vroeger zo wys geweest zyn, een groot gedeelte van den Handel, namelyk om den West van Indie, geheel vry en open stelt. Dan even kragtig werkt de onveranderde omstandigheid, dat de Theehandel van aart dezelfde gebleeven is, om ons te noodzaaken, deezen op den voet van een Monopolie te bewaaren.

De vooruitzigten, om de Thee tot eene stapeling voor het vaste Land by ons te vestigen, zyn overschoon, en wy waren verre daarin gevorderd, toen de laatste ongelukkige oorlog begonnen is. De hoeveelheeden, in het Noorden aangebragt, smolten weg en een geregelde aanvoer naar ons Land, met laage pryzen op de Verkoopingen, stonden by ons de voorraadschuur van dit kostelyk Artikel te vestigen, voor het geheele vaste Land, en mogelyk meer.

Zulk een Ontwerp was overeenkomstig met de wysheid van den Staat en met de Handelkunde der Ingezetenen aangelegd, en de wyze van werken, die

die het vereischte, ſtrookte ongemeen wel met het beleid eener welſingerigte Maatſchappy.

Om alle deeze redenen is de Chinaſche Handel, in de Verhandelingen, voorgedraagen als een ſteun van de Compagnie, en als evenredig met haar Fonds.

Dog het Adres, al hadt het nog zo gaarn deezen Handel behouden, moest er van afzien, om de reden, welke het duidelyk en onbewimpelt opgeeft, gebrek aan penningen. Na twaalf millioenen van den Staat gevraagd te hebben, om de *Leverantie-waaren* herwaards over te brengen, kon het niet nog eenige millioenen eiſchen, voor den Handel op China. Maar neem deeze zwaarigheid weg, laat de *Leverantien* plaats maaken voor een vryen handel met de voortbrengſelen van den grond, het voorſchot van twaalf millioenen vervalle; zo is er geen verſchil meer, en wy zullen allen uit éénen mond den Chinaſchen Handel aan de Compagnie toekennen, tot eenen ſteun voor haar zelve, en tot een aanzienlyke ſtapeling voor den algemeenen Handel in de Republyk.

Wy zien derhalven hier, gelyk in de meeste Verſchilpunten, dat de aanleidende oorzaak in een voorig Verſchil gelegen is, en zonder de zwaarigheid om nog meer penningen te eiſchen, *boven twaalf millioenen voor de twee eerſte jaaren*, zoude er hier geen geweest zyn.

TIENDE VERSCHIL. *Het Adres eischt* RECOGNITIEN.

Wanneer de Recognitien op den particulieren Handel de plaats van regten inneemen, is het voor de Particulieren vry onverschillig, of zy aan den éénen of ander, aan de Compagnie of den Staat, iets betaalen. Maar daar blyft nogthans iets mislyks in gelegen, dat de Koopman zyne penningen aan de Compagnie geeve, op dat zy door deeze in 's Lands Kas komen. Het oogmerk, by het Adres, is het Inkomen te vermeerderen, en een overschot van Inkomsten, ook door dit middel, te verkrygen. De Engelsche Compagnie geniet niets dergelyks van den particulieren Handel, en wordt slegts betaald voor de vragten, voor het opslaan der goederen, en dergelyken meer, zo als elk Koopman dit den ander aanrekent. Zy ontvangt niets van Particulieren, voor het verlof, om naast haar elk zynen handel te dryven. In de Verhandelingen wordt ook niets dergelyks voorgedraagen, maar beide, Compagnie en Particulieren, brengen elk het zyne aan het Land op. Zo rasch als men het Polityk Bestuur zonder inmengsel van Mercantiele werkzaamheeden instelt, blyft men ook buiten zulke tegenstrydigheeden, als het opbrengen van penningen door éénen Koopman aan den ander is. Het Adres zoude ook deeze Recognitien als Regten op den Koophandel hebben kunnen voordraagen, en dezelven aan het Bestuur hebben doen opbrengen. In het wezen der zaak was hier geen verschil. Maar dan zoude het Inkomen uit Belastingen zo veel meer vertoont, en de Handelwinsten zo veel minder

der bedraagen hebben. Dit zou de Meerderheid van het Polityk Stelsel, boven het Mercantiele, voor het Bestuur over die Bezittingen nog meer hebben doen in het oog loopen. Het Adres blyft hier wyders aan het denkbeeld van de Oppermagt der Compagnie kleeven, het is ongenegen om iets over te geeven, zonder eenige schaêvergoeding, en het houdt zyn regt vast. Maar is dit vasthouden van een regt, al was er niet de minste twyfel omtrent hetzelve over, wel het belang van Participanten? Ik meen dat ik het tegendeel beweezen heb, en dat hunne zaaken beter zullen staan, dat hunne Actien een beter Effect zullen worden, als zy alle Polityke magt overgeeven, en eene schaêvergoeding aanneemen, zo als die denkelyk reeds verkrygbaar was geweest. Het staan op een onvoordeelig regt, en op een stelsel daarmede overeenkomstig, zou derhalven alleen de beweegreden kunnen zyn, om de mislyke form van Recognitien aan te houden; en als de Participanten eene voordeelige afdoening boven een kostbaar proces, en boven een schadelyk gewysde, hoe zeer dit ook naar hunnen zin uitvallen mogt, verkoozen; zou dit verschil in naam schielyk een einde neemen.

Elfde verschil. *Het geheel Plan van het Adres rust op eene menigte van* BEREKENINGEN, *die uit den aart onzeker zyn, en altyd aan grove gebreken onderhevig blyven.*

Gy kent, zo wel als ik, myn waarde Vrind, de menigte van *Calculative Staaten*, die in voorige ty-

tyden op dit ſtuk het licht gezien hebben, en Gy herinnert U zekerlyk, dat wy altyd hoopten de laatſten gezien te hebben, uit vrees voor nieuwe Subſidien of Garantien, die er altyd mede gepaard gingen. Gy weet, met welk eene huiverigheid de Compagnie, of de Vergadering van Zeventien, zekere *Staaten* heeft aangenomen, van welken in myne Verhandelingen gewag gemaakt wordt. De *Staaten* van het Adres zullen, indien er niet welrasch eene beſlisſing komt, of indien zy tot herſtel eener ſouvereine Maatſchappy van Kooplieden ſtrekt, ook niet de laatſte Staaten zyn, die ons voorgelegd zullen worden. Ik gis dat er op dit oogenblik wederom anderen, van eene andere zyde, op de drukpers zyn. Leg ze allen naast elkanderen, en wys my ter goeder trouw diegeenen aan, daar ik op bouwen mag. De voorwerpen zyn ook zo menigvuldig, Politie, Juſtitie, Defenſie, Monopolie, Leverantie, alles door een ander, zy zyn zo tegenſtrydig, al waren zy niet zo onzeker, dat men wynig daar mede vorderen zoude. Neem ééns, tot een voorbeeld, deeze Berekeningen van *Compagnies Schuld*, die alleen jaaren lang zouden ophouden, indien men het daarop ééns moest worden.

By de Engelſchen volgen de Berekeningen op een goed Stelſel van Beſtuur en Handel, en zyn als het ware de proef op den ſom. De Engelſchen bevorderen de nyverheid, in den landbouw, door vryheid voor elk, om over de vrugten van zynen arbeid te beſchikken; in de fabryken, door alle

Na-

Natien tot den inkoop derzelven toe te laaten, nadat zy zelven voorzien zyn; zy zetten eenige havens open, en verleenen vooral de ruimste vryheid aan den binnenlandschen Handel (*d'Inde en Inde*) en de meest mogelyke vryheid aan den Handel van Particulieren uit het Vaderland op Indie. Zy verkrygen, door deeze middelen, ruim honderd millioenen Hollandsch aan Inkomsten uit de Bezittingen, en dekken daarmede de kosten van Regeering en Defensie; zy verkrygen, door deeze middelen, Verkoopingen te Londen ter waarde van ruim honderd millioenen Hollandsch. Vergelyk daarmede het saamgevoegd Inkomen en de Verkoopswaarde der Retouren, by het Adres opgegeven.

Getroffen door zulk eene meerderheid van een Stelsel, waaraan zo groote voordeelen gehegt zyn, heb ik in myne Verhandelingen ook eerst de gronden van ons plaatshebbend Stelsel aan het Engelsche getoetst, andere gronden voor ons Bestuur en voor onzen Handel vervolgens aangeraaden, en ben eindelyk tot Berekeningen overgegaan, dog van eenen anderen aart. Ik heb de Artikelen van Monopolie alleen in Cyferletters uitgedrukt, omdat deezen alleen voorwerpen van eene redelyke gissing zyn. Hier geldt het een groot Huis van Negotie, welk daarboven met zwaare Schulden belast is, en hetwelk dus genoeg winnen moet, om voor interesten en aflossing te zorgen, en dan nog eene uitdeeling aan de Deelgenooten te doen. Maar voor de Bezittingen, onder een Polityk Bestuur gebragt, en

be-

behoorlyk geregeerd, zo als andere Kolonien, niet alleen van onze Buuren, maar van ons zelven zyn, voor deeze welbestuurde Bezittingen kwam geen Berekening van dien aart, noch in sommen, te pas. Hier was de vraag, of er een Particuliere Handel mogelyk, uitvoerlyk, waarschynlyk, genoegsaam zeker, te voorzien was, die meer koopwaaren op de Markten van het Vaderland zoude brengen, meer aftrek van koopwaaren aldaar zoude bezorgen, een ruimer Inkomen uit de Belastingen in de Kolonien zou toelaaten, dan Compagnies Monopolie en het oud Stelsel van Bestuur gedaan hadden, of ooit doen konden. Zo dit beweezen is, hebben wy geen cyferletters noodig, om het juist bedrag van alle de verkreegen voordeelen uit te drukken, en derhalven win ik, door deeze vry zekerder methode, die bedrieglyke *calculative Staaten* uit, welken zo losse gronden van een op te rigten gebouw zyn. In de plaats van dezelven, neem ik de ondervinding te baat, ik ga de egte beschryvingen van de Kolonien van andere Natien, van ons zelven, in Oost en West, oplettend na, ik onderzoek, waarin dezelven met onze Oost-Indische Bezittingen overéénkomen, waarin zy verschillen, wat er goeds is om na te volgen, of kwaads om te vermeiden, en zo doende kom ik tot eene vry grondiger bepaaling, dan op de andere wyze. Maar zyn wy zo verre gevorderd, dan mogen er Berekeningen, als proeven op de som, voor den dag gebragt worden; dan mag men vraagen, wat heeft St. Domingo gele-

verd

verd vóór, onder, en na een Mercantiele Regeering, of wat heeft de Particuliere Nyverheid voor producten uit Bengalen naar Engelland gebragt, naast eene zogenaamde Compagnie? Hieruit mag men dan besluiten, in aanmerking neemende de vrugtbaarheid en volkrykheid van Java, den aart der Inlanders, enz., hoe naby de jaarlyksche Oogst van Java aan dien van de genoemde Landen zoude kunnen komen, of in sommige opzigten zelfs denzelven zoude kunnen overtreffen. Wy zullen deeze vraagen, die ik nu slegts aanstip, in het vervolg uitvoerig verhandelen; hier wilde ik U slegts het onderscheid aanwyzen tusschen de wyze, op welke de aanstaande staat eener Compagnie met een Monopolie, en die van de welbestuurde Bezittingen, moet beredeneerd worden.

Nu keer ik terug tot de Staaten, waarop, in myne Verhandelingen, voor het bestaan eener geoctroijeerde Compagnie gebouwd is. Deezen zyn genomen uit voorgaande tyden, hetwelk tog iets veiliger is, dan die, welken agter het Adres voorkomen, zo als wy straks zien zullen. Maar zy onderstellen, dat wy ook Ceylon zouden terug krygen, en die hoop is, helaas, ydel geweest. Hadden wy het kostelyk Artikel van de Caneel behouden, en waren de Speceryen alzo met den Chinaschen Handel aan de Compagnie gelaaten, zonder kosten van Bestuur; zo meen ik, dat zy alle haare oude schulden zoude hebben kunnen uit haare winsten aflossen. Inmiddels moeten wy ons nu schikken

ken naar hetgeen dat is, en de Compagnie kan haare geheele schuld niet behouden. Van daar, gelyk ik U vry uitvoerig myne gedagten op dit stuk heb medegedeeld, in den eersten brief van de vyf gedrukten, van daar de noodzaaklykheid, om van myn eerste Plan af te wyken, en de voordragt van het Staatsbewind van deezen zomer aan te neemen. Al wat ik daar reeds gezegd heb, zoude ik moeten herhaalen, om dit punt nu te voldingen. Vergun derhalven, dat ik U verzoek, om het daar over te leezen.

Maar hetgeen ik nog niet gezegd heb, noch heb kunnen zeggen, is, dat by alle de onzekerheeden van *Calculative Staaten* van Koopmanswinsten, daar de polityke Staat en Defensie van onze Oost-Indische Bezittingen afhanklyk van gemaakt worden, in het Plan van het Adres nog eene denkbeeldige vermeerdering van producten, en eene onmaatige hoogte van pryzen komt, die my ten uitersten verwondert. Ik neem ten voorbeelde het eerste, het kostbaarste Artikel van allen, de Koffy, die meer dan agt millioenen opbrengen moet, van de waarde van ruim veertien en een half millioen, die de Compagnie aanvoeren zoude, dat is, de zeer groote helft van het geheel der Retouren. De *Berekening* stelt twintig millioenen ponden. Welk eene ontzaglyke hoeveelheid, naar het oude Stelsel! Hoe kort is het geleeden, dat men met schroom tot vyf millioenen besloot, dat men zelfs den moed hadt, om tot zeven en een half op te klimmen, en eindelyk van

zo veel als tien ſprak! Er was groote zwaarigheid voor het debiet van zulk eenen aanvoer. Ja, de tegenbevelen volgden de bevelen op, en Gy kunt nu leezen, welke zagte middelen opgegeven werden, om den Koffybouw ongevoelig wederom te laaten afneemen. Van waar dan tegenwoordig, in ééns, die voordragt, om tweemaal de gedugte hoeveelheid van tien millioenen, en wel jaar op jaar, te bouwen en aan te voeren? Zyn de Koffyboomen reeds zodaanig vermenigvuldigd op Java? Zullen zy vermenigvuldigd worden? Op deeze vraagen weet ik niet, dat voldoende antwoorden, overeenkomſtig met het oude Stelſel, kunnen gegeven worden. Er zal altyd eenige bekommering overblyven, of van een te grooten aanvoer op onze markten, of voor de moeilykheid, om zulk eenen aanbouw van den Javaan te verkrygen. Dan ſtel, dat de beginſelen, die ons zo lang, als de egten voorgehouden zyn, beide deezen meerderen bouw, en meerderen aanbreng toelaaten; hoedaanig moeten altoos, in dit geval zelf, naar die beginſelen, de pryzen daalen; en hoe laag moet de waar niet vallen, als men zulk eene hoeveelheid aanvoert! Nogthans brengt het Adres hier negen ſtuivers het pond in rekening, welke prys, volgens de eertyds aangenomen beginſelen, uit hoofde van den verdubbelden aanvoer, nooit behaald kan worden.

Verder zal ik deeze denkbeelden, op deeze plaats, niet ontwikkelen. Wy zullen op dezelven terug komen, als wy het eigenaartig grondverſchil van

het oude en nieuwe Stelsel opzettelyk zullen vergelyken en toelichten. Om der orde wille, en ten einde alle verwarring voortekomen, is het genoeg, dat wy de onzekerheid der *Calculatien* eenigzins opgemerkt en aangetoond hebben, en dat wy de meerderheid van andere gronden, waarby de reden en ondervinding geduurig geraadpleegd worden, boven zulke losse *Berekeningen* hebben ingezien. Nogthans hebben zulke *Calculative Staaten* eene zeer naauwe betrekking tot alle de reeds gemelde voorwerpen van Verschil, en kunnen, in het Mercantiele Stelsel, daar niet van afgescheiden worden; en om deeze reden is ook dit Verschilpunt wederom niet zo zeer een nieuw verschil, als een gevolg van voorgaanden, en eene vrugt daar uit voortspruitende. Zodat, hoe aanmerklyk het op zig zelf ook zyn moge, het eigentlyk niet afgezonderd van de voorigen kan beschouwd worden, noch het getal derzelven in de daad vermeerdert.

En zo zyn wy, myn waarde Vriend, alle de Verschilpunten doorgekomen, en hebben op elk derzelven licht verspreid, opdat alzo het wezen der onderscheiden Stelselen des te beter zoude uitkomen, door de vergelyking derzelven onder elkanderen. Ik denk, dat wy in deezen langen brief verre gevorderd zyn, om ons klaare denkbeelden van de zaak te vormen; om te weeten waarvan wy telkens spreeken, als wy nu in ons onderzoek voort zullen gaan; om ter goeder trouw op het spoor der waarheid te blyven, zonder eenige byoogmerken; en

om

om eindelyk geheel ter zyde te kunnen stellen, dat elendig vermaak van gelyk te behouden, welk onder ons nooit de minste waarde hebben moet.

Ik verblyve, enz.

IX.

Amsterdam den 8sten November 1802.

ZEER WAARDE VRIND!

Ik heb U eenige dagen zonder brieven gelaaten, om reden van de lengte van myn laatsten, en van de menigvuldigheid der stoffen daar in verhandeld. Wy hebben niet min, dan den geheelen omslag van het Bestuur en Handel, die meest geschikt voor Oost-Indie zouden zyn, doorgewandeld, en dan nog niet *één* Stelsel alleen opengelegd, maar twee Plans voor onze Bezittingen, en het aangenomen Stelsel der Engelschen, teffens onder het oog gehad. Het oog kan naauwlyks zonder duizelingen zo veel omvatten, en de geest heeft eenige rust noodig, na zulk eene inspanning.

Ik vat nu den draad wederom op, by de verzameling van alle de Verschilpunten onder één gezigtspunt, in myn laatstvoorgaanden brief, waaruit

toen immers bleek, dat alle de Verfchillen op eenige wynigen uitkwamen, daar de verderen uit voortvloeiden, en met welken deezen vervallen zouden. Dit moet U nu nog klaarder inlichten, na dat wy het verband onder dezelven opzettelyk onderzogt en aangetoond hebben. Het aandeel, by voorbeeld, welk het Adres nog aan de Compagnie wil laaten, in commercieele zaaken, of in de polityke befchikking over zulke zaaken, wordt hoofdzaaklyk voorbehouden uit hoofde van de Inzameling der Producten in de Bezittingen. En ik beken, dat indien de *Leverantien* zo uitgebreid moeten blyven, en er fchier geen vrye vaart en handel vergund wordt, dan op de Engelfche Bezittingen, dit aandeel der Compagnie in het Beftuur, deeze zitting van Bewindhebberen in den Polityken Raad, noodzaaklyk zyn. De bepaaling van den vryen Handel is van denzelfden aart, en het Adres kan niet verder gaan, indien de Producten der Bezittingen *geleverd* moeten worden. Het één hangt volflagen aan het ander, en wie het één toegeeft, moet het ander inftemmen. Staan nu deeze Beginfelen van het Plan van het Adres vast, zo volgen alle de andere Verfchillen daar wettig uit, en om maar twee punten te noemen, zo moeten de Inkomften en Handelwinften verward blyven, en zo moet een groot Handelfonds uit eene gedwongen Geldheffing gevonden worden. Ik zelf, indien ik het Beginfel erkende, zou de gevolgen belyden.

Wy worden alzo, myn waarde Vrind, op een op-

opzettelyk onderzoek gebragt van eene hoogstbelangryke vraag, die als een spil is, daar al het verdere op draait, eene vraag, die Uwen aandagt altyd by voorkeur getrokken heeft. Moeten de *Leverantien* blyven, kunnen wy ze afschaffen?

Deeze vraag wordt in dat gedeelte van het Adres verhandeld, welk ons nog overschiet, om te onderzoeken. Na dat wy eerst eenige onderwerpen ter zyde gesteld hadden, die zig, als bloote regtsvraagen, van zelven zullen schikken, als de belangen vereffend zyn, hebben wy de Beginselen van het Adres aangaande een Stelsel van Bestuur en Handel opgenomen, en dezelven by andere Beginselen vergeleeken. Nu blyft ons, om zo te spreeken, het Grondbeginsel over, waaromtrent het Adres de andere Stelselen aantast, en tragt, derzelver onbestaanbaarheid aan te toonen.

Hoezeer het Adres deezen aanval op eene wyze heeft gedaan, die my zeer bevallen heeft, omdat de gronden voor het Stelsel van *Leverantien* daar mede voor den dag kwamen, en ik de gelegenheid kreeg, om dezelven in alle hunne kragt waarteneemen, ze by de onzen te vergelyken, en zo voor my zelven, als voor U, een nieuw onderzoek derzelven aan te stellen; des niettemin, myn waarde Vrind, is, onder het schryven van myn laatsten brief, een Stuk uitgekomen, welk in alle deeze opzigten nog verre boven het Adres te schatten is, en hetwelk derhalven ook by voorkeur onzen ge-

heelen aandagt verdient, ik meen de Memorie van den Heer NEDERBURGH.

Deeze Heer onderzoekt juist de vraagen, waar ik my nu mede bezig houden zal, en het is zelfs baarblyklyk, uit den tyd van het opstellen, uit den inhoud van beide de stukken, en wat al meer zoude kunnen bygebragt worden, dat deeze Memorie de bron is, waaruit het Adres de gronden vóór de *Leverantien* geput heeft. Met de Memorie derhalven in de hand te neemen, hebben wy veel meer dan aan het Adres, en er gaat niets verlooren van het Adres. De Schryver der Memorie is daarboven in Indie, op Java, geweest, heeft de *Leverantien* onder het oog gehad, kent den Inlander, heeft de Bezittingen in rust en beweeging, in vrede en oorlog gezien. Welk Getuigenis gaat boven het zyne, en welke Narigten kunnen by de zynen komen? Ik altoos, offchoon zyne besluiten tegen de mynen aandruifschen, ik aarzel geen oogenblik, om tusschen U en my zyn werk tot eenen grondslag aan te neemen, en de Bezittingen en den Inlander geheel en al te beöordeelen naar zyne beschryvingen. Met één woord, ik ga de onderscheiden Stelselen toetsen aan zyne voordragt, en de eindelyke uitspraak over de *Leverantien* doen uit zynen mond.

Ten einde dit met orde en met vrugt te volbrengen, behooren wy eerst eenige verkeerde denkbeelden uit den weg te ruimen, zonder welke moeite te neemen, wy gedurig op onzen weg opgehouden

zou-

zouden worden, door tegenwerpingen uit dezelven ontleend. Bevryden wy eerst den geest van de nevelen der vooringenomenheid, opdat hy dan de baan der waarheid des te ongestoorder bewandelen moge.

Ik kan niet van my verkrygen, myn waarde Vriend, Uwen aandagt heden meer te vergen. Wy zullen morgen iets van de gemelde denkbeelden zeggen, hetwelk beter in eenen brief op zig zelven geschieden kan.

Ik verblyve, enz.

X.

Amsterdam den 12*den* *November* 1802.

ZEER WAARDE VRIND!

Wy hebben meermaalen over de Engelsche Oost gesproken, belangryke berigten van Hindostan saamen geleezen, en ons dan verwonderd, dat de geest van het Bestuur over die uitgestrekte Ryken hier te lande zo min bekend was. Deeze onkunde van gebeurtenissen en instellingen, dat is, van zaaken waar over geen geschil kan plaats hebben, als men niet met opzet de oogen sluit, is eerst regt

gebleeken in deeze tyden, daar men ter goeder trouw in druk heeft ſtaande gehouden, dat het Engelsch Beſtuur in Oost-Indie nog eene mercantiele Regeering, en de Handel nog een Monopolie zoude zyn.

Toen ik het gevaarlyke deezer onbegryplyke dwaaling, daar wy ons heden mede zullen beezig houden, inzag, nam ik de pen op, om een TAFREEL VAN HET BESTUUR EN DEN HANDEL DER ENGELSCHEN IN OOST-INDIE af te ſchetſen, en ik was vry verre in dit werk gevorderd, toen de Deliberatien onzer Regeering tot die rypheid ſcheenen gekomen te zyn, dat ik vreezen moest, te laat te zullen voor den dag treeden, om de waarheid onwederſpreeklyk aan te toonen. Op uwen raad nam ik derhalven een merkwaardig ſtuk van wetgeeving uit myne verzameling, namelyk, het Octroy van 1793, by Acte van het Parlement, na lange debatten vastgeſteld, en gaf het alleen uit, zonder hetgeen voorafgaat en volgt. Zodaanig uit zyn verband gerukt, mist het veel van die klaarheid, welke ik meen, dat het in myn TAFREEL hebben zal; dog voldoet, denkelyk, om eindelyk alle twyfelingen weg te neemen, omtrent den aart van het ſtelſel van Beſtuur en Handel, thans in de Engelſche Oost plaats hebbende. Nu moge men vry een verſchillend gevoelen koesteren, aangaande de deugd of ondeugd van dit Stelſel, maar te gelooven, of aan anderen te zeggen, dat dit niet het plaatshebbend Stelſel zy, kan altoos niet wel meer geſchieden.

Niet-

Niettegenstaande verscheiden aanmerkingen, die ik er bygevoegd heb, toen ik besloot, het alleen en vóór den bepaalden tyd uit te geeven, gevoel ik evenwel, dat, onder anderen, omtrent den staat van den Inlander, en het geheel inwendig Bestuur, nog veel ontbreekt, dat in het eerste Deel van het TAFREEL zal voorkomen. Op dit stuk nu komt, in het onderzoek van het stelsel van *Leverantien*, het allermeest aan, en daarom heb ik dat eerste Deel éénş doorbladerd, en ook iets daar in gevonden, hetwelk ik u by deezen toezend, om er naar goedvinden gebruik van te maaken.

Het is eene aanhaaling uit een werk, dat kort vóór het Octroy van 1793 is uitgekomen, en toen aan hoogerhand, sommigen noemden den bekenden Staats Minister DUNDAS, is toegeschreeven. Ik laat het hier vertaald volgen.

EENE KORTE HISTORIE VAN DE O. I. COMPAGNIE EN VAN HAAREN HANDEL OP INDIE EN CHINA. LONDEN 1793. (*A short History of the East India Company etc. London. printed for* JOHN SEWEL, *Cornhill, and* JOHN DEBRETT. 1793.)

(*bl.* 43 *midden.*)

„ Toen wy deeze bezittingen pas verkreegen hadden, was er niet veel schranderheid hoodig, om vooruit te zien, dat tien of elf millioenen Inlanders, op zulk een verren afstand, gehegt aan wetten en in-

instellingen, die uit bygeloof gesprooten waren; en veel verschilden van die hunner Overwinnaars, niet gemaklyk zouden gehoorzaamen aan eene nieuwe Regeering, aan nieuwe Wetten, die den naam droegen van een Christen Vorst, hunnen Veroveraar, gezeten in een onbekend Land. Om hunne harten daartoe te neigen, hunne ongerustheeden weg te neemen, en zo veel mogelyk het gevoel zelf van eene verandering van staat voor te komen, heeft men het wys, staatkundig en milddaadig middel gebruikt, van de Veroveringen, in schyn, aan de Inlandsche Vorsten terug te geeven, en het ampt van Duan, of Groot Schatmeester en Gaarder van de Inkomsten, uit de handen des regeerenden Keizers aan te neemen, met belofte van het Land tegen alle vyanden te beschermen, de kosten van de *inlandsche* Regeering te draagen, en tot den luister van het Hof en de verdediging van het Ryk toe te brengen, blyvende het Bestuur op den naam van den Keizer, en van zynen Nabob of Soubah, voortgaan. Overeenkomstig met deeze Verbintenis, zyn de Gewesten bestuurd geworden tot op deezen dag. (1793) De Britsche invloed is dus in de daad alvermogend, dog in de openbaare stukken verschynt de Keizer, of zyn *inlandsche* Amptenaar, altyd als de geen, op wiens naam alle Regtsgebied, in het burgerlyke of lyfstraflyke, uitgeoefend wordt. Alle kleine zaaken worden beslist door *inlandsche* Magistraatspersoonen, en naar de *inlandsche* Wetten, onder de Musulmannen volgens den Koran, on-

onder de Hindoes volgens den Shaster. In de laatste jaaren hebben Compagnies Dienaaren hun gezag maar gelden, en met voorzigtigheid, doen gelden, over de inlandsche Amptenaaren.

De Inkomsten van deeze Gewesten, namelyk Bengalen, Bahar, Orissa, Benares, Madras en Bombay, van 1787, tot 1790 by de Compagnie ontvangen, hebben jaarlyks bedraagen, een jaar door het ander omtrent *f* 6,900,000 sterling. De kosten van Regeering en Defensie, en de interesten der uitstaande schuld, met de kosten van Fort Marlborough, Pinang, en St.-Helena, uit deeze Inkomsten gevonden, worden op omtrent *f* 5,800,000 begroot, zodat er een zuiver overschot blyft van omtrent *f* 1,100,000 sterl. Inkomsten, over het algemeen, spruitende gedeeltelyk uit Compagnies eigen Bezittingen, en gedeeltelyk uit de Duanny en Subsidien voort. Men stemt éénpaarig toe, dat Indie in een hoogen graad van geldspecie uitgeput geworden is, en dat derhalven het overschot van de Inkomsten niet kan naar Groot-Britanje toevloeien, langs eenen anderen weg, dan den Koophandel. Ja, de Inkomsten zelven zouden ontvallen, zonder de hulp aan de Ontvangst derzelven toegebragt, door den Inkoop van Manufactuuren, voor de markten van Europa en China. Wy zouden ons oogmerk hier niet bereiken, met in byzonderheeden van eene op zig zelve ingewikkelde stof te treeden. Het zy genoeg, aan te merken, dat de Compagnie haare Opzieners heeft, zo over de Indische markten, als om de Inkoopen van Manufactuuren te doen.

De

De Gaarders van de Belastingen schieten penningen uit het bedrag van dezelven aan deeze Opzieners voor, ten einde ruwe stoffen daar mede in te koopen, en de fabrykanten en werklieden daar uit te onderhouden. Dit geld heeft een schielyken omloop. Het gaat terstond van den fabrykant tot den Ryott (*boer*) over, voor ryst en ander voedsel; van deezen tot den inlandschen Dorps-Gaarder, in de gedaante van huuren; en komt zo in handen van den hooger Landheer, of Zemindar, die het wederom aan den Compagnies Gaarder teruggeeft. De penningen, (*door de Compagnie*) voor ruwe stoffen besteed, komen onmiddelyk in handen van den bezitter eener Katoen-Plantagie, en houden vervolgens een soortgelyken omloop, tot dat zy den Engelschen Gaarder bereiken. Zodanig is de gewoone omloop van het geld in alle de gewesten van Indie, waar Stukgoederen, Opium, Indigo, of andere artikelen van handel bewerkt worden, en de staat der Inlanders, die zig daarmede beezig houden, is zo schamel, dat zy aanhoudende onderstanden noodig hebben, wil men ze niet zien van honger sterven, of het land uittrekken; weshalven het schynt, dat met de Inkomsten op eene andere wyze te gebruiken, of met den Inlander deeze wyze van huishouden af te neemen, beide het Inkomen uit de Belastingen en de Manufactuuren zouden verlooren gaan. Ontviel ons het inkomen, zo zoude er schielyk een eind zyn aan den invloed van de Britsche Regeering in Indostan; de staatkundige betrekkingen tusschen beide de lan-

den

den zouden vervolgens gescheurd worden, en waarschynlyk zouden alle Vaart en Handel welrasch ophouden."

Ik verzoek U, myn waarde Vriend, te willen onthouden, dat hier geen onderzoek van eenig ontwerp wordt gedaan, dat hier niets nieuws wordt voorgeslaagen; maar dat het plaats hebbende wordt beschreeven, dat het beschreeven wordt vóór dat er het Octroy van 1793 nog was, en dat dit plaats hebbende zelfs wordt verdedigd tegen voorslagen, om er verandering in te brengen.

Let dan wel op het stuk van de Inkomsten, op de wyze, hoe dezelve verkreegen worden, en op den omloop van penningen onder den Inlander. De Fabrykant ontvangt de betaaling in geld voor de Lywaaten, en zelfs eer hy ze levert, als een voorschot uit de Kas van den Ontvanger der belastingen. Hy betaalt den Weever en andere werklieden in geld. De Weever koopt ryst en andere levensmiddelen van den Boer. De Boer betaalt eene huur aan den Heer, en deeze eene Verponding aan den Engelschen Gaarder. De Katoenplanter ontvangt zyne betaaling van de Compagnie, gaat even zo by den Boer ter markt, deeze brengt wederom zyne huur aan den Heer op, en uit deszelfs handen ontvangt de Engelsche Gaarder de Verponding. EN ZODANIG, zegt de Schryver, IS DE OMLOOP VAN HET GELD IN ALLE DE GEWESTEN VAN INDIE, WAAR STUKGOEDEREN, OPIUM,

IN-

INDIGO, OF ANDERE ARTIKELEN VAN HANDEL BEWERKT WORDEN. Zo dat alle deeze artikelen, en de Katoen en verdere ruwe stoffen, geenzins door den Fabrykant of Landman *geleverd* worden aan den Heer, in Bengalen Zemindar, in Java Regent genaamd, maar door dezelven verkogt worden op de Markten. Ja, de Boer zelf, die slegts ryst en andere levensmiddelen teelt, *levert* ook deezen niet aan den Heer, maar betaalt hem eene huur, welke door inlandsche Gaarders ontvangen wordt. Wyders verkoopt hy zynen Oogst aan wien hy wil, aan den Weever, aan den Katoenplanter, aan elk werkman hoe ook genaamd, met een woord, op den markt, en zo als onze Boeren doen. De beide voortbrengende Klassen van Ingezetenen, meest allen, of veelmeer allen, *Inlanders*, beschikken derhalven vryelyk over de vrugten van hunnen arbeid, en als zy aan den Souverein opgebragt hebben, zodaanige belastingen, als dezelve aan alle de Ingezetenen gelyklyk opgelegd heeft, hebben zy het genot van hun verder inkomen. De derde, of handeldryvende Klasse, koopt uit de eerste hand, verkoopt wederom aan anderen, het zy ter slyt binnen 's lands, of ten uitvoer over zee, en er heerscht zulk een eigendom van land, en zulk eene vryheid van handel, als in de beschaafde Staaten van Europa. De Souverein vindt zyn inkomen niet uit *geleverde* Producten, hy verbiedt niet allen handel in deeze Producten, hy dwingt den Fabrykant niet, om de bewerkte stoffen aan hem tot vaste pryzen te *leveren*,

ten; maar de schatkist wordt gevuld met belastingen op het land, op de verteeringen, op den Koophandel, zo als in Europa; terwyl de Koophandel, het zy van de Compagnie, als een groot Huis van Negotie, of van Particulieren, zynen onbelemmerden gang gaat. 's Lands Inkomsten zyn op deeze wyze een ryke bron van geldmiddelen, om de kosten van Regeering en Defensie goed te maaken, ja, tot meer. De Koophandel levert teffens, zo aan de Compagnie, als aan de Particulieren, de ruimste gelegenheid tot onderneemingen op. Wat de Inkomsten, volgens dit stelsel thans bedraagen, op welke sommen de jaarlyksche Verkoopen te Londen loopen, kunt ge in de *Asiatic Register* van jaar tot jaar nazien. Ik heb er iets van gezegd in myn OCTROY DER ENGELSCHE O. I. COMPAGNIE, op het slot.

Dit stelsel nu van Bestuur en Handel, leert ons de Engelsche Schryver, is allervoordeeligst, en hy schrikt voor de veranderingen, welken sommigen, by het uiteinde van het Octroy, in 1793, daar in wilden brengen. Hy oordeelt, dat eene verandering niet alleen nadeelig zoude zyn voor Groot-Britanje, maar ook voor den *Inlander*; WESHALVEN HET SCHYNT, zegt hy, DAT MET DE INKOMSTEN OP EENE ANDERE WYZE TE GEBRUIKEN, OF MET DEN INLANDER DEEZE WYZE VAN HUISHOUDEN AF TE NEEMEN, BEIDE HET INKOMEN UIT DE BELASTINGEN EN DE MANUFACTUUREN ZOUDEN VERLOOREN GAAN.

Nu

Nu is het zeker, dat de *Inlander* in Bengalen geheel verdorven zoude zyn, indien *de Manufactuuren verlooren gingen*, en dat zyn bestaan en zyn behoud derhalven afhangen van deeze *wyze van huishouden*. En uit dit alles blykt, dat de Engelschen alreeds in 1793, na veele jaaren ondervinding van dit stelsel, overtuigd waren, dat het volkomen wel met den aart, den inborst, de wetten en de gewoonten van den *Inlander* overéén kwam; ja, wat veel meer is, dat dit stelsel noodzaaklyk was tot zyn bestaan. Dit brengt den Schryver op de overweeging van den armoedigen staat der geenen, onder de *Inlanders*, die den grond bouwen, of handwerken verrigten, en die in dat land, en in dat weerelddeel even schamel blyken te zyn, als deeze Standen der Maatschappy schier overal zyn. DEEZE LIEDEN, zegt de Schryver, HEBBEN AANHOUDENDE ONDERSTANDEN NOODIG, WIL MEN ZE NIET ZIEN VAN HONGER STERVEN, OF HET LAND UITTREKKEN. En welk is het middel, om hen van deeze onheilen te bevryden, en om hun de kost te verzekeren? Het is DEEZE WYZE VAN HUISHOUDEN, volgens eén stelsel vlak tegen over gesteld aan al wat *Leverantien*, *Contingenten*, *Heerendiensten*, en dergelyken is.

Ik wil u niet lastig vallen, myn waarde Vrind, met eene herhaling van het geen even opmerkenswaardig is, omtrent HET VERVAL VAN ALLE VAART EN HANDEL, en HET EIND VAN DE BRITSCHE REGEERING IN INDOSTAN, als gevol-

volgen van eene verandering in het aldaar plaatshebbend Stelsel. Gy leest met aandagt, en gy zult zelf alle de aanmerkingen gemaakt hebben, die ik u zoude kunnen aan de hand geeven. Ik ben in meer byzonderheeden getreeden, om tastbaar te maaken, dat het bestaan en het leven van den *Inlander* aan dit Stelsel verknogt zyn, om dat daar het meest aan getwyfeld is geworden. Het ander gevolg, dat Groot-Britanje haaren Vaart en Handel, ja, haare Heerschappy verliezen zoude, is door den Schryver even duidelyk uitgedrukt, en ik zoude verlegen zyn, om woorden te vinden, ten einde dit klaarder te maaken. Over het geheel zoude ik de zaak zelve, dat namelyk zulk een Stelsel in Britsch Indie plaats vindt, en dat de Engelsche Natie hetzelve agt en in waarde houdt, door eene verdere omschryving slegts duister maaken, terwyl hierin alles op zig zelf spreekende is, en er geen ander voorwerp van verwondering overschiet, dan dat het noodig geweest zy, zo iets kenbaar te maaken.

Keeren wy liever tot het begin van het aangehaalde stuk terug, alwaar de Schryver ons de beweegredenen openlegt, welken dit Stelsel hebben doen omhelzen. De grondslag van alle dezelven is, dat de Godsdienst, de Gewoonten, de Regeeringsvorm en zelfs de vooroordeelen des *Inlanders*, behooren geëerbiedigd te worden. Op deezen grondslag zyn de Engelschen werksaam geweest, en zy hebben niet eens den naam van Souverein aangenomen, maar zig vergenoegd met Hooge Ampten onder den

inlandschen Vorst te bekleeden. Deeze omstandigheeden behooren mede tot die geenen, welken hen belet hebben, om het Polityk Bestuur, ook in naam, zo als in de daad, aan de Compagnie af te neemen; de Koning tog kon niet wel Duan van Bengalen zyn. De Engelschen hebben derhalven de vrees, om den *Inlander* voor de borst te stooten, nog verder gedreeven dan wy, die de Oppermagt, ook in naam, aanvaard hebben over zeer uitgestrekte Landen. En desniettegenstaande heerscht in hunne Bezittingen zulk een stelsel van Polityke Economie, en wordt hetzelve niet ééns als eene nieuwigheid beschouwd. Dit is het ook in die Gewesten niet, zo min als het een nieuwigheid op Java zoude zyn, met dit bloot onderscheid, dat de Engelsche Compagnie een jaar of tien, van 1760 tot 1770, in haare Mercantiële Regeering is voortgegaan, terwyl onze Compagnie dit twee honderd jaaren lang gedaan heeft. In die tien jaaren van Opperheerschappy der Engelsche Compagnie is dit aloude Stelsel, welk de Engelsche Staatslieden veel min ingevoerd, dan hersteld hebben, op allerhande wyze met de voeten getrapt geworden, en waren de Kroon en het Parlement niet tusschen beiden getreeden, zo zou het Mercantieel Stelsel mogelyk, van tyd tot tyd, in zyne geheele uitgestrektheid zyn ingevoerd. Maar toen Bengalen van Specie berooid was, toen de Weeveryen, uit gebrek aan Penningen in den omloop, stil stonden, toen eene Mercantiele Regeering dus op het punt zoude gestaan hebben, om den

den Weever tot eene *Leverantie* te dwingen, op dit beslissend oogenblik onderzogt de Staat het gedrag van de Compagnie, nam de Britsche Regeering de teugels van het Bestuur in handen, en kreeg alles eene andere gedaante. Na ryp overleg, niettegenstaande de sterkste tegenkantingen, en met de geheele kragt van het voorbeeld van onze Compagnie tegen zig, besloot egter het Parlement van Engelland, en het besluit werdt bekragtigd door de Kroon, dat eene geheele verandering in het Bestuur over Indie zoude plaats neemen. Van daar de vermaarde Parlements-Acte van 1784, en de zending van Lord CORNWALLIS; van daar het Stelsel, dat in 1793 sedert jaaren plaats vondt, en daar deeze Schryver zig op beroept.

Dit Stelsel, met zo veel vrugt in Britsch Indie opgehouden, werdt in 1793 door een nieuw Octroy bekragtigd en zelfs uitgebreid, door middel van groote vergunningen aan den particulieren Handel. En hier, myn waarde Vrind, is juist het gewigtig verschil te vinden, tusschen de voorstanders van het plaatshebbend Stelsel, in 1784 bekragtigd, en de voorstanders van eenen geheel vryen Handel. Er kwam toen ook een groot werk in Engelland uit, overbekend onder den naam van HISTORICAL VIEW, of *Historische Beschouwing van Britsch Indie*, voorwaar een klassisch werk, om dat er al het weetenswaardige tot op dien tyd toe in verzameld is. In dit werk wordt geduurig het PLAATS HEBBEND STELSEL verdedigd, en het gevaar

 van

van veranderingen IN HETZELVE aangetoond. Dit werk is derhalven geheel ten voordeele van het Polityk Stelsel, dat wy altyd in het oog hebben, wanneer wy een beter Stelsel over onze Oost-Indische Bezittingen aanpryzen, ingerigt. Dit werk spreekt geduurig, en zonder eenige dubbelzinnigheid, eene Mercantiele Regeering en een Stelsel van *Leverantien* tegen. Maar desniettegenstaande hebben wy, in den loop van dit jaar, meer dan ééne gedrukte Verhandeling dit zelfde werk zien aanhaalen, als of het ten voordeel van het oud Stelsel der Compagnie geschreeven was. De Autheurs, zekerlyk ter goeder trouw, hebben gemeend, dat het *plaatshebbend* Stelsel hun Stelsel was, en dat dezelfde Compagnie, tegen welke de Heer BOLTS zyne stem in 1772 verheft hadt, nog anders dan by naam in wezen was. Deeze Autheurs hebben noch de Parlements-Acte van 1784, noch het daarop gevolgd *Permanent Settlement* van Lord CORNWALLIS, noch veel min het Octroy van 1793 gekend. Inmiddels heeft dit laatste Staats-stuk niet alleen het zegel op de voorigen gedrukt; maar is nog verder gegaan, dan de Schryvers der HISTORISCHE BESCHOUWING en der KORTE HISTORIE enz. hadden durven aan te raaden. Deezen tog, uit vreeze dat men de Vaart en Handel geheel wilde vry stellen, hadden het nut eener uitsluitende Compagnie, niet als Souverein, maar als Huis van Negotie, hoog opgevyzeld. In het boven aangehaalde stuk, uit *de Korte Historie* enz. genomen,

ziet

ziet het slot daarop, en de gedugte verandering, waarop de Schryver zinspeelt, is geen andere, dan dat het uitsluitend regt aan de Compagnie zoude afgenomen worden. Zo is ook, in de HISTORISCHE BESCHOUWING dezelfde vrees overal doorstraalende, zonder eenige verdere overeenkomst met ons voormaalig Stelsel. Als er geen Compagnie meer is, redeneeren deeze Schryvers, zo zal het op de Indische Markten aan Koopers van Lywaaten, van Katoen, van andere voortbrengselen ontbreeken, de Fabryken en de Landbouw zullen kwynen, en de Inkomsten uit belastingen zullen te niet loopen. Des niettegenstaande is het Octroy van 1793, met behoud der Compagnie, eerstelyk om den naam aan de Kroon voor de Souvereiniteit te leenen, en wyders als een groot Huis van Negotie, zo voordeelig voor den particulieren Handel uitgevallen, dat dezelve hier in gelyke regten met de Compagnie ontving. De Koopman in Engelland kreeg wettige Factooren in Indie, de Handel tusschen Engelland en Indie werdt openlyk gevestigd, de Particulier verscheen naast de Compagnie op de Indische Markten, en de uitkomst overtrof de verwagtingen. Alle de gronden, welken heden aan het Nederlandsch Publyk, in veele geschriften, worden voorgehouden, staan verzameld in de beide bovengemelde Engelsche Werken, voor tien jaaren geschreeven, en wij zijn geregtigd, om dezelven uit het gebeurde in Britsch' Indie te beöordeelen. Ik vind in alle onze werkjes niets nieuws,

 niets

niets dat ik niet in de Engelsche werken geleezen had, niets dat de ondervinding niet ruim wederlegd heeft. De Particuliere Engelsche Koopman is verre van onder te doen voor de Compagnie, hy is aangenaamer aan den Indischen Fabrykant en Landbouwer, dan de Compagnie, en hy doet, met Indigo by voorbeeld, zo als ik u in een voorigen brief gemeld heb, meér dan ooit eene Compagnie zoude hebben durven onderneemen of bedenken. Overtuigd door deeze klaare ondervinding, heeft ook de Heer DUNDAS, die met zo veel voorzigtigheid van éénen stap tot den anderen, in zyn Stelsel van eigendom van Land en vryheid van Handel is vooruitgegaan, in de laatste jaaren nog meer ruimte aan den Particulieren Handel bezorgd, en werkt onophoudelyk daar mede voort. Hadden de Schryvers der bovengemelde Engelsche Werken dit voorzien, zouden zy de vrees, dat de Indische Markten zonder Koopers zouden blyven, niet langer behouden hebben, en hunne beweegreden, om de Compagnie nog een wynig boven den Particulieren Handelaar te stellen, zoude geheel vervallen zyn.

Wy hebben in het gebeurde in de Engelsche Oost het voorbeeld, dat aan de Engelschen ontbrak; en moesten zy eene onzekere proeve neemen, zo kunnen wy op hunne ondervinding van zo veele jaaren steunen. De geenen, die met de beste inzigten, uit bloote onkunde van het gebeurde, ons andere denkbeelden, van den staat der zaaken in Britsch Indie geeven, beletten ons door deeze gevaarlyke dwaaling

ling, welke op hunnen naam ingang vindt, om een beter ſtelſel aan te neemen, ter opbeuring van onzen Handel en ter redding van onze Finantien. Ik heb niets tegen hunne perſoonen, en als ik er iets tegen had, zoude ik nog denken, dat dit hier geheel niet te pas kwam; maar ik ben aan de waarheid, aan myn Vaderland ſchuldig, om hunne welgemeende dwaalingen open te leggen, en die Heeren moeten er my dank voor wyten, zo als ik hun dank wyten zou, indien zy my van verkeerde begrippen geneezen hadden.

Met zulk eene gezindheid altoos heb ik het Adres van Participanten en de meergemelde Memorie over de twee bewuste vraagen geleezen, gereed om my te laaten overtuigen, indien ik my vergist had. Dan ik heb integendeel niet dan nieuwe bewyzen, tegen het oude, en voor het beter Stelſel, gevonden. Wy zullen dit in volgende brieven verhandelen, daar nog zo veel belangryke ſtof toe voorhanden is.

Hier kwam het by voorraad ſlegts op de daad van het plaatshebbend ſtelſel in de Engelſche Oost aan, en verder zal ik in deezen brief niet gaan. Ik meen, dat ik het vry klaar heb opengelegd, en vooral dat ik u heb doen zien, hoe afkeerig het is, en van *Leverantien* en van *Monopolie*.

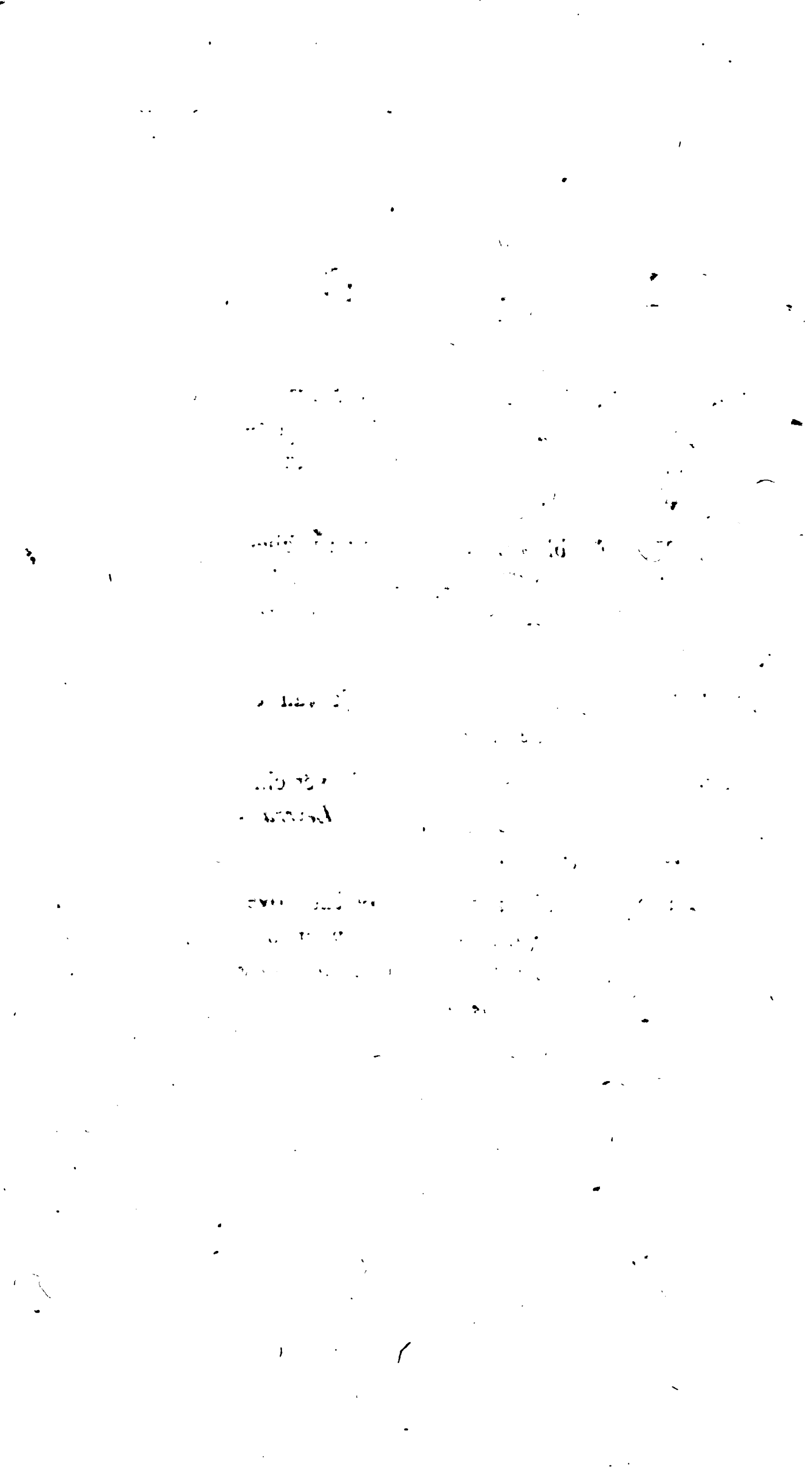
Sla nu myn waarde Vrind, de meergemelde Memorie op, van bladzyde 14 tot 26, en lees daar, hoe de Schryver het PLAATSHEBBEND STELSEL heden in 1802, uit de klagten van den Heer BOLTS, in 1772, beöordeelt. Is het mogelyk, dat

dat hy geweeten hebbe, dat deeze klagten, met en benevens anderen, tegen het TOENMAALIG STELSEL, juist aanleiding gegeven hebben tot eene verandering; en dat niets meer van elkander verschilt, dan het Stelsel waarover geklaagd werdt, en het tegenwoordige? Het toenmaalig Stelsel was egter op verre na niet zo vyandig aan den eigendom van land en de vryheid van handel, als ons oud Compagnies Stelsel. Het tegenwoordig Stelsel, daartegen, is schier letterlyk hetgeen, dat wy ter aanneeming voordraagen. Ik voor my twyfel niet, dat de Schryver onkundig van dit alles geweest is, en mogelyk nog is, en daaruit besluit ik, dat hy ter goeder trouw te werk gaat. Maar des te vrymoediger spreek ik ook eene zo hoogstgevaarlyke dwaaling, omtrent eene daad, tegen, en ik vergun u gaarne verlof, om deezen mynen brief, gelyk als de voorgaanden, in druk uit te geeven. Ik denk, dat dezelve met die agting voor persoonen, en met die bescheidenheid geschreeven is, welke onder fatsoenlyke lieden voegt; en ik weet, dat ik door geen andere zugt in het schryven bezield ben geweest, dan om eene waarheid in het helderst daglicht te stellen, aan welke myn Vaderland ten hoogsten gelegen ligt.

In myn volgenden hoop ik u over een ander onderwerp te onderhouden, niet min gewigtig dan dit is, en wederom een verkeerd denkbeeld uit den weg te ruimen, waardoor ons nederland een geregeld en volledig onderzoek van de hoofdzaak, namelyk, het Stelsel van *Leverantien*, des te gemaklyker worden zal.

Ik verblyve, enz.

INHOUD.



TWEEDE VERVOLG

OP DE

BRIEVEN

AAN EENEN

PARTICIPANT

IN DE

OOST-INDISCHE COMPAGNIE,

HANDELENDE OVER

EEN STELSEL VAN BESTUUR EN HANDEL VOOR NEDERLANDS INDIE.

DOOR

GYSBERT KAREL VAN HOGENDORP.

Oud-Raad en Pensionaris der Stad Rotterdam.

Te AMSTERDAM, by

DE WED. J. DÓLL,

1809.

XI.

Amsterdam den 20sten November 1802.

ZEER WAARDE VRIND!

Ik zend U hier in gesloote de Wederlegging van de Memorie, die ons nu bezig houdt, door mynen Broeder DIRK VAN HOGENDORP, in zyne NADERE UITLEGGING, waar agter gevoegd is een Ontwerp van een stelsel van Bestuur en Handel, op zyne nader ontwikkelde beginselen gebouwd. Deeze NADERE UITLEGGING EN ONTWIKKELING werkt ons in de hand, en behelst veel van hetgeen ik U nog te zeggen had. Ik had wel gewenscht dat het stelsel inzonderheid uitgekomen was, eer ik de Vergelyking van de drie stelselen gemaakt had, omdat ik dit in de plaats van het myne zoude verkoozen hebben. Het is tog beter een anders, dan zyn eigen werk te beöordeelen, vooral wanneer dit ander volmaakter is.

Myn broeder heeft zyn stelsel na den vrede ontworpen, weetende, welke Bezittingen ons zyn gebleeven, en ik was daaromtrent, vóór twee jaaren,

in de onzekerheid. Myn broeder heeft zyn ſtelſel ontworpen, nadat er over zyne beginſelen is geredeneerd, en het myne kwam vóór alle die geſchriften uit. Hy, eindelyk, is op de plaats geweest, heeft niet alleen Nederlands, maar ook Britsch Indie, gezien, en wel in den loop van vyftien jaaren onderſcheiden Ampten aldaar bekleed.

Dan hoe gaarne ik zyn ſtelſel onder de drie gebragt had, is dit nu te laat, en de Vergelyking is geſchied, zodat wy ons met de gedagte troosten moeten, dat het in het eind op het zelfde uitkomen zal, indien wy voortaan het oog ook op dit Stuk gevestigd houden. Wy hebben tog nog veel te onderzoeken, wy zyn tot nog toe ſlegts met de daad bezig geweest, wy houden ons nog daar by op, en de beredeneering van de deugd of ondeugd van elk ſtelſel zal eerst naderhand volgen.

Ik moet U ook een woord zeggen van de Commisſie van deskundige lieden, welke benoemd is tot een onderzoek van al wat juist ook een Onderwerp is van onze navorſchingen. Het zoude ſchynen, dat ik nu de pen zoude kunnen nederleggen, daar ik ſlegts het zelfde werk onder handen heb, hetwelk zo door mynen broeder begonnen is, als voorts door deeze Commisſie ſtaat afgedaan te worden. Maar ik word integendeel aangeſpoord, om des niettemin voort te gaan, en ik wil ook mynen taak gaarn voltooien, omdat er altyd door den éénen iets gezien wordt, dat aan den ander ontglipt. Wat U inzonderheid betreft, zo weet ik

wel,

wel, myn waarde Vrind, dat myne langste brieven altyd eene groote toegeevenheid by U ontmoeten, en dat het vervolg van deeze stoffe by U geen verschooning en verdere inleiding behoeft.

Ik verblyve enz.

XII.

Amsterdam den 25sten November 1802.

ZEER WAARDE VRIND!

Heb ik in myn laatstvoorgaanden eene aanmerklyke dwaaling opgeruimd, niet met opzigt tot meeningen, die elk voor zig heeft, en waaromtrent elk het regt behoudt, om de zyne aan te kleeven, maar omtrent eene daad, welke in geen twyfel kan getrokken worden, en waar op elk het ééns moet zyn, indien hy slegts daar naar verneemen wil; zo staat my in deezen wederom een verkeerd begrip van geen minder gewigt te toetsen, een verkeerd begrip al mede omtrent de daad, en waar geheel geen redeneeringen over goed of kwaad nog te pas komen, maar slegts dient gevraagd te worden, wat er is en wezentlyk plaats vindt.

Ik meen het aangenomen stelsel van Bestuur en Handel in de West-Indien, en het verband van hetzelve met de Slaaverny, welk verband sommigen thans voorgegeven hebben, zodaanig te zyn, dat het toepassen van het stelsel op andere Kolonien, zoude moeten gepaard gaan met de invoering der Slaaverny in dezelven.

Het is derhalven der moeite waardig, dat wy het stelsel van eigendom van Land en vryheid van Vaart en Handel, zo als het in de West-Indien sedert lang plaats vindt, en wel bekend is, naauwkeurig openleggen, en onderzoeken, of het bestaan kan met de Slaaverny, en ook zonder dezelve, dan of het noodzaaklyk met dezelve verbonden is.

De West-Indische Planter bezit een klein gedeelte van eene Kolonie, en op elke Kolonie zyn er veele Planters. Elk is volkomen Eigenaar van zynen grond, en kan dien verhypothekeeren, verkoopen, verschenken, maaken, aan wien hy wil, zo als elk Landeigenaar hier te lande met zyn Land doen mag. Elk Planter kan zyne producten verkoopen aan wien hy wil, en zyne Contracten op dit stuk ingegaan, hangen af van zynen vryen wil, en zyn ingerigt naar zyn belang, of naar zyne begrippen omtrent dit belang. Hy heeft slegts ééne bepaaling in deeze beschikking over de vrugten van zynen arbeid, namelyk, dat hy de meesten aan Ingezetenen van het Moederland moet afzetten, en de minsten aan Vreemden verkoopen mag. Elk Ingezeten van de Republyk mag vry op de Kolonien vaaren, er de be-

noo-

noodigdheeden aanbrengen, en de producten afhaalen; elk mag zig in de Kolonien nederzetten, het zy met er gronden te koopen, of te ontginnen.

Vergelyk nu, myn waarde Vrind, alle deeze plaatshebbende omstandigheeden, welken het stelsel van Bestuur en Handel in de West-Indische Kolonien uitmaaken, met de omstandigheeden van het plaatshebbend stelsel in alle beschaafde Landen van Europa, en zeg my, of er eenig verschil plaats heeft, dan alleen, dat de Kolonist slegts, voor het grootst gedeelte, met het Moederland handelen mag. Het West-Indisch stelsel is niet dan het Europisch stelsel op de Kolonien toegepast. De Verbintenis, om schier alleen met het Moederland te handelen, is de prys van de Bescherming door het zelve verleend.

Dat de vrye Planter zyne producten op de éne of andere wyze uit den grond haalt, doet niets tot deeze omstandigheeden, noch tot dit stelsel, hoezeer het in andere opzigten eene zaak van het grootste gewigt zy. De Negers zouden, by voorbeeld, om eene onderstelling te maaken, daghuurders kunnen zyn; zonder dat het stelsel de minste verandering onderging. Het zoude, in andere opzigten, eene zaak van veel gewigt zyn; maar in dit opzigt niet. Zo zouden de Poolsche boeren, of geheel vry, of bloote Slaaven kunnen zyn, terwyl zy nu, als Lyfeigenen, tusschen deeze twee standen in staan; en in alle de drie gevallen is de vrye handel in Graanen te Dantzig, tusschen den Koopman en den Edelman,

man, en zelfs de vrye eigendom van land voor den Bezitter, geheel en al dezelfde.

Wy hebben, even zo, in onzen voorigen gezien, dat de Hindoe niet alleen vry is, dat de Ryott niet alleen een bloote pagt aan den Zemindar betaalt; maar dat die armoedige boer zelfs meer is dan een bloote Daghuurder, en zyne vrugten aan den markt brengt.

Dit ſtelſel, welk overal gezegende gevolgen gehad heeft, in Europa, in Amerika, in Aſie zelfs, is derhalven niet gebonden aan den eenen of anderen ſtand van den landbouwer, van den boer; maar is over één te brengen, zo wel met de vryheid, als met de ſlaaverny, of met het lyfeigenſchap. En deeze drie betrekkingen van den landbouwer ontmoeten wy in alle de weerelddeelen, zo dat er overal vryen, lyfeigenen en ſlaaven zyn, waar dit ſtelſel aangenomen is.

Op alle plaatſen, daartegen, waar het ſtelſel van *Leverantien* plaats vindt, is vooreerst de vrye handel gebannen, en ten tweeden is de landbouwer uit den aart der zaak, die in het woord *Leverantie* alreeds opgeſlooten ligt, een Heerenknegt, een Lyfeigen.

Ik behoef U niet te vergen, myn waarde Vrind, de onbeſtaanbaarheid van het ſtelſel van *Leverantien* met den vryen Handel, op myn woord, te gelooven. Lees de geheele meergemelde, pas uitgekomen Memorie door, zo zult Gy zien, dat de Schryver dit met my inſtemt. Het ſlot van de

XLIX ſte

XLIX*ste* Aanmerking, bl. 247, luidt onder anderen aldus. *Deeze twee zaaken, vryheid van handel, en vernietiging van het plaatshebbend inwendig bestuur onzer Oost-Indische Bezittingen*, (dat is de Leverantien) *zyn dus onafscheidlyk aan elkanderen verbonden*, EN OMDAT IK ZULKS DOORGAANS ALZO IN DEEZE VERHANDELINGEN HEB BESCHOUWD, *heb ik gemeend dit wynige tot opheldering te moeten zeggen*.

Geheel anders is het gefchapen met het beter Bestuur, gegrond op het ftelfel van eigendom en vryen handel, hetwelk zig fchikt naar de onderfcheiden ftanden van den landbouwer, en met alle dezelven beftaanbaar is. Hetzelve maakt het geluk uit van den vryen boer, zo als in ons Land dagelyks te zien is; maar het kan ook aanwezig zyn naast het lyfeigenfchap, zo als in het Noorden, en naast de flaaverny, zo als in de West-Indien. Daartegen is men even ongehouden, om, met dit ftelfel, de vryheid van den Neger in de West in te voeren, als om, met hetzelve, de flaaverny in de Oost over te brengen. De aart der zaak leert dit overvloedig, en het wordt bevestigd door de Engelfchen in Bengalen.

Dan hoe klaar ook deeze waarheid uit deeze ophelderingen moge voor den dag komen, zo meen ik U nogthans, myn waarde Vrind, geen ondienst te doen, met U een ftuk onder het oog te brengen, waaruit de overgang tot ons beter ftelfel, in de West-Indien, tastbaar wordt, en waarby

by egter de slaaverny behouden is. Ik heb het uit myne Verzameling van bouwstoffen gehaald, en er voor U een afschrift van doen maaken, omdat het hier zo wel te pas komt. Het is het OCTROY VOOR SURINAME, in 1682 verleend, een kort en bondig Stuk, welk de egte kentekenen der wetgevende Wysheid onzer Voorouderen draagt. Ik weet niet, of de waare beginselen van een goed Koloniaal Bestuur in een ouder stuk, by andere Natien zelfs, te vinden zyn; maar ik kan U verzekeren, dat wie gaerne het Vaderlandsche behouden, en by geen Buuren te markt gaan wil, zig, omtrent een stelsel van Bestuur en Handel, gerustelyk aan deeze Oude Wet houden kan. Al wat men nu, ik en een ander, voorslaat, en door sommigen Nieuwigheid wordt genoemd, is, blykens dit Meesterstuk, meer dan eene eeuw oud.

Ik eindig, om U niet langer te laaten verlangen, en verblyve, enz.

OCTROY VOOR DE KOLONIE VAN SURINAME.

TITUL.

Octroy of Fundamenteele Conditien, onder de welke haar Hoogh: Moog: ten besten ende voordeele van de Ingezeetenen deser Landen, de Kolonie van Suriname hebben doen vallen in handen, en onder de directie van de Bewindhebberen, van de Generaale Nederlandtsche Geoctroieerde West Indische Compagnie, in dato den 23 *Sept.* 1682.

[Wie deezen Titel voor het eerst leest, denkt dat er een uitsluitend Regt, een Monopolie, gaat in gevoerd worden, onder den schyn van het nut van alle de Ingezetenen. Wie het Octroy zelf geleezen heeft, en dan den Titel overleest, erkent, dat dezelve letterlyk waar is, en dat een beter stelsel van vrye Vaart en Handel, en van Burgerlyke Vryheid en Eigendom der Kolonisten in het Octroy is aangenomen.]

INLEIDING.

De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden. Allen den Geenen die deesen sullen sien of hooren leezen,

zen, Salut. Doen te weeten. Nademaal wy in die persuasie zyn, dat de Kolonie van Suriname van sodanige Constitutie en Gelegendheid is, dat de zelve in niet veele Jaaren tot een Consideraable Kolonie van deeze Landen gemaakt zoude kunnen worden, dog dat het zelve met wynig hoop van Succes kan worden ondernomen, by aldien den ondernemer zich niet getroost van in den beginne Groote kosten te Supporteren, alleenlyk op verwagtinge van na verloop van vele Jaaren de Vruchten van zyn uitgeschooten Geldt en arbeit te genieten, en dat een Kolonie noodtsaakelyk in zyn Geboorte moet smooren, indien men de Koloniers in den aanbeginne zwaarder belast als zy bekwaam en magtig zyn te draagen, in plaatze van de zelve door hulpe en assistentie te onderseunen, mitsgaaders door Privilegien en de fondmentele Wetten te verzeekeren, dat ze in het toekomende in geen ondragelyke Lasten zullen worden geinvolveert; Want door zodanigen maniere van doen de albereids aanwesende Koloniers ondergehouden, en alle andere afgeschrikt worden, omme tot voort zettinge van sodanigen Kolonie, en de op hoop van het doen van voordeel en van welvaaren, en de van het paisibel Jouisseeren van dien, zich mede derwarts te begeven; en dat ter Contrarie, in dien men de Koloniers in den aanbeginne sachtelyk, en zelfs met hulpe en de Assistentie handelt, midtsgaders dat men haar volkomen gerustheid geeft, dat ze voor het toekomende, als zy in staat van middelen en de welvaaren zouden mogen weezen gekomen, niet en zullen worden geexactioneerd,

of

of met Schattingen uitgeput, een Kolonie op een wel gelegen Plaatze gefondeert weezende, van een klein begin in korten tyd door toevloejinge van alle kanten tot een byzonder en groot werk gemaakt kan worden; ende dat de Generale Geoctroyeerde West-indische Compagnie deezer Landen, zich niet ongenegen en toondt, om op zodanige Gronden en andere Fondamenteele en onveranderlyke Conditien de Beschermінge en den opbouw van de voorz. Kolonie van Surinaame, door de Heeren Staaten van Zeeland eenige Jaaren geleden, ondernomen, ten besten van deeze Landen en de van de gemelde West-indische Compagnie verder voort te zetten, en zo mogelyk, onder de Genadige toelatinge en zeegen van God Almagtig tot het gewenscht en beoogmerkt einde te brengen.

Zoo ist: Dat wy meede Considereerende dat het voordeel en de welvaaren, dat in gevalle van verhoopt Succes van de zelve Kolonie zal Profiteren, door accres van Commercie en de Navigatie, door het debiet van veelderhande Manufacturen ende Vruchten, door het Manufactureren van de Rouwe Waaren, de welke van daar in Retouren herwards gebragt en gemanufactureerd weezende, wederom in andere Landen gedebiteerd ende verhandelt worden, door den Continuelen aanbouw en de Reparatie van Scheepen, derwarts vaarende, en van de worm aldaar opgegeeten werdende, door het aanqueeken van Zee-vaarend Volk en bequame Matrossen, en de uit andere hoofden meer zal koomen aan alle de Ingezeetenen gezamentlyk, en zulks vervolgens aan den Staat zelve.

[Het

[Het zoude moeilyk vallen, in minder woorden, alle de voordeelen te beschryven, welken de Kolonien aan het Moederland bezorgen. Men kan niet wel betere lessen geeven aan eene Regeering, welke Kolonien aanlegt, of, zo als hier het geval is, welke eene kwynende Kolonie aan een gebrekkig bestuur onttrekken, en onder een beter brengen wil. O Wysheid onzer Voorouderen, voor honderd en twintig Jaaren aan den dag gelegd! Uwe voorspellingen worden dagelyks bewaarheid, en deeze Kolonie van Suriname, offchoon niet *op eene wel gelegen Plaatse* gegrond, om dat de natuur, gelyk als in ons Vaderland, heeft moeten door de kunst overwonnen worden, is, des niettegenstaande, door wyze Wetten alleen, welken aan de Nationale Nyverheid haaren onbelemmerden loop gelaaten hebben, *van een klein begin, in korten tyd groot geworden.* Er zullen zekerlyk op dat tydstip menschen geweest zyn, die op zulk eene Nieuwigheid gevallen zyn, en die alle de kosten verspild, alle de moeite verlooren geagt zullen hebben. Dan 's Lands Regeering hadt de zaak wel overlegd, en de zegeningen van het Laatste Nageslagt zyn gevolgd op de berispingen der onkunde, welken in de vergetelheid bedolven zyn. Wy zyn gelukkiger, wy hebben dit heerlyk voorbeeld eener wel gelukte onderneeming voor oogen, en wy hebben slegts deeze heilzaame Grondbeginselen toe te passen, om gerustelyk eene even goede uitkomst af te wagten.]

GROND-

GRONDWETTEN.

Goed gevonden hebben, gelyk wy goed vinden by deesen, de voorsz. Kolonie van Suriname, met alle haare appendentien en dependentien onder de Conditien en fundamenteele onveranderlyke Articulen hier na volgende te cederen en over te geven aan de gemelde Generale West-indische Compagnie deezer Landen, om by dezelve geaanvaart te worden, met al zulken regt als de voorsz. Compagnie is hebbende op alle haare Conquesten, gelegen in de Limiten van den Octroye aan haar verleent, MET DAT ONDERSCHEID ALLEEN, DAT DE MEERGEMELDE COMPAGNIE TEN EEWIGEN DAGE NIET BEVOEGT ZAL ZYN, OF VERMOOGEN, EENIGE DE MINSTE VERANDERINGE TE BRENGEN IN DAT GEENE, 'T WELK BY DE VOLGENDE ARTICULEN BEPAALD EN GELIMITEERT STAAT, DE WYLE WY DE VOORSZ ARTICULEN GUNNEN, CONSENTEEREN EN ACCORDEEREN, GELYK WY DOEN BY DEEZEN, ALS EEN OCTROY OF PRIVILEGIE, GEGEVEN TEN VOORDEELE EN TOT GERUSTHEID VAN ALLE DIE GEENEN DE WELKE ZICH OP DE VOORSZ. KOLONIE ALBEREIDS TER NEDER HEBBEN GESTELD, OF NOG ZULLEN KOMEN TE BEGEVEN, ZONDER DAT DAAR VAN OIT OF OIT, ZELFS BY DE MAGTEN VAN DEEZE LANDEN, TEN NAADEELE VAN DE

DE OPGEZEETENEN ALDAAR, ZAL MOGEN WORDEN GERECEDEERD.

[Het is opmerkelyk, dat de Kolonie voor eerst wordt *overgegeven* aan de West-indische Compagnie, op de zelfde wyze, als wy, in het OCTROY DER ENGELSCHE O. I. COMPAGNIE gezien hebben, dat Britsch Indien aan deeze Compagnie overgegeven werdt. Dan even zo zullen wy straks zien, dat de daad geheel en al van de woorden verschilt, en dat een geheel ander Bestuur wordt ingevoerd, dan eene Mercantiele Regeering, als mede, dat EIGENDOM VAN LAND EN EEN VRYE VAART EN HANDEL de Plaats inneemen van een Monopolie.

Want hier reeds leezen wy tog de woorden *met dat onderscheid alleen* enz., die in ééns aan de overgifte, in den ouden Compagnies zin, een einde maaken. De Grondwetten zullen zelfs *by de Magten van deeze Landen, ten nadeele van de opgezetenen aldaar*, dat is, *van de Kolonisten*, niet overtreeden mogen worden.]

I.

By dit Artikel wordt de overgifte van de Kolonie door de Staaten van Zeeland aan de W. I. Compagnie, omschreeven.

II.

By dit Artikel worden de Kolonisten tien Jaaren vry gesteld, van alle belastingen, behalven het Last-

geld

geld en het Waaggeld, by Art. 4 bepaald, en zulks *tot voorkoming van fraudes en desorde dewelken als nu, ten merkelyken nadele* VAN DE KOLONIE ZELVE, *aldaar in zwang gaan.*

III.

Dat ook alle diegeenen, welken hier na zig op de voorsz. Kolonie zullen koomen ter neder te zetten, voor gelyke tien Jaaren zullen hebben gelyke Vryheid en Exemtie.

IV.

Dat de voorsz. eerste tien Jaaren ge-escouleert weesende, de gemelde Compagnie niet en zal vermogen oit of oit eenige Lasten of Impositien of te stellen, of te heffen, buiten die geene de welke in dit Articul specifiquelyk staan ter neder gesteld, ten waare uit noodt, ende te gelykelyk met vry en liber Consent van den Gouverneur en den Polityken Raadt aldaar, de welke mede ten dien einde door de Koloniers zelve, en uit de besten onder haar, geformeerd zal worden; ende naamentlyk zal de voorsz. Compagnie noit meer moogen trekken als drie guldens voor ieder Last dat een Schip groot is, voor uit gaan, en gelyke drie guldens voor inkomen, weegens het Lastgeld van de Scheepen; en voor de binnen-Lasten niet anders als vyftig pondt Zuiker voor ieder Opgezeeten, zo Blanken als Negros, weegens Hooftgeld Jaarlyks, en twee en een half per Cento van de

waarde van alle Goederen, de welke van daar na deeze Landen zullen worden verzonden, of aldaar verkogt, wegens Waaggeld; zullende ten dien einde, en specialyk mede tot voorkominge van veel frauden ende dis-ordres, aldaar één of meer Waagen werden opgerecht, en by ieder Waage gestelt een bekwaame Keur-meester, die de Zuikeren zullen moeten keuren, of die bekwaam zyn om geleevert te kunnen worden; ende zullen aldaar alle Goederen by betaalinge of afleveringe telkens, ende zo meenigmaal als verkogt of van daar na deeze Landen verzonden worden, het voorsz. Waag-geld van twee en een half per Cento subject zyn, ende moeten werden gewoogen en overgeslaagen.

[Alle de Belastingen, buiten het bovengemelde geringe Last- en Waaggeld, bepaalen zig derhalven tot het enkel Hoofdgeld. Verder moogen er geen ingevoerd worden, dan *met vrye toestemming van Gouverneur en Polityken Raad aldaar, dewelke mede* TEN DIEN EINDE DOOR DE KOLONISTEN ZELVEN, EN UIT DE BESTEN ONDER DEZELVEN ZAL SAAMGESTELD WORDEN. Zulke vryheeden waren in die tyden iets zeer ongewoons, iets zeer nieuws. Daar zal hard op gevallen zyn door de geenen, die al wat nieuw is, slegt hieten. Wy zyn dan gelukkiger, wy die dit goede voorbeeld hebben, dat wy het kunnen navolgen, zonder iets nieuws te doen.]

V.

V.

Dat de voorsz. Compagnie nu door deeze Overdragt Meester en Eigenaar werdende van de gezeide Kolonie, niet en zal vermogen ten rigoureusten te proceedeeren tot inningen van de Schulden, de welke aldaar weegens reeds aangebragte en geleverde Slaaven uitstaande heeft; maar dat tot gerustheid van zodanige Koloniers, de welke tot prompte betaalingen onmagtig zyn, dezelve zal gedaan worden in drie termynen, ieder van twaalf maanden, en waar van de eerste zal weesen verscheenen twaalf maanden na dat de Compagnie in de re-eele posfesfie van de gemelde Kolonie zal weezen gekomen.]

[Het ongeluk, dat de West-Indische Kolonien Negers noodig hebben, bestaat op zig zelf, en dat die Negers Slaaven moeten zyn, wordt by de meesten als even onwederspreeklyk aangenomen. Ik kan hier niet onderzoeken, of de Neger vatbaar zoude zyn voor beschaaving, en langsaamerhand een daghuurder zoude kunnen worden. Sommigen beweeren thans, dat deeze onmerklyke herschepping aan den gang was, toen het uitroepen van de Fransche Vryheid dezelve gestuit heeft. Myn oogmerk is thans alleen, om dat goede aan te wyzen, het welk is uitgewerkt door wyze Wetten, zelfs met behoud der slaaverny, en het welk derhalven nog beter uitgewerkt kan worden, in landen waar de Landbouwer vry is. Ik kan in myn onderzoek het geschil over de Slaaverny geheel daar laaten, en

 ge-

gemakshalve onderſtellen, dat de Slaaverny noodzaaklyk was.

In deeze onderſtelling zullen wy bevinden, dat de inſtellingen van dit Octroy zeer wyslyk dienen, om de Kolonie van Negerſlaaven te voorzien, en daar meede den eerſten grondſlag van haare grootheid te leggen. Gelyk als een goed Vorst tragt de bevolking te bevorderen, als eenen bron van welvaart, zo tragt hier de Wetgeever de werkende hand aan te brengen. De Negerſlaaf kost veel geld aan den Kolonist, en deeze was er voor in ſchuld geraakt by de Compagnie; maar daar wordt nu gezorgd, dat zyne ſchuld niet al te ſcherp ingevorderd worde, en hy verkrygt lange termynen van betaaling.

Op dezelfde wyze zoude men, in eene Kolonie, daar eene inlandſche bevolking voor handen was, of daar men daghuurders overbrengen kon, met een gelyk oogmerk, andere middelen moeten in het werk ſtellen. Op deeze gronden behoort men, B. V. aan den Kaap de Goede Hoop, de Hottentotten te beſchermen en te beſchaaven, en het is reeds op deeze gronden, dat er de Kolonisten van hier vry overgebragt worden.]

VI.

Dat dewyle gemelde Kolonie niet wel kan worden voort gezet, dan door middel van ſwarte Slaaven of Negros, ende dat niemand buiten de voorſz. Compagnie

nie in deeze Landen bevoegt is, eenige Slaaven te haalen van de Kuste van Afrika, alwaar alleen in gehandelt worden, zo zal de voorsz. Compagnie geobligeerd zyn, aan de gezeide Kolonie Jaarlyks te leveren zoodaanigen aantal Slaaven, als aldaar zullen weezen gerequireert.

[Hier leezen wy duidelyk, het geen ik boven reeds te kennen gaf, namelyk, dat de Schulden voor de Slaaven aan de Compagnie waren, als welke alleen, op dien tijd, dezelven haalen en invoeren mogt. Uit hoofde van dit uitsluitend regt wordt nu ook aan de Compagnie de verpligting opgelegd, om de benoodigde Slaaven aan de Kolonie te leveren. Wy zullen nog meer verpligtingen verneemen, welken uit Compagnies Octroy voortvloejen, en als het ware een tegenwigt aan het uitsluitend regt zyn.

Het Octroy op de Walvischvangst, en het uitsluitend regt, om aan den Wal Traan te kooken, onlangs aan eene Maatschappy hier te lande voor Kaap de Goede Hoop verleend, zoude ook dergelyke verpligtingen vereischen. Wy zullen op dit denkbeeld wederom komen, en hier slegts datgeen aanmerken, welk hier te pas komt, naamelyk, dat zo als de W. I. Compagnie verpligt werdt, om de benoodigde Slaaven aan de Kolonisten te leveren, zo ook de Afrikaansche Societeit, tot welzyn der Kolonie, behoort verpligt te worden, om alle de Visschen, die haar aangebooden worden, in te koopen en er Traan van te kooken. De Slaaven waren

tie van de voornoemde executie, doch niet anders dan om merkelyke Redenen, de welke hen daar toe zoude moogen brengen, en op ſpeciale approbatie van de Heeren Bewindhebberen van de voorſz. Compagnie.

[Alle de voorgaande aanmerkingen op het beginſel zyn hier wederom toepasſelyk.]

IX.

Dat de wyze tot den aanbouw der voorſz. Kolonie meede ten hoogſten nootzaakelyk is, dat het getal der blanke menſchen aldaar, ſo veel en ſpoedig mogelyk geaugmenteerd worde, zo zal de Compagnie bezorgen, dat derwaarts uit deeze Landen, ſoo veel Perzoonen mogen werden getransporteerd, als de voorſz. Compagnie zal kunnen en bekwaam weezen uit te werken.

[Deeze woorden, en de laatſten vooral, zyn duidelyk. Er worden geen Standen van Ingezeetenen uitgezonderd. De Staatslieden van dien tyd wisten wel, dat zulk eene verhuizing van Ingezeetenen, naar eene Kolonie, nooit naadeelig voor het Land zyn kan. Zy wisten, dat de Kolonien, onder anderen, een ſteun der Vaderlandſche Fabryken worden, vooral wanneer zy met onze eigen Ingezeetenen bevolkt worden, om dat deezen de Vaderlandſche ſmaak, gewoonten en behoeften mede neemen, behouden en invoeren. Deezer dagen is er een verzoek door zekere Fabrykanten gedaan, om het Verbod van uitvoer van gereedſchappen, naar buiten

ten het Grondgebied van den Staat, ook tot den uitvoer naar het Grondgebied zelf van den Staat in Zuid Afrika uit te ſtrekken, het welk niet alleen de Burgerlyke Vryheid en den eigendom kwetst, maar boven al uit eene harſenſchimmige vrees geboren is. Als de weg naar de Kolonien openſtaat, zullen er geen fyne Fabryken derwaards overgebragt worden, om dat die er niet kunnen beſtaan, en dat de Werklieden zouden wegloopen, om het Land te bouwen; maar grove Fabryken zyn er hoogst noodig, om de daghuuren laag te houden, en den uitvoer der Producten mogelyk te maaken. Getuige Suriname en de verdere West-Indiſche Kolonien.]

X.

Dat ten dien einde alle Scheepen uit deeze Landen derwaarts aanleggende, gehouden zullen zyn (indien de gezeide Compagnie zulks zoude moogen begeeren) ieder twaalf Perzoonen over te voeren, voor een ſomma van Dertig Guldens voor ieder Perzoon, weegens transport en kost-geld te genieten, te korten aan haar Last-geld in het uitgaan en inkomen half en half, twee Perzoonen voor een, in dien beneden de twaalf Jaaren zyn.

[Uit dit Artikel blykt, en het zal nader blyken, dat de W. I. Compagnie geen Producten afhaalde, noch van hier op de Kolonie voer; maar dat de Particuliere Vaart aan den gang was, of moest komen. De Particuliere Scheepen betaalden een Last-

 geld

geld aan de Compagnie, en daar uit, dat is, uit Compagnies Kas, werdt het vry transport der Kolonisten goed gedaan.

Eene gelyke wyze schikking tot een vry transport van Kolonisten naar den Kaap de Goede Hoop, ten koste van den Lande, is nu ook gemaakt.]

XI.

Dat om de voorsz. Kolonie kragtelyk ende zo veel mooglyk voort te zetten, ende om alle voordeelen, dewelke by verhoopt succes van de zelve zullen komen af te vloeijen, te doen vallen in den schoot van de Koloniers en Planters aldaar, ende van de Ingezeetenen van deezen Staat, den Handel en Trafficque op Suriname, ende van daar indistinctilyk liber en open zal zyn aan alle Ingezeetenen van deezen Staat, blyvende niet te min Geobligeert in Conformité van den Octroye van de voornoemde Compagnie, de zelve Compagnie te erkennen, en aan haar by vorme van regcognietie te betaalen het Last-Geld in 't vierde van deeze fondamenteele Articulen Ge-expresseert, en daar en booven te stellen Cautie, van niet te zullen komen op de Kuste van Afrika, of alle de Plaatzen alwaar de voorsz. Compagnie den Handel Privative heeft, en met uitsluitinge van de Ingezeetenen van deezen Staat, ende dat zy met de voornoemde haare Scheepen en Ladinge wederom in deeze Landen zullen retourneeren, zullen de voorsz. Scheepen, het gezeide Last-

Last-Geld betaald, en Cautie gesteld hebbende, aanstonds t'haarder Requisitie van haare Pasporten en Commissien, door de gemelde Compagnie, geholpen en ge-expidieert moeten worden, ten einde in haar voorgenomen Reise niet mogen belet, of in faveur van andere Scheepen opgehouden worden; daar en boven tot Particuliere Gerustheid van gemelde haar Edele Mog: de Heeren Staaten van Zeeland, werdt meede vastgesteld, dat derzelver Ingezeetenen in 't gaan en weder-komen, en aldaar te Lande, behouden zullen ten allen tyden de Vrye en onbekommerde Navigatie, Commercie ende inwooninge, zonder dat die oyt zal mogen werden gesloo-ten, of in eeniger manieren hooger, zwaarder, of meerder zullen mogen werden belast, gelimiteert of in haare Vryheid bepaald, als ten aansien van eenig Ingezeeten van Holland, of van eenig ander Provintie zal vermogen te geschieden, maar dat alles op het fundament van dit Octroy aan de Ingezeetenen van alle de Provintien egaal zal zyn, zoo wel de Lasten als de Voorrechten, zonder distinctie, en onder gelyke Verbintenisse.

[Uit dit merkwaardig Artikel mogen wy besluiten, dat de Particuliere Vaart by dit Octroy eerst opengesteld is geworden, en dat het wezen eener uitsluitende Maatschappy daar meede geheel is weg genomen. Men lette wel op de eerste regelen van dit Artikel, die als eene Inleiding zyn, en die de groote verwagting aantoonen, welke men toen van dit overheerlyk middel van een vrye Vaart en Handel

del hadt opgevat. De uitkomst heeft er aan beantwoord, deeze Nieuwigheid is allervoorspoedigst geweest, en van dit oogenblik af zyn onze West-Indien een nieuwe bron van Welvaart voor de Republyk geworden.

Wie kan zig onthouden, om hier, na zo veel slagen, onlangs aan onze Welvaart toegebragt, den wensch te koesteren, dat zulke Nieuwigheeden, ook in dit tydstip, mogen uitgedagt worden, ten einde nieuwe bronnen, eerst van bestaan, en dan van Welvaart, te openen?]

XII.

Dat den Handel en de Vaart op en van de voorsz. Kolonie, alleen zal mogen geschieden directelyk uit en na deeze landen, ende dat ook vervolgens alle de Vruchten, Waaren en Gewassen, nergens heen, als directelyk op deeze Landen zullen mogen werden gesonden, mitsgaaders ook alle Behoeften voor de voorsz. Kolonie gerequireert, uit deeze Landen, ende nergens anders van daan, derwaards werden gebracht.

[Deeze bepaaling is algemeen bekend en goedgekeurd, en nogtans heeft de nood de Wet gebroken. Men heeft moeten de naby gelegen Noord-Amerikaanen met Levensmiddelen en Timmerhout toelaaten en hun Molassy in betaaling geeven. Deeze Instelling blyft derhalven goed in haar oogmerk, men moet ZO VEEL MOGELYK de Producten der

Ko-

Kolonie naar het Moederland trekken, en haar de benodigdheeden uit hetzelve toevoeren; dog als het bestaan zelf der Kolonie gevaar loopt, of als grootere Voordeelen door de opoffering van een minder te verkrygen zyn, moet de Wetgeever ook van deezen stelreegel, met wysheid, weeten af te wyken.

De Engelschen laaten alle Natien in sommigen hunner Indische Haavens toe, om de Indische Manufactuuren op te houden.

Indien wy de Producten van Kaap de Goede Hoop, door den verren afstand en de hooge Scheepvragten, niet allen konden herwards aanbrengen, gelyk als B. V. de Tarwe; zo zouden wy kunnen toelaaten, gelyk als reeds geschied is, dat de Kaapsche Tarwe naar naby gelegen Eilanden en Koloniën werdt vervoerdt, mits de Wynen, Koffy, enz., daar voor in te ruilen, naar het Moederland werden overgebragt. Dan kwam de waarde, na de ruiling, hier binnen, en het kapitaal der Tarwe, zo niet het Product zelf, verrykte onzen Markt. De alzo aangebragte Producten zouden in allen opzigt het zelfde nut aan de Republyk toebrengen, als of zy aan den Kaap gewonnen waren.]

XIII.

Ende op dat de voorsz. Ingezeetenen, derwaarts trafiquerende gerust mogen gestelt weezen, dat zy in de voorsz. liberteit van derwaarts en herwaarts te navigeren, door de Scheepen van de Compagnie niet

niet en zullen werden geprejudicieert, door de avantagien die dezelve Compagnie aan haar eigen Scheepen zoude geneegen mogen zyn te geven ende toe te brengen, zo zal de gemelde Compagnie by deezen aanneemen, van geen meerder Scheepen derwaarts te zullen zenden, als die gerequireert zullen werden en machtig zyn, om de nodige Negros daar na toe te voeren, ende de Zuikeren en andere Waaren door den Verkoop der voorsz. Negros, of door de opgestelde Impositien eigen geworden aan de voorsz. Compagnie, van daar af te haalen, zullende de voorsz. Compagnie geen Goederen van Particulieren in haare Scheepen vermogen te doen laaden en overvoeren, als alleen in de Scheepen die Slaaven daar hebben gebracht.

[Dit is wederom een Artikel, dat ten hoogsten onzen aandagt verdient. Niet alleen is de vrye Vaart en Handel vastgesteld; maar de mededinging der Compagnie wordt zelfs uitdrukkelyk uitgeslooten. Zy heeft het uitsluitend regt van den Slaavenhandel, en mag de waarde der Slaaven in Producten ontfangen en overbrengen; dog daar by moet het blyven; en meer Producten mag zy in haare Scheepen niet laaden. Men voorzag met regt, dat de Compagnie anders de vrye Vaart schielyk zoude vernield, of veel meer haare opkooming belet hebben. Met zulk een staapel Artikels, als de Negers, kon zy zig ligtelyk van de verdere Artikelen van den Handel meester maaken, en dat was het voorneemen niet.

De

De zaak spreekt hier van zelven, met opzigt tot de thans geoctroyeerde Afrikaansche Societeit van Walvischvangst, welke mede een uitsluitend regt in eene opkomende Kolonie verkreegen heeft. Mag zy meer derwaards aanvoeren, dan de waarde der Traan, mag zy meer van daar aanbrengen, dan Traan, zo zal zy binnen kort meester van de geheele Vaart en Handel op die uitgebreide Kolonie worden, en de O. I. Compagnie vervangen. De vrye Vaart zal een woord zonder betekenis worden, en de Nyverheid in de Kolonie zal onder het Monopolie zugten.]

XIV.

Dat de Kooplieden, daar te lande aangekomen weesende met haare Scheepen ende Goederen, zullen mogen gaan leggen op alle zoodanige Plaatzen, als zy zullen oordeelen voor haar Commodieust en Profytelykst te weezen, mits daar inne aan de Compagnie zelve, of aan andere Opgezeetenen geen belemmeringe komen te geven, en dat daar door de gemelde Compagnie in haare Positien en Gerechtigheeden niet en werde verkort, waar op den Gouverneur en Raaden zeer Exactelyk zullen hebben te reflecteeren.

XV.

Dat gelyk het ieder een vry staat met zyn Persoon, Familie, en Goederen in de voorsz. Kolonie

te komen, het ook alzo zal weezen gepermitteerd aan een iegelyk, de welke alreede zich daar ter neder gestelt heeft, of zal komen te stellen, ten allen tyden van daar te vertrekken met haare Slaaven, Beesten, en verdere roerende Goederen, ende dat na zoodanige andere Plaatzen of Eilanden als het haar zal believen, kennende tot het voorsz. Transport, huuren, of koopen al zulke Scheepen of Vaartuigen als zy tot haar voorsz. desscin hen zullen oordeelen dienstig te weezen.

[In dit Artikel straalt veel wysheid door. Met de vryheid om te vertrekken, is ieder één er gebleeven, of veel meer, daar is een geduurige toeloop van nyvere menschen derwaards geweest, die na een kort of lang verblyf de vrugten van hunnen arbeid wederom in het Moederland thuis gebragt, en plaats voor andere nyvere menschen in de Kolonie gemaakt hebben.

Ik moet hier wederom opmerken, hoe ruim de verhuizing van hier derwaards op nieuws vry gesteld wordt in de eerste reegels, zonder vreeze voor eenige schaade van het Moederland. Er zyn ook geen fyne Fabryken overgegaan, en de groven hebben er een bestaan bezorgd, zonder nadeel van de Republyk.]

XVI.

Ende op dat de Coloniers en de Planters in Suriname, mitsgaaders de Ingezeetenen deezer Landen met

met dezelve Commercierende, volkomen gerust moogen zyn, dat de voorsz. exemptien ende privilegien effective zullen worden achtervolgd en naargekomen, zo zal den Gouverneur ende den Politycquen Raadt, invoegen dezelve hier naar zullen worden aangestelt, gehouden zyn op haren Eedt te bezorgen, dat daar jegens geen infractien komen gemaakt te worden.

XVII.

Zullende den Gouverneur die 't hoochste gezag zal competeren, by de Compagnie absolute aangesteld worden, mids dezelve, ende ook zyne Instructie by Hoog-gemelde haar Hoog Moogende werde geapprobeert, en dat hun by dezelve Haar Hoog Mogende ende zyn Hoogheidt den Heere Prince van Oranje, de nodige Commisfie gegeven zal moeten worden.

[Het Beginfel, dat de Gouverneur zyne aanftelling van het Moederland *alleen* hebben moet, en dat hem *het hoogste Gezag* toekomt, is hier eenvoudig voorgedraagen. Dit Beginzel is één der zekerften en nuttigften, en wy mögen ons roemen, dat onze Koloniaale Wetgeeving daaromtrent, gelyk als mede in andere opzigten, ten voorbeelde van andere Natien geftrekt heeft.]

XVIII.

Dat den voorsz. Politycquen Raadt zal beftaan en gecomposeerd weezen nu voor de eerste-maal uit tien Perzonen, en by vervolg van tyden na het accrois van de Kolonie, de inclinatie van de Ingezetenen, of

om andere redenen, op het welgevallen en goedvinden van de voornoemde Compagnie, mogen werden verhoogt tot veertig Perzonen incluis.

[De *Inclinatie van de Ingezetenen* is hier wel op te merken. Al wat men uitvinden kan, om Kolonisten te lokken, is in dit Octroy aangebragt. En wat heeft er de Republyk niet wèl by gevaaren! De Franschen rekenen uit, dat één Kolonist in de West-Indien vyf menschen in het Moederland doet leeven. Wat zal het dan zyn, als die Kolonist een man is, die uit armoede en gebrek aan werk zyn vaderland verlaat, en in de plaats van langer een last voor hetzelve te zyn, zulk een nut daar aan toebrengt! Maar zelden vindt de behoeftige de gelegenheid, om zig naar de Kolonie te begeeven, en nog zeldener, om daar aan den gang te komen. Vermogende lieden kunnen er hem den weg toe baanen, en doen alzo den besten dienst aan het Gemeenebest.]

XIX.

Sullende de voornoemde Raadts-perzonen uit de aanfienlykste, verstandigste en moderaatste onder de Koloniers, haar leven lang geduurende, tot de voorsz. Raadts plaats beroepen werden, te weeten door pluraliteit van stemmen van alle de Koloniers een dubbelt getal genomineert weesende, zal den Gouverneur daaruit electie doen, waarin by afsterving of vertrek tot suppletie gecontineert zal worden, ter tyd en wyle het getal der Koloniers zo groot zal weezen, dat het-

hetzelve niet wel als met een dis-ordre zoude kunnen werden gepractizeerd, als wanneer de Compagnie op approbatie van haar Hoog Moog. zal mogen ordonneren, dat de nominatie tot de voorsz. suppletie jaarlijks op een vast gestelden dag geschiede door de overgebleven Raadts-perzonen alleen; zullende egter de voorsz. veranderinge niet mogen werden gemaakt, als daar het getal der Raadts-perzonen ten minsten tot dertig Perzonen zal weezen geaugmenteert.

[Zie hier een wyzen overgang van de Democratie tot de Aristocratie, als de natuur het voorschryft, door de vermenigvuldiging der Ingezetenen.]

XX.

Dat alhoewel den gemelden Gouverneur in alle saaken zo Polityk als Militair, het opperste gezag zal hebben, zo zal hy evenwel daaromtrent in saaken van eenig aanbelang gehouden zyn den gemelden Raadt te convoceeren, de saake aldaar voordraagen, ende in deliberatie leggen, ende het besluit formeeren, zo, ende in dier voege als by pluraliteit van stemmen oirbaar en dienstig geoordeelt zal weezen, zullende zoodanig besluit, zo als het zoude mogen leggen, door den gemelden Gouverneur moeten opgevolgt en getrouwelyk ter executie geleit worden.

[Indien ik eenige zwaarigheid op dit Octroy te maaken had, zoude het op dit Artikel zyn. My dunkt, dat het in onze, en in de Engelsche Oost, beeter begreepen is, alwaar de Gouverneur, des noods, tegen den geheelen eenstemmigen Raad iets

doorzetten kan, dog op zyne verantwoording in het Vaderland. Een Gouverneur zal zo iets niet ligt waagen, maar hy moet het kunnen doen, of het ware beter, dat hy zyn ampt nederleide.]

XXI.

Behoudelyk nogtans, dat den gemelden Gouverneur, midtsgaaders den Raadt gezaamentlyk, en ieder in het byzonder, in alle zaaken, in deeze fundamentele Articulen niet specialyk gelimitteerd en bepaald, gehouden zullen zyn te obtempereren, ende op te volgen het bevel ende de ordres dewelke haar van tyd tot tyd door de gemelde Compagnie gegeven ende geprescribeert zullen worden, ende dat op den Eedt by hun respectivelyk ten ingang van hunne Bedieninge gedaan, en zulks dat de voorsz. haare besluiten alleen plaats zullen hebben in alle zaaken, dewelke in deeze Articulen als Privilegien bevat zyn, en verders in alle andere saaken, waaromtrent den gemelden Gouverneur geen speciale last en ordre of Instructie zal hebben bekomen.

[By dit Artikel wordt de Kolonie in schyn gebonden, om aan de Compagnie te gehoorzaamen; dog de Compagnie indedaad beperkt door de Grondwetten.]

XXII.

Dat ook den gemelden Gouverneur en de Raaden zullen moeten vaceren tot het administreren van alle Criminele Justitie.

[In

[In de opkomst der Kolonie kon dit voldoen.]

XXIII.

Dat in reguard van de Civiele Justitie, afgezondert van het voorsz. Crimineel, dezelve geadministreert ende waargenomen zal worden door den gemelden Gouverneur, benevens ses aanzienlyke ende verstandige Perzoonen, om de twee Jaaren daartoe op navolgende wyze, 't zy uit het midden van den voorsz. Raadt, 't zy uit de Koloniers of de Planters te verkiezen, zullende in deeze, gelyk ook in de deliberatien van den Politicquen Raadt, met de meeste stemmen geconcludeert worden, ende den gemelden Gouverneur niet meer als een stem hebben; doch in cas van egaliteit van stemmen aan weederzyden, zal met het advis van den Gouverneur geconcludeert worden.

XXIV.

Dat de voornoemde ses Perzoonen, twee Jaaren als Rechters en Raaden gedient hebbende, de eene helft van dezelve zal moeten afgaan om plaats te maaken aan anderen, dewelke haar in het voornoemde employ volgen zullen, om voor twee volgende Jaaren beneevens den gemelden Gouverneur, ende de drie aangebleven Raaden van Justitie de voorsz. Rechtbank te besorgen, zullende de gemelde Raaden van Justitie aangestelt worden als volgt; namentlyk, door den Gouverneur en den Politicquen Raadt, by pluraliteit van stemmen, voor de eerste maal twaalf Perzonen, en vervolgens van twee Jaaren tot twee Jaaren, op

 den

den eersten dag van January ses Perzonen genomineert weezende, zal den Gouverneur daaruit voor de voorsz. eerstemaal ses Perzonen verkiezen, en vervolgens voor de voorsz. twee tot twee Jaaren drie Perzonen, ende uit de oude Raaden van Justitie meede drie Perzonen, om benevens hem als vooren voor twee Jaaren Recht en Justitie te administreeren.

XXV.

Dat de gemelde Raaden van Politie van meerder rang en respect zullen weezen als de voornoemde Raaden van Justitie, dog dat in de voorsz. respective Collegien die geene onder dezelve de preséance en de voorrang zullen hebben voor de eerste maal die oudst van Jaaren zullen zyn, ende vervolgens die eerst tot de gemelde digniteiten en bedieningen zullen weezen beroepen, met die distinctie evenwel, dat in het gemelde Collegie van Justitie, de Raaden van Politie dewelke daartoe zoude mogen werden beroepen, altyd uit respect de presèance en voorrang zullen hebben.

XXVI.

Dat de gemelde Raaden van Politie en Justitie respective, de voorsz. haare Bedieningen zullen moeten waarneemen, zonder dat daar voor eenige Weddens of Vergeldingen te genieten, maar alleen uit liefde ten besten van 't gemeen.

[Op deeze vier Artikelen, de civile Justitie betreffende, dunkt my, dat eene meer gevorderde Kolonie vereischen zoude, 1°. dat de Regters voor hun

hun leeven dienden, 2°. dat zy een aanzienlyk inkomen hadden, 3°. dat zy geen Koophandel mogten dryven.]

XXVII.

Dat het onderhoud van de Fortresse aan de Rivire van Suriname; midtsgaaders het maaken en onderhouden van alle verdere Fortificatien, by aldien zulks bevonden zoude mogen worden te weezen gerequireert, zal zyn ten laste van de voorsz. Compagnie, gelyk ook het Geschut, de Amunitie van Oorlog, de Soldyen en het onderhoudt van 't Guarnisoen, ende alles wat relatie heeft tot beschierminge ende defensie van de voorschreeve Kolonie.

[De Defensie der Kolonie moet, volgens dit Artikel, geheel niet uit de middelen der Kolonie alleen gevonden worden. Als zy er uit gevonden worden kan, is het voordeelig; als de Defensie daar tegen te kostbaar is, om ze uit de koloniaale middelen te vinden, komt de vraag op, of de middelyke voordeele der Kolonie voor het Moederland de meerdere kosten van Defensie overweegen.

In alle gevallen te stellen, dat de Defensie uit de Koloniaale middelen moet gevonden worden, komt mij op zig zelf ongegrond voor, en onze Staatkundige voorouderen hebben in dit Octroy getoond, dat zy in hetzelfde gevoelen stonden.]

XXVIII.

Dat de gemelde Bewindhebberen zullen moeten bezor-

zorgen dat de Koloniers ten allen tyden zyn voorzien van een of meer Bedienaars des Goddelyken Woords, na dat de gelegenheidt van de Kolonie het zoude mogen komen te vereischen, ten einde de Koloniers ende de verdere opgezetenen aldaar in de vreese des Heeren, ende de Leere ter Zaligheid geleid ende onderweesen mogen worden, midtsgaaders tot het gebruik der heilige Sacramenten bequame occasie hebben. Zullende de gemelde Predicanten niet by de voorsz. Compagnie, maar by de Koloniers en opgezetenen zelve onderhouden werden, uit een middel of fonds dat den gemelden Gouverneur en de Raaden daartoe, op approbatie van Bewindhebbergen, zullen mogen ordonneeren en heffen.

[Op het deugdzaame en teffens Staatkundige deezer Instelling in het algemeen uit te weiden, zoude overtollig zyn. Ik zal alleenlyk opmerken, dat de kosten met regt op de Kolonie geheft worden. Naar maate eene Kolonie zig uitbreidt, diende altyd daar voor gezorgd te worden, en altyd ten kosten van dezelve.]

XXIX.

Dat ook den gemelden Gouverneur en Raadt, op approbatie van Bewindhebberen, zullen mogen stellen eenige klyne en modique lasten, tot verval van de noodige kosten van de gemelde respective Collegien van Raaden en Rechters, midtsgaaders tot onderhoud van Kerkendienst, Schoolmeesters en diergelyke, voor zo veel 't zelve zoude mogen worden geoordeelt noodzaakelyk of dienstig bevonden.

XXX.

XXX.

Dat den gemelden Gouverneur en Raaden niet en zullen weezen bevoegt, eenige Impositien of Lasten te mogen stellen of heffen, anders als op speciale approbatie van haar Hoog Moogende en van de Heeren Bewinthebberen, ten einde de gemelde Koloniers ook mogen weezen gerust ten respecte van de buitenspoorigheeden, waarin de gemelde Raaden zelven zoude mogen komen te vervallen.

[De téderste zorg wordt voor de belangen der Kolonisten gedraagen.]

XXXI.

Dat den gemelden Gouverneur zal weezen gehouden, Eedt van getrouwigheidt aan haar Hoog Moog., midtsgaaders aan de Heeren Bewinthebberen van de gemelde Compagnie te doen, ende de gemelde Raaden ende Rechters gelyken Eedt; naar zeeker Formulier daarvan te beraamen, in handen van den voornoemden Gouverneur, ende dat de Soldaaten, Matroosen, en de verdere bedienden, dewelke by de gemelde Compagnie zullen werden gesoldeert en betaalt, alle aangenomen ende beëedigt zullen worden op, en volgens de Generale Articul-brief van de Compagnie; zullende alle de Opgezetenen en Koloniers meede de Eedt van getrouwigheid aan den Staat en de Compagnie moeten doen op een Particulier Formulier, daarvan insgelyks te beraamen, naar het Exempel van de Eeden der Burgeren en Ingezetenen deezer Landen.

[Deeze woorden, naar het Exempel van de Eeden der Burgeren en Ingezetenen deezer Landen, toonen aan, op welke wyze men deeze Kolonie, op zulk een Octroy gevestigd, voortaan wilde beschouwen en behandelen. Op eene gelyke wyze is de Staat thans voorneemens, om de Kolonien aan den Kaap de Goede Hoop aan te zien. Aan sommigen is dit als eene nieuwigheid voorgekomen; dan het voorbeeld is er van gegeven voor houdert twintig Jaaren.]

XXXII.

Laastelyk, dat indien by experientie van eenige Jaaren zoude mogen werden ondervonden, dat de voorsz. Kolonie te lastig zoude vailen voor de gezeide West-Indische Compagnie, zodanig dat de Bewinthebberen en de Hoofd-Participanten zouden mogen oordelen, dat het verder aanhouden van de gemelde Kolonie voor dezelve Compagnie zoude weezen zeer nadeelig en ruineus, in zulken gevalle het de gemelde Bewinthebberen zal weesen gepermiteert, van de voorsz. Kolonie by abandonnement afstand te mogen doen, met al zulken effect, dat den Staat omtrent de besorginge van de voorsz. Kolonie, als dan gehouden zal zyn ordres te stellen buyten de gezeide Compagnie.

[De Staat begreep wel, dat de Defensie en Regeering zoude kunnen de vastgestelde middelen en de winsten op den Slaavenhandel te boven gaan, en dat de Compagnie dan niet langer het Polityk Bestuur zoude willen uitoefenen. Dan dit was voor

den

den Staat geen reden, om het fraai ontwerp van Vrye Vaart en Handel op te geeven, en daarom wordt in dit mogelyk geval vooruit vastgesteld, dat de Staat dan het Bestuur overneemen zoude.]

B E K R A G T I G I N G.

Weshalven wy ontbieden en verzoeken, ook lasten en bevelen, allen en een jegelyk die dit eenigzints aangaan mag, dat zij van dit ons Consent en Octrooy, en van allen den inhoud van dien, ook de vryheeden ende exemptien, in voegen en manieren booven verhaalt, zo wel de gemelde West-Indische Compagnie deser Landen, als die geene die zig als booven al bereits op de voorsz. Kolonie hebben ter neder gestelt, of zig nog zouden willen ter neder stellen, doen, laten, en gedoogen rustelyk, vredelyk en volkomentlyk genieten ende gebruiken, zonder aan dezelve, of hier tegen te doen of te laaten geschieden eenig hinder, letsel of moeienisse ter contrarie, want onze ernstige meyninge zulks is. Gegeven in den Hage onder het Groot Zegel van den Staat, de Paraphure van den Heer Preesideerende in onze Vergaderinge, ende de Signature van onsen Griffier, op den 23 September 1682. Was Geparapheert, A. Gerlacius, Vt. Onder stondt, Ter ordonnantie van de Hoog-gemelde Heeren Staaten Generaal. Was geteekend, H. Fagel. Hebbende onder uit hangen het Zegel van haar Hoog Moog. in rooden Wassche, aan een roden zyden Bandt.

[Hier leezen wy wederom duidelyk, dat het Oc-

Octroy verleend is, zo wel aan de Kolonisten, die er zyn of komen zullen, als aan de Compagnie. De inhoud heeft dit alreeds geleerd, en het wordt hier slegts herhaald. Zulk een Octroy is eene waare Constitutie, weshalven de Titel ook luidt *Fundamenteele Conditien*, Grondwetten. — Het is het juiste tegendeel van een Octroy in den gewoonen zin, by Compagnien altoos; het is noch een uitsluitend regt, noch een monopolie, behalven op den Slaavenhandel alleen, en dit nog met veele aanmerklyke bepaalingen. Dan in het vervolg is ook de Slaavenhandel opengesteld, en de Compagnie heeft zelfs de Kolonie overgegeven, terwyl met en door middel van dit Octroy de Compagnie eigentlyk niet eens eene Compagnie meer is geweest. Zo dat men zeggen kan, dat deeze Proeve van een beter Stelsel, in de plaats van het oude, van den begin tot aan het eind, onophoudelyk de sterkste bewyzen heeft opgeleverd van haare deugdsaamheid, en dat de Praktyk eene onwederlegbaare bevestiging heeft verleend aan de Theorie.]

XIII.

XIII.

Amsterdam den 1sten December 1802.

ZEER WAARDE VRIND!

Ge hebt nu tyd gehad, om het Octroy van Suriname te leezen en te overweegen. Staan wy dan een oogenblik stil by dit Gedenkstuk van voorouderlyke wysheid, daar wy, by ieder woord, voor meer dan eene eeuw geschreeven, de gevolgen kunnen nagaan, in den bloeienden staat der alzo gestigte en geregelde Kolonie. Hier is geen ontwerp, geen bloote theorie, geen nieuwigheid, niets buitenlandsch; maar eene oude wet, eene beproefde praktyk, eene aanweezige instelling, eene vaderlandsche vrugt. Ik, die het Octroy op het Bestuur en den Handel in Britsch Indie nog onlangs heb vertaald en opgehelderd, en dus de Engelsche instellingen van deezen tyd nog versch in het geheugen draag, ben verwonderd over de gelykenis tusschen dezelven en onze aloude instellingen in Suriname, zodat ik een aangenaam gevoel heb van de waare verdienste onzer natie, die zo vroeg een voorbeeld gegeven heeft, ter navolging aan Engelland, welk

welk thans op zyn commercieel en koloniaal stelsel met regt grootsch is.

Het is geen moeilyke taak, de grondslagen van het stelsel, in dit Octroy aangenomen, daar in te ontdekken, zo duidelyk heeft de Wetgeever ze aangeweezen, en zo geduurig komt hy op dezelven wederom. De Kolonisten moeten de meest mogelyke burgerlyke vryheid genieten, zy moeten in veiligheid gesteld worden tegen de vrees zelfs voor onderdrukking, de weg naar de Kolonie moet hun gemaklyk gemaakt worden, het vertrek uit dezelve met al hun goed moet hun vrystaan, op de aanstelling der Regeering moeten zy een gepasten invloed hebben, de belastingen voor het Moederland te heffen mogen zekere maate niet overtreffen.

Zie daar hetgeen voornaamlyk de inwendige gesteldheid der Kolonie aangaat, omstandigheeden van het hoogst gewigt, en allen naauw verknogt aan de heiligheid van eigendom, en vooral van den kostbaarsten eigendom, dat is, van Land. Neem deezen weg, zo vervalt of kwynt al het verdere. Dan even teder is de zorg van den Wetgeever voor de uitwendige, als inwendige gesteldheid. Eene Compagnie het uitsluitend regt hebbende, om Negers aan te brengen, worden er zulke bepaalingen gemaakt, dat de Kolonist zeker zy, en van den genoegzaamen toevoer, en van maatige pryzen, met een vooruitzigt, hetwelk naderhand vervuld is geworden, dat ook deeze Compagnie haar monopolie niet altyd behouden zou. Wyders is de vaart en han-

handel opengesteld, en ten einde de particuliere vaart aan den gang te brengen, wordt zelfs het laaden van particuliere goederen aan de Compagnie verbooden. Nu kan elk Kolonist zyne banden naar verkiezing in het Moederland aanknoopen, hy kan over zyne jaarlyksche voortbrengselen naar goedvinden beschikken, en zyne benoodigdheeden ontbieden, hy kan penningen opneemen om land te ontginnen en om gebouwen op te zetten. Alle deeze voordeelen komen wederom neder op de vryheid van vaart en handel, zonder welke niets van dit al bestaan kan. Wy vinden derhalven in dit meesterlyk Octroy, in deeze wyze Koloniaale Grondwet, zo als in den tegenwoordigen staat der Kolonie zelve, DEN EIGENDOM VAN LAND en DE VRYHEID VAN HANDEL op elke bladzyde en op elken akker bevestigd, als het wezen van het stelsel en de ziel van de zaak.

Maar geheel anders is het gelegen met eene byomstandigheid, die er niets wezentlyks toe doet, die er by of af kan, zo als veele anderen, en welke altoos, indien zy geen kwaaden invloed op het stelsel heeft, er niets goeds aan toebrengt. Ik meen de slaaverny. De werkende hand in Suriname is in een slaafschen staat, om meer dan ééne reden, gegrond of ongegrond, regtvaardig of onrechtvaardig; maar als de slaaf éénsklaps daghuurder worden kon, (eene bloote onderstelling) zo zoude het stelsel van Bestuur en Handel geheel en al het zelfde blyven.

Wat zullen wy nu denken, myn waarde Vrind, van

van het voorgeeven, dat het ſtelſel, met die heilryke uitkomst in de West-Indiſche Kolonien aangenomen, aan deeze byomſtandigheid zoude vastkleeven, en dat de ſlaaverny een noodwendig vereischte van hetzelve zoude zyn? Wy kunnen dit niet anders beſchouwen, dan als een verkeerd begrip, een verkeerd begrip, niet van de deugdſaamheid of ondeugdſaamheid der zaak, maar van de zaak zelve. De dwaaling verkeert omtrent de bloote daad, die wy nu alleen onderzoeken, en in haare waare gedaante voordraagen. De ſlaaverny is geen vereischte van het polityk ſtelſel in de West-Indien, al ware de ſlaaverny, om andere redenen, aldaar onvermeidelyk. Dit ſtelſel kan met de ſlaaverny beſtaan, dog kan ook zonder dezelve plaats vinden, en vindt plaats zonder dezelve in alle welgeregelde Staaten, *hier te lande* en elders.

Lees egter, myn waarde Vrind, de Memorie, die wy thans voor oogen hebben, door, van het begin tòt aan bl. 13, alwaar de Schryver tot Britsch Indie overgaat. Is niet dit verkeerd begrip, dat wy nu aangetoond en ontkleed hebben, de grondſlag van zyne redeneeringen, en kunnen de gevolgtrekkingen eenige kragt behouden, als de grondſlag vervallen is?

In voorgaande Brieven hebben wy het egte aangaande Britsch Indie in zyne waarde herſteld, in de laatſte Brieven hebben wy hetzelfde gedaan met opzigt tot de West-Indien, en ik zoude vervolgens de gemelde Memorie, in alle de verdere byzonder-

hee-

heeden, aan deeze egte voordragt van den ſtaat der zaaken kunnen toetſen. Dog ik verlang niet meer, dan de waarheid, open te leggen en als het ware tastbaar te maaken, zonder eenig genoegen te ſcheppen in het vernederen van eens anders werk. Ik zoude zelfs niet zo verre gegaan zyn ten aanzien van ieder één, die verkeerde begrippen met den druk had gemeen gemaakt; maar de agting, welke ik voor het gezag van deezen ſchryver, in deeze zaak, hebben moet, heeft my genoodzaakt, om de gevolgen van zyne misvatting tegen te werken. De ſtaat van Britsch Indie is wel in 1770 zo geweest, als zyn Autheur, wiens vertaaling in 1775 is uitgekomen, opgeeft; maar juist deeze Autheur heeft veel toegebragt ter verandering van den toenmaaligen ſtaat, en uit deeze verandering is de tegenwoordige ſtaat gebooren. De tegenwoordige ſtaat van Britsch Indie is eene toepasſing van het ſtelſel van Beſtuur en Handel, ſedert 1682 in onze West-Indiſche Kolonie van Suriname ingevoerd, en wel eene toepasſing zonder ſlaaverny. Of de Engelſche wel of kwalyk gedaan hebben met deeze toepasſing, en of zy 'er wel of kwalyk by gevaaren zyn, dit ſtel ik hier ter zyde, en houde my ſlegts aan de daad, dat het geſchied is, en dat het ſtelſel van Beſtuur en handel is overgebragt zonder ſlaaverny, gelyk het niet alleen zonder dezelve beſtaanbaar is, maar dadelyk beſtaat. Het ſtelſel is niet alleen zonder ſlaaverny, maar ook zonder verſcheidene andere omſtandigheeden overgebragt, welken mede niet tot het

N we-

wezen van hetzelve behooren. In de West Indien is en was er gebrek aan inwooneren, altoos aan geschikte arbeids lieden tot Suiker en Koffy plantagien, en daarom is beide het verhuizen van hier derwaards en het aanbrengen van Negers aangemoedigd. In Britsch-Indie was en is er overvloed van ingezetenen, zodat de Engelschen slegts naar de hooge ampten van Regeering en Militie en naar groote Comptoiren van negotie te verlangen hebben, maar geen kolonisten behoeven aan te brengen, ja zelfs, die volkryke gewesten min gemakkelyk in bedwang zouden houden, indien gebooren Britten zig onder de mindere klassen van ingezetenen mengden; vandaar dat zy niet willen koloniseeren, en dat deeze omstandigheid, van zo veel gewigt in de West-Indiën, geheel wegvalt in Bengaalen. Maar het stelsel blyft dien onverminderd het zelfde, het bestaat in zyn geheel zonder Kolonisatie, gelyk als zonder Slaaverny, het is onafhanklyk van deeze byomstandigheeden, en van meer anderen, die allen even overschillig aan het wezen van hetzelve zyn. In de *Iles de la Reunion*, welken in de Memorie aangehaald worden, is het bewuste stelsel met de slaaverny ingevoerd, en deeze eilanden zyn, van lastposten voor de Fransche O. I. Compagnie, kostelyke Kolonien voor de Fransche Natie geworden, hetwelk ten voordeele van het stelsel getuigt, zonder eenigzins het ingebeeld verband tusschen het stelsel en de slaaverny te bewyzen. In de Kolonien van Kaap de Goede Hoop is het stelsel, in de eer-

ste

ſte opkomst der eerſte Kolonie, ingevoerd, en met de luisterrykſte uitkomst bekroond geworden; dan welrasch is men er van afgeweeken, de mercantiele Regeering heeft de overhand behouden, en alles is in de war geraakt. Ik weide hier niet op uit, omdat ik eene opzettelyke VERHANDELING op dit ſtuk uitgegeven heb, en omdat ik my vleide, dat thans, hoemen ook denken moge omtrent het nuttige of nadeelige van het oude en nieuwe ſtelſel, de daad egter buiten het bereik van alle twyfeling geſteld is, en men voortaan niet meer zal kunnen ſtaande houden, dat het ſtelſel hier bedoeld, het zy West-Indisch, of Territoriaal, of anders genoemd, aldaar, na de eerſte jaaren, en by de uitbreiding van de Kolonien, hebbe plaats gehad.

Zulke dwaalingen, omtrent de daad, vloeien egter regtſtreeks, en in menigte, voort, uit de verkeerde begrippen, die wy opgeſpoord en opengelegd hebben. Met deeze nu tastbaar geworden misvattingen brengt deeze Memorie den aldus vooringenomen Leezer aan de groote vraag omtrent het best ſtelſel voor Java. Met deeze tastbaare misvattingen behebt, gaat zy zelfs tot een onderzoek over, welk nu niet meer onzydig kan zyn, en haalt uit haare berigten van Java vlak tegenovergeſtelde beſluiten, aan degeenen, welken daar natuurlyk uit voortvloeien. Wy zyn nu van deeze verkeerde begrippen, welken vierkant tegen de plaats hebbende omſtandigheeden aandruiſchen, en enkel en alleen in de verbeelding beſtaan, zonder eenigen den minſten

N 2 grond

grond van aanzyn te hebben, zo ik vertrouwe geneezen; dog welk een gevaar hebben wy niet geloopen, om mede van den weg der waarheid afgeleid en in de doolhoven van algemeene en onbepaalde bespiegelingen overgesleept te worden! Ik gevoel my aangedaan van schrik en medelyden over de gevolgen, zo voor den Staat, als voor elk Leeger, welken uit deeze allergewigtigste misvattingen te voorzien waren, en ik kan niet nalaaten, U in een volgenden nog nader op dit stuk te onderhouden, hetwelk U, als liefhebber, zo min kan lastig vallen, dat ik verzekerd ben, dat de Steller zelfs van deeze Memorie myne Ophelderingen omtrent de zaak niet kwalyk zal neemen.

Ik verblyve, enz.

XIV.

Amsterdam den 8sten December 1802.

ZEER WAARDE VRIND!

De twee verkeerde begrippen, die wy uit den weg geruimd hebben, zyn nu klaar en duidelyk aangetoond, zy bestaan, eerstelyk, in het denkbeeld dat Britsch Indie thans zo gesteld zoude zyn, als de Heer

Heer BOLTS het in 1770 beschreeven heeft, en ten tweeden, in het voorgeeven dat de Slaaverny een wezentlyk deel van het West-Indisch stelsel uitmaaken zoude.

Staan wy een oogenblik by ieder van deeze misvattingen stil, om regt in te zien, hoe deerlyk wy ons zouden bedroogen hebben, met den weg van onderzoek, aangaande een stelsel in Nederlands Indie, in te slaan, wanneer wy het allerminst geloof aan dezelven ingeruimd hadden.

Gesteld, dat de eerste dwaaling eene waarheid ware, dat Britsch Indie nog beäntwoordde aan de beschryving van den Heer BOLTS, dan zoude onze aanhaaling van den staat van Britsch Indie, als een voorbeeld ter navolging, juist tegen ons bewyzen, en aantoonen, dat zulk een staat hoogst verderflyk is, en dat de invoering van denzelven Java zoude in den grond booren. Dit is ook het besluit der meergemelde Memorie, en alzo is eerst de Steller van dezelve, en wordt vervolgens zyn Leezer, weggesleept tot de veroordeeling van een stelsel, hetwelk hy als zwanger van zo veel onheil aanziet. Dan is nu de eerste grondslag van de bewysreden weggenomen, is Britsch Indie niet meer in den onderstelden staat; zo vervallen alle de gevolgtrekkingen ook ten eenen maale. Ja, wat nog meer is, vermits de toenmaalige staat van Britsch Indie de meeste overéénkomst heeft met den tegenwoordigen staat van Java, onder eene mercantiële Regeering, zo gelden alle de bewyzen, tegen

Britsch Indie aangebragt, ook even ſterk, en ſterker, tegen het hedendaagsch ſtelſel op Java. Wy neemen gevolgelyk den Steller der Memorie onder onze Medeſtryderen op, en buiten zyn weeten, en tegen zyne verwagting, wordt hy een luidſpreekend getuige in onze zaak. Er volgt, niet ingewikkeld, maar regtſtreeks, uit zyne aanhaalingen en redeneeringen, dat het tegenwoordig ſtelſel op Java met even veel, en meer reden, dient afgeſchaft, en door een Polityk Beſtuur vervangen te worden, als het mercatieel Compagnies Bewind in Britsch Indie, volgens de kragtige vertoogen van den Heer BOLTS, afgeſchaft en door een Polityk Beſtuur vervangen geworden is. Daar nu de gemelde Steller zeker ter goeder trouwe gedwaald, en waarlyk geloofd heeft, dat het oude ſtelſel van 1770 nog plaats vond in 1802, zo zal hy gereedelyk de kragt van zyne eigen bewyzen tegen zyne beſluiten erkennen, wanneer hy verneemt, hoedaanig het met de daad, met het gebeurde, met den waaren ſtaat van Britsch Indie geſteld zy. Deszelfs Leezers inmiddels hebben zyne opgaven aangenomen, met hem dezelfde beſluiten daar uit gehaald, en zyn voóringenomen geworden, aangaande een ſtelſel van Beſtuur op Java, in voege, dat zy niet meer de zedelyke vryheid van een onbevooróórdeeld verſtand behouden hebben, zonder welke nogthans geen zaak behoorlyk onderzogt worden kan. Voor alle dezelven is het hoogstnoodig geweest, eene zo opmerklyke dwaaling op te helderen, en hen wederom

om in staat te stellen, om zig een klaar denkbeeld van de waare gesteldheid der zaak te vormen, en om zonder eenige vooringenomenheid de voorhanden stelselen te leeren kennen en te beöordeelen.

Het is met het tweede verkeerd begrip niet anders gelegen, dan met het eerste. De stelling, dat de toepassing van het West-Indisch stelsel op de Oost-Indische Bezittingen het invoeren der Slaaverny in deeze laatsten onvermeidelyk na zig sleepen zoude, moet elk eerlyk hart omkeeren en tegen zulk een stelsel inneemen. Dan, is er in deeze stelling geen schyn van grond, zo verdwynen wederom de schrikbeelden in ééns, en de toepassing van het West-Indisch stelsel blyft een onderwerp van bedaard onderzoek. In de gemelde Memorie is de Leezer niet meer geschikt tot zulk een onderzoek, wanneer het door den Schryver aangesteld wordt, en het oordeel is reeds beneveld door de opwellende aandoeningen van het hart. Ja, de vrees voor die onvermeidelyke slaaverny, waarmede de arme Javaan bedreigd wordt, doet ons over het ZAGTE JUK, waaronder dezelve volgens den Steller zo gaarne blyven wil, ongemerkt heenen glyden, en wy laaten hem liever onder hetzelve gebukt, dan dat wy hem wreedelyk tot eenen Slaaf maaken. Geheel anders zouden wy doen, indien wy niet vooringenomen geworden waren; dan zouden wy het ZAGTE JUK met eenige bedaardheid overwogen en gevraagd hebben, hoe het daarmede stondt te gaan, onder het één en ander stelsel. By het

het onderzoek daarvan zou er mogelykheid zyn geweest, dat wy ontdekt hadden, dat het West-Indisch ſtelſel, ingevoerd naar de beginſelen der Britten, en op eene menschlievender wyze dan door de Britten, het ZAGTE JUK nog zagter gemaakt, zo niet alle juk, dat is, alle nuttelooze lasten, weggenomen zoude hebben. Even mogelyk zoude het geweest zyn, dat by dit bedaard onderzoek gebleeken ware, dat het ſtelſel van *Leverantien* het ZAGTE JUK eerst heeft ingevoerd, als gaande veelal over Producten, die vóór onze heerſchappy op Java onbekend aldaar waren, en dat de verdubbeling der *Leverantien*, die nu op til is, nu, zeg ik, daar de Koffy de eerſte rol in den aanvoer uit Oost-Indie ſpeelen moet, ook een verdubbeld juk zal na zig ſleepen, hetwelk dan, hoe ZAGT ook, nogthans van jaar tot jaar meer naar ſlaaverny zal komen te zweemen. Deeze en dergelyke aanmerkingen worden allen afgeſneeden door het voorinneemen van den Leezer tegen een ſtelſel, met er de Slaaverny aan vast te hegten, en hem in het ongegrond geloof te brengen, dat het zonder ſlaaverny onbeſtaanbaar zoude zyn. De Steller en zyn Leezer moesten volſtrekt aan deeze gevaarlyke gevolgen van zulk eene grove dwaaling ontrukt worden, of er was geen middel om met hen te redeneeren, en hun gemoed was niet meer vatbaar voor het wikken en weegen der onderſcheiden ſtelſelen, daar wy eindelyk toe moeten overgaan.

Gy verlangt zeker, myn waarde Vrind, dat wy

nu

nu een begin hiermede maaken, en dit zelfde heb ik al lang, gedaan. Dog bedenk ééns, hoeveel ik aan den Steller der Memorie heb ingeruimd, met zyne berigten van Java alleen tot eenen grondslag van ons onderzoek omtrent het hoofdpunt van de *Leveranten* aan te neemen. Heeft men ooit, by een verschilstuk van dat gewigt, alle de getuigenissen alzo ter zyde gesteld, om zig tot het bloot getuigenis van zynen Tegenstander te bepaalen? Het minst dat men zig dan voorbehouden kan, is, dat men die berigten eerst van alle vreemd inmengsel zuivert, en dat men dwaalingen opruimt aangaande zaaken, welken historisch bekend zyn, of altoos behoorden bekend te zyn, en waarmede deeze berigten beneveld en verduisterd zyn geworden.

Ik had alreeds de Memorie in de hand genomen, ten einde nu de gemelde berigten te verzamelen en onder uw oog te brengen, toen ik wederom op twee verkeerde begrippen, van denzelfden aart, als de boven aangeweezenen, gestooten ben, en ik vinde my genoodzaakt, om u ook deezen op te geeven, eer ik verder gaan kan. Vergeef my dit uitstel, hetwelk buiten myne schuld is, en my nog meer dan U verveelt. Ik zal geen meer tyds aan deeze ophelderingen besteeden, dan volstrekt noodig is, en hoop zelfs dat ik alles dien aangaande in myn volgenden zal kunnen afdoen.

Ik verblyve, enz.

INHOUD.

